Deniz Adalı

Tekelci Polis Devleti

4. BASKI

KALDIRAÇ
yayınevi

Deniz ADALI

Tekelci Polis Devleti

KALDIRAÇ
yayınevi
Hüseyinağa Mah. Topçekenler Sk. No: 18/1 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel&Fax: 0 212 251 68 61

Tekelci Polis Devleti
Deniz ADALI

ISBN 978-975-01806-2-0

I. Baskı: İstanbul 1990
II. Baskı: İstanbul 1994
Genişletilmiş III. Baskı: İstanbul 1997
IV. Baskı: İstanbul Eylül 2007

Baskı ve Cilt: Kayhan Matbaası
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
G Blok 244 Topkapı/İSTANBUL

KALDIRAÇ
yayınevi

Hüseyinağa Mah. Topçekenler Sk. No: 18/1 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel&Fax: 0 212 251 68 61

Deniz ADALI

Tekelci Polis Devleti

İçindekiler

I- Devlet ve Sınıf Savaşımı: Sorunun Ortaya Konuluşu 7

II- Sınıf Savaşımının Sürekliliği ve Devletin "Evrimi" 21

III- Devlet ve Burjuva Demokratik Devlet 41
Burjuva Demokrasisi 50

IV- Faşizm ve Burjuva Devlet 68

V- Tekelcilik 91

VI- Tekelci Polis Devleti 108
Hakimiyet İlişkileri ve Şiddet; Tekelci Polis Devleti 133

VII- TC Devleti 153
Çözülüş İçinde "Yeniden Yapılanma": TC Devleti Üzerine 176

Kaynakça 187
Ad ve Konu Dizini 189

I- DEVLET ve SINIF SAVAŞIMI: SORUNUN ORTAYA KONULUŞU

> Devlet sorunu, günümüzde, teorik bakımdan olsun, siyasal ve pratik bakımdan olsun, özel bir önem kazanıyor. Emperyalist savaş, tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmi durumuna dönüşme sürecini büyük ölçüde hızlandırıp yoğunlaştırdı. Güçlü kapitalist topluluklarla durmadan daha sıkı bir biçimde kaynaşan devletin çalışan yığınlar üzerindeki korkunç baskısı, kendini gitgide daha çok gösteriyor *(Lenin, **Devlet ve İhtilal**, Birinci Baskıya Önsöz; Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 6. Baskı, Ankara 1978, s. 9).*

Lenin, Devlet ve İhtilal'in önsözünde böyle diyor. Devlet sorunu, hem teorik, hem de siyasal ve pratik bakımdan özel önem kazanıyor. Bir yandan oportünist yanılsamalar devlete ilişkin önyargıları besliyor; onun sınıflar üstü, tüm sınıfların hizmetinde olan demokrasi olduğu önyargısını besliyor. Diğer yandan ise devlet yetkinleşiyor, gelişiyor. Özü aynı kalmakla birlikte kendini yeniden örgütlüyor. Özellikle "Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması" ve "Devlet ve İhtilal", bu önyargılara karşı siyasal ve ideolojik-teorik bir savaş olarak algılanmalıdır.

Sovyet tarihi konusunda çalışmalarıyla tanınan E. H. Carr'ın, "çalışmalarının en ünlüsü ve en ütopiği" olarak nite-

lediği Devlet ve İhtilal'de Lenin'in bu satırları, günümüz devletini tartışmak için de önemini aynen koruyor. Aynı bakımlardan devlet tartışması yakıcı hale gelmiştir. Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması adlı eserinde tekelci kapitalizmin ve emperyalizmin tam bir analizini sunan Lenin, eserin önsözünde şöyle yazıyor:

> Bu broşür, Çarlık sansürü hesaba katılarak yazılmıştı. Bu yüzden de, teorik (düzeyde), hatta daha çok ekonomik (düzeyde) bir analizle kendimi sıkı sıkıya sınırlı tutmak zorunda kaldıktan başka; politikaya ilişkin vazgeçilmez birkaç gözlemi de ancak, pek sakına sakına, imalar yoluyla -Çarlığın, tüm devrimcileri, "legal" bir eser yazmak için kalemi ellerine aldıklarında kullanmaya mahkûm ettiği- Ezop'un o yere batası (benzetmeli) anlatımı içinde formüle etmek zorunda kaldım *(Lenin, **Kapitalizmin Sonuncu Aşaması: Emperyalizm**, Konuk Yayınları, İstanbul 1979, s. 14)*.

Öyle ise Lenin'in emperyalizm çalışmasında eksik bırakmak zorunda kaldığı siyasal yön üzerinde durmak kaçınılmaz bir görev. Acaba, Lenin, bu kitabında devlet üzerine daha geniş durabilme olanağını yakalasaydı, faşizm tanımının çıkmazları daha mı iyi anlaşılabilirdi? Ya da emperyalizm çalışmasının kavranmasında bugün varolan eksik yaklaşımlar bu ölçüde rahat boy atabilir miydi?

Bizim iddiamız, Lenin'in emperyalizm broşürünün kavranmadığı, Sovyet sosyalizminin ekonomist bakışının emperyalizm hakkındaki bu derin Marksist analizi ve onunla birlikte devlete ilişkin Marksist-Leninist yaklaşımı karikatürleştirdiğidir.

Devlete, emperyalizme, tarihe ilişkin Marksist-Leninist bakışın üzerine atılmaya çalışılan çöp yığınını, külleri kaldırmak görevi; devrimci mücadelenin pratik bir kavga alanı olarak

önümüzdedir. Bu noktada devlete ilişkin yanılsamaları ortadan kaldırmadan, devrime ilişkin sağlam bir yürüyüş hattı yaratmak da olanak dışı olur. Hele hele, bizim gibi burjuvaziden tarihi boyunca hiç kopamamış bir sol hareket için, bu çok daha elzemdir.

Günümüzde devletin niteliğinin tartışılması sadece biz Anadolu topraklarında yaşayan devrimcilerin değil, tüm dünya devrimcilerinin önemli bir sorunudur. Bu nedenle öncelikle sorunun ne olduğunun ortaya konması gereklidir. Sanıyoruz ki, bu bizi devlete ilişkin Marx, Engels ve Lenin'in yazdıklarına bir kere daha göz atamak zorunda bırakacaktır.

Karşıt çıkarlara sahip, uzlaşmaz sınıf çıkarları olan sınıflı toplumların en sonuncusu kapitalizmde, sınıf savaşımı daha çok devlet sorununu gündeme getirmeyi gerekli kılıyor.

Bu sadece öznel bir istem değildir. Kapitalizm, sınıflı toplumların sadece en sonuncusu değil, aynı zamanda en gelişmişidir. En gelişmiş sınıflı toplum olarak kapitalizmde sınıf savaşımları da belirleyici biçimde öne çıkmıştır. Kapitalizm öncesi toplumlarda sınıf savaşımları, genel olarak, bu kadar keskin değildir. Kapitalizm öncesi toplumlarda devlet dışında sivil toplumdan söz etmek daha bir olanaklı idi. Ancak gelişmiş sınıflı toplumda devlet daha merkezîleşmiş ve tüm toplumu ahtapot kolları ile sarmıştır. Artık bu toplumda ister kültürel, ister ekonomik alandan vb. söz ediliyor olsun, devletten söz etmek zorundayız. Sınıf savaşımının temel hedefi (politik hedefi de denilebilir) siyasal iktidarın, devletin ele geçirilmesidir.

Devlet sorunu sadece sosyalizmin uluslararası yenilgisi ve kapitalizmin aklanıp-paklanması (yenilenin rezil, yenenin vezir oluşu) nedeniyle önem kazanmıyor. Ondan daha önce Ekim Devrimi'ni yaşamış ve emperyalist çağdaki bir dünyada kapitalist devletin nasıl bir devlet olduğunun tartışılması gerekiyor.

Öyle ya madem ki devrim, karşısında karşı-devrimi de örgütleyerek gelişiyor. Öyle ise, dünyaya yayılamamış, ama Rus sınırları içinde SSCB'yi oluşturarak zafere ulaşmış Ekim Devrimi'nin, dünya kapitalist-emperyalist bloğundaki etkilerini bilmeliyiz. Konumuz açısından, burjuvazinin en gelişmiş örgütü olan devlet bu devrim saldırısı karşısında nasıl örgütlenmiştir sorusunu tartışmalıyız.

"Elveda Proletarya", "Elveda Başkaldırı"ların yazıldığı, Marksizm-Leninizm'in onun sözde yandaşları tarafından (çok şükür sosyalizmin çözülüşü ile birlikte bu baylar, sözde yandaşlığı bırakıp, açıkça Marksizm'e karşı olduklarını dile getirmeye başladılar) iğdiş edildiği bir dönemde devlet sorunu üzerinde yoğunlaşmadan devrimin ilerlemesi mümkün değildir.

Ekim Devrimi'nden sonra faşizmin ortaya çıkışı devrimcilerin savaş taktiklerinde ciddi değişiklikler yapmalarına yol açtı. Ancak özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde SSCB ve tüm sosyalist ülkelerin stotükocu politikaları, en çok devlete ilişkin yeni önyargılar ve oportünist yanılsamaların oluşmasına yol açtı.

Bu önyargılar ve oportünist yanılsamalar, Marksizm'in bu alanda ortaya koyduğu gerçekliğin üzerinin örtülmesine vardı. Böylece, yanılsamalar, Marksizm'in bu sulandırılışı, teorinin kendisi imiş gibi sunuldu/kavrandı. O nedenle sorunun anlaşılması için Marx, Engels ve Lenin'in devlet üzerine yazdıklarına göz atarak başlayacağız.

Devlet sorunu, burjuvazi ile proletarya arasındaki savaşımın kızışması ve nihayet Paris Komünü'nde doruğuna varması ile birlikte Marx ve Engels dahil tüm Marksistlerin önüne pratik bir sorun olarak geldi.

F. Engels, 1844'te ilk basımı yapılan Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni adlı eserinde konuyu detaylı biçim-

de ele alır. Devletin, tarihsel gelişimin belli bir aşamasında ortaya çıktığını gösterir.

> Gentilice örgütlenme, işbölümü (ve bunun sonucu toplumun sınıflara bölünmesi) ile paramparça olmuştu. Yerine, devlet geçti *(F. Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**, Sol Yayınları, Sekizinci Baskı, s. 202).*
>
> Öyleyse devlet, topluma dışarıdan dayatılmış bir güç değildir. Hegel'in ileri sürdüğü gibi, "ahlâk fikrinin gerçekliği", "aklın imgesi ve gerçekliği" de değildir. Devlet, daha çok, toplumun gelişmesinin belirli bir aşamasındaki bir ürünüdür; bu, toplumun önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karşıtlıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. Ama karşıtların, karşıt iktisadi çıkarlara sahip sınıfların, kendilerini ve toplumu kısır bir savaşın içinde eritip bitirmemeleri için, görünüşte toplumun üstünde yer alan çatışmayı hafifletmesi, "düzen" sınırları içinde tutması gereken bir güç gereksinmesi kendini kabul ettirir; işte toplumdan doğan, ama onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç devlettir *(F. Engels, age, s. 203).*

İşte Engels, devlete ilişkin beslenen inançları ve önyargıları bu kadar açık ve net biçimde ortaya koyuyor. Birincisi devlet, toplumun uzlaşmaz çıkarlara sahip karşıt sınıflara bölündüğünün, sınıfların varlığının itirafıdır. İkincisi, onun görevi çatışmayı hafifletmek, düzen sınırları içinde tutmaktır.

İşte burjuva ideologları yüzlerce yıldır bu iki temel olguyu çarpıtmaya çalışmışlardır. Birinci olarak karşıt sınıfların varlığını kabul edip, devletin bu sınıfların bir uzlaşma organı olduğunu anlatmaya çalışırlar. Hatta Marx ve Engels'in bunu demek istediğini bile söylerler. İkincisi, devletin gücünü düzen sınırları içinde hükümete gelmek (seçim yoluyla hükümet ol-

mak) yoluyla işçi sınıfı için kullanmaktan (yani devleti yıkmak için bir devrime gerek olmadığından) söz ederler.

Birinci tür çarpıtmayı Engels'in şu satırları yanıtlar:

> Devlet, sınıf karşıtlıklarını frenleme gereksinmesinden doğduğuna, ama aynı zamanda bu sınıfların çatışması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, iktisadî bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde, siyasal bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir *(F. Engels, age, s. 205)*.

İkinci tür çarpıtmaya yanıtı Lenin veriyor:

> Eğer, devlet, sınıflar arasındaki çelişkilerin uzlaşmaz olduğu gerçeğinden doğduysa, eğer toplumun üzerinde ve "ona gitgide yabancılaşan" bir iktidar ise, açıktır ki, yalnızca zora dayanan bir devrim olmaksızın değil, ayrıca egemen sınıf tarafından yaratılmış bulunan ve içinde 'yabancı' niteliğin maddeleştiği devlet iktidarı aygıtı da ortadan kaldırılmaksızın, ezilen sınıfın kurtuluşu olanaksızdır *(Lenin, age, s. 17)*.

Oportünizm, devleti sınıflar üstü imiş gibi gösterir. Bizim ülkemizde bu, devlet içinde iyi paşalar aramaya varır. Denilebilir ki, Anadolu solu, devleti, bir sınıf egemenliği aygıtı olarak hiç görmedi. Devlet, kötü kişilerin elinde (çoğunlukla da "gerçek Kemalist" olmayanların elinde) kötü işler için kullanılıyor. Bu kötülüğün en kötüsü, en son noktası ise faşizm oluyor. Faşizm var iken kötülükler artarsa, bu kez faşist devletin daha faşisti harekete geçiyor vb. Tüm bunlar devleti bir burjuva egemenlik aygıtı olarak görmemektir. Daha açık konuşalım, tüm bunlar devletin kendisi için söylediği "ben sınıflar üstüyüm" masalına inanmaktır. Burjuvazinin çizdiği sınırlar içinde kalmayı kabul etmektir.

İşte böylece devletin sınıflar üstü görülmesi, sonuçta zora dayanan devrimin fiili olarak reddi demektir. Tarihe bakalım, göreceğiz ki, tüm sözde Marksistler zora dayanan devrimi reddetmek için bin dereden su getirmişlerdir.

Hem Marx, hem Engels, hem Lenin ve diğer pek çok komünist bu önyargı ve çarpıtmalara karşı amansız bir savaş yürütmüşlerdir.

Elbette devlete ilişkin tartışmalar burada kalmaz. Lenin'in Devlet ve Devrim'inden sonra tartışma önce bir miktar durulur. Elbette tartışmayı netleştiren en önemli olgu Ekim Devrimi'dir. Ancak özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dünyada "Marksistler" arasında devlet tartışmaları yeniden gündeme geldi. Ve özellikle tartışma faşizm tartışmalarının devamı niteliğini taşısa da, eski "sorunlar"a da uzadı. Örneğin altyapı-üstyapı ilişkisi gibi.

Gerçekte altyapı-üstyapı ilişkisine ilişkin olarak Marx ve Engels'in belirttiği altyapının belirleyiciliği görüşüne, üstyapının özerkliği biçiminde "yenilik" getirilmeye çalışıldı. Sözcüğün gerçek anlamında iki şey arasında birinin diğerini belirlemesi ilişkisi, belirlenenin diğerini etkilemesini de içerir. Yani belirleme, karşılıklı etkileme içinde birinin etkisinin ağır basmasını ifade eder. Bu anlamda "üstyapı da altyapıyı etkiler" itirazı ya anlamamanın ürünüdür ya da daha da ileri, üstyapının bağımsızlığını anlatmaya yönelik özel bir itirazdır. Ki böylesi bir tartışma içinde ancak ikinci durumda bu vurgu anlam kazanıyor. İşte sorun da buradadır. Engels'in **"savaşım durumundaki sınıfların denge tutmaya çok yaklaştıkları öyle bazı dönemler olur ki"** diye özel bir duruma ilişkin olarak belirttiği noktaya dayanarak, bir genelleme yapmak, gerçekte devlete ilişkin Marksist anlayışı anlamamaktır.

Tabii sorun burada bitmiyor. Özerklik tartışmaları "ne kadar özerk" biçimini alarak sürüyor. Avrupa komünizminin elinde özerklik tartışması, madem ki devletin sınıflardan özerk olduğu kabul ediliyor o halde bu özerkliğe dayanarak parlamenter yolla devlet mekanizması ele geçirilip, aynı mekanizma ile sosyalizm kurulabilir noktasına uzuyor. Bu noktada Avrupa komünistlerine "canım, o kadar da özerk değil" şeklinde itiraz etmek ne kadar zavallıcadır!

Anlatmaya çalıştığımız, belirleme ve etkileme ilişkisinin zaten teoride net bir biçimde ifade edildiğidir. Bu ifadeye rağmen "özerklik" tartışması, devlet tartışmaları konusunda bir ilerlemeyi ifade etmiyor. Tersine Avrupa komünizmi örneğinde görüldüğü gibi reformizme kayışı ifade ediyor.

Engels'in devletin gücünün **"... sözde aracı olarak, bir zaman için, bu sınıflara karşı belirli bir bağımsızlık durumunu korur"** şeklindeki ifadesi gerçekte olağan biçimi ile devletin genel karakterini değil, olağanüstü biçimi ile devletin özel yanını anlatır. Ancak devlet yukarıda da sözü edilen sınıf çatışmalarını düzen içinde tutma görevini, egemen sınıfa rağmen değil, tersine onun çıkarlarına uygun olarak yerine getirir. Burada burjuvazinin çıkarları terimi asla tek tek burjuvaların çıkarlarını ifade etmez. Bu konuya daha ileride de geleceğiz. **"Sözde aracı olarak, bir zaman için, bu sınıflara karşı belirli bir bağımsızlık durumu"** mevcut üretim ilişkilerini aşan bir şeyi nasıl ifade eder?

Her sınıfın, hemen her ortak örgütlenmesi, onun çıkarlarını ifade eder. Ancak bu ortak irade, tek tek onu oluşturan bireysel iradelere indirgenemez ve öyle ele alınmaya başlandığında, ortak örgütlenme görevini sağlıklı biçimde yerine getirmeyi başaramaz. **"Modern devlet yönetimi, tüm burjuvazinin ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değil-**

dir." *(Marx-Engels, 'Komünist Parti Manifestosu', Seçme Yapıtlar I, Sol Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 1976, s. 134).* Şimdi işte tartışılan konu bu devletin burjuvaziden ne kadar bağımsız olduğudur. Böyle bir "komite" işlerini daha iyi yapabilmek için zaten ayrı bir komitedir. Her örgütlenme, her komite, bir gerçek komite olmak için tek tek bireylerin iradelerini aşan bir iradeyi temsil etmelidir. Bu durum, tek tek bireylerden bir bağımsızlığı ifade eder, ama o bireylerin içinde yer aldığı nesnellikten bir bağımsızlığı ifade etmez. O halde, devlet tanımında zaten verilmiş olan bir konu tartışılmaktadır. Sorun da buradadır. Engels'in "sözde aracı olarak" diye başladığı sözler dayanak gösterilerek "gerçekte aracı" bir devlet keşfedilmeye çalışılıyor. Engels'in "bir zaman için" biçimindeki sözleri çarpıtılarak "tüm zamanlar için" bir bağımsızlık aranıyor. En önemlisi de, birinci çarpıtmaya dayalı olarak devletin bağımsızlığının üretim ilişkileri karşısında bir bağımsızlığı ifade edebileceği noktasına geliniyor. Öyle ya, seçimlerle hükümet olup, mevcut devlet çarkını kullanarak sosyalizme gitmeyi amaçlayan Avrupa komünizmi gerçekte, devletin üretim ilişkileri karşısında bir bağımsızlığı olduğunu ifade etmiyor mu? Bunlara göre devlet kendi başına bir varlık (tıpkı 'aklın imgesi ve gerçekliği' gibi), topluma dışarıdan dayatılan ya da daha tam ifade ile tanrı tarafından toplumun "başına" konulan bir varlıktır. Öyle ki, aslında tek başına kötü olmayan bu varlık, burjuvazinin kötü niyetli kesimlerinin elinde olduğu için kötüdür. O halde bu, korkuları akıllarını yiyen baylar, tanrı izin verir de hükümete geçerlerse o zaman tüm kötülükler de bitecektiri bize vazediyorlar.

Avrupa komünizmi, hükümete gelmesi halinde, devletin görece bağımsızlığı nedeni ile reformları yapabileceklerini söyler. "Devlet işletmelerinin varlığı devletin burjuvazi ve özelde

tekelci burjuvazi karşısındaki bağımsızlığını artırır." Yani Avrupa komünizmi devletin bağımsızlığı için, onun işletmelerinin olmasını, deyim yerindeyse bir avantaj sayıyor. Böylelikle burjuvazinin, "devletin sosyalizm için kullanılması" durumunda uygulayacağı ekonomik müeyyidelerden kurtulunmuş olacak. İşte çağımızın hamkafaları! Devlet öyle bir varlıktır ki, onu isteyen istediği biçimde kullanıyor! Bu düşüncenin ne kadar metafizik olduğu açıktır. Onlara göre, devletin "sosyalizme geçiş" için kullanılmasına burjuvazi ancak ekonomik yollarla karşı koyacaktır. İşte sınıf savaşımını bir hamkafa gibi anlamak budur.

Gerçekte bu bakış sınıf savaşımını reddeden bir bakıştır.

Devletin "görece bağımsızlığı" ile ilgili yürütülen tartışma, özellikle az gelişmiş ülkelerde kapitalizmin başlangıcında, bürokrasinin ağırlıklı rolü örnek verilerek de sürdürülmektedir. Kapitalist gelişimine emperyalist çağda başlayan bir ülke burjuvazisi için devletin ekonomik anlamda daha etkin bir rol oynaması bir gerekliliktir. Ancak, bunun, devletin sınıftan (burjuvaziden) daha çok bağımsız olduğunu kanıtladığı tartışma götürür. Tersine devlet sınıf adına daha çok müdahale etmektedir.

Bürokrasinin bir biçim olduğu (bir sınıf olmadığı) düşünülürse, özün (burada sınıf) geri olduğu her dönemde biçimin öne çıkacağı açıktır. Burada sanılıyor ki, bürokrasi, olmayan bir sınıf için egemenlik sürüyor. Tersine, varolan ama yeterince güçlü olmayan bir sınıftır söz konusu olan. Bu nokta atlandı mı, günümüzdeki gazete haberlerinde çarpıtmak için kullanılan yöntemin aynısı kullanılmış olur.

Bu bakıştır ki, Mustafa Kemal'in kapitalizme değil de sosyalizme yöneleceği üzerine tartışır. Sanki M. Kemal oturup üç gün üç gece, acaba hangi sistemi seçsem, diye düşünmüş. Bu bakış ne kadar hastalıklı bir bakıştır. Gerçekte bu bilim dışı,

bu her şeyi nesnellikten uzak tutan, tarihi bireylerin yaptığına inanan bakış, bize devletin sınıftan bağımsızlığının genelleştirilmesi olarak sunulmaktadır. Bu bakış bayağı liberal bakıştır.

Nihayet devletin görece bağımsızlığı tartışması tekelci aşamada nasıl bir biçim almıştır? Tartışma konularından biri de budur.

Şimdilik bu konuyu daha sonraki bölümlere bırakalım. Ancak soruyu bir de şu biçimde sormak gerekir: Altyapı ile üstyapı arasındaki (altyapının üstyapıyı belirlemesi ve elbette ki üstyapının da altyapıyı etkilemesi) ilişkinin oluşumu nasıldır? Ya da kapitalizmin bulunduğu tüm ülkelerde devlet nitelik olarak aynı olsa da, her devletin diğerinden farklı olması olgusu nasıl açıklanır? İsviçre'deki devlet de aynı devlettir, Avusturya'daki de. Ama her ikisi arasında da fark vardır. Bu farkı belirleyen nedir?

İşte tartışmanın ilk önemli noktası burada netleşmektedir. **Altyapı ile üstyapı arasındaki ilişki sınıf savaşımı aracılığı ile belirlenir.** İşte tüm tartışmanın, herkesçe bilinse de en çok üzerinden atlanan noktası burasıdır. Sınıf savaşımının gelişimine bağlı olarak, bir sınıfın diğer sınıf üzerindeki egemenliğinin aracı olan devlet de, özgül biçimde vücut bulur. Bu savaşımın, ulusal ve uluslararası düzeydeki bu savaşımın, etkilerine bağlı olarak devlet şekillenir. Nasıl ki, feodal soyluluğun yıkılması ve burjuvazinin iktidara oturması, hemen peşisıra iktidardaki burjuvazi ile proletarya arasındaki savaşım, her kapitalist ülkede burjuva devlet denilen ve genel özellikleri ortak olan bir devletin oluşumunu sağladıysa, yine aynı biçimde ulusal ve uluslararası alandaki sınıf savaşımına ve güçler dengesine bağlı olarak devlet, bir başka ülkedeki devletten ayrılır. Elbette bu, son tahlilde ülkenin ekonomik durumu ile doğrudan bağlantılıdır. Ancak bunu bilen ve doğru kabul eden biz-

ler bir adım daha atmalıyız. **Devlet, bu temel üzerinde, sınıf savaşımına bağlı olarak biçimlenir.**

Değil mi ki, devlet, uzlaşmaz sınıf çelişkilerinin ürünüdür. Değil mi ki, devlet, sınıf çelişkilerinin itirafıdır. Değil mi ki, devlet, ezilen sınıfın sömürülmesinin aletidir. Özel silâhlı adam müfrezeleri, ordusu ve polisi, hapishaneleri bunun için vardır. Sınıf savaşımının bir ucunda işçi sınıfı var ise, diğer tarafında burjuvazi (devleti ile) vardır. Burjuva devlet, burjuvazinin feodalizme karşı savaşımı sırasında doğdu. Doğumunun ilk dönemlerinde, henüz işçi sınıfı açısından yüzünü göstermemişti. Ama bu hiç de uzun bir süre gerektirmedi. İşçi sınıfı ile savaşımı boyunca burjuva devlet şekillendi, oturdu ve bu ölçüde de işçi sınıfı açısından gerçek karakterinin ne olduğunu ortaya koydu. Bugün de, dün de bu burjuva devlet, proletarya ve halkın çoğunluğu açısından bir diktatörlüktür.

Ancak bir noktanın altını çizmek gerekir. Feodalizm olmadan, onun yıkılması olamazdı, burjuvazi ile feodal gericiliğin savaşımı olamazdı. Yani sınıf savaşımını toplumun gelişiminden, üretim ilişkileri ile üretici güçlerin ilişkisinden ayırmamak gerekir. Vurgularımızdan sınıf savaşımının bir toplumsal-ekonomik sistem içinde yürüdüğü gerçeğinin gölgelenmemesi gerekir.

Kapitalizmin gelişimi ve bu gelişim boyunca süren sınıf savaşımı burjuva devletin evrimini de belirlemiştir.

Devlet, tüm kapitalistlerin çıkarlarını yerine getirebilme yeteneğine sahip olmak durumundadır. Bu anlamda devletin "özerkliği", sınıfa rağmen değil sınıf yararınadır. Yazık ki, özerklik tartışması öyle yürütülmüştür ki, sınıfa rağmen, sınıfın çıkarlarına rağmen devletin özerkliği tartışılmaya başlanmıştır. İşte bu noktada tartışmaya kapitalizmin reformlarla düzeltilmesi tartışması olarak bakmak abartma olmayacaktır.

Devlet sorunu, devrim sorununa sıkı sıkıya bağlıdır. Bunu devrimciler kadar reformistler de bilirler. Hatta yazık ki, reformistler bu sorunun daha fazla "farkındadır"lar. 1945 sonrası dönemde devlet üzerine en çok çalışanlar onlar oldular. Elbette bununla, bu konudaki tüm tartışmaları reformistlere mal etmeye hiç niyetimiz yok. Reformistler devlet meselesini tartışırken, sürekli biçimde kapitalizmin düzeltilmesini, kanlı bir devrimle iktidarın alaşağı edilerek devlet çarkının parçalanması yerine, seçimle hükümet olma yolu ile sosyalizme geçmeyi düşünürler. En başta bu bakış, sorunun "yanlış" kavranması (doğru kavrama derdi olmaması), bilimin bir kenara itilmesidir.

Ancak buna rağmen söz konusu çabanın yeni olduğu söylenemez. Elbette yanıtı da yeni değil. Marx ve Engels "**Merkez Komitesinin Komünist Birliğe Çağrısı**"nda şunları yazıyor:

> ... az çok mülk sahibi tüm sınıflar egemen konumlarından uzaklaştırılıncaya dek, proletarya devlet gücünü ele geçirinceye ve yalnızca birkaç ülkede değil, dünyanın tüm önde gelen ülkelerindeki proleterlerin birliğinin, bu ülkelerin proleterleri arasındaki rekabetin ortadan kalkmış olduğu ve hiç değilse belli başlı üretici güçlerin proleterlerin ellerinde toplanmış bulunduğu noktaya ulaşıncaya dek, devrimi sürekli kılmak bizim sorunumuz, bizim görevimizdir. Bizim için sorun özel mülkiyetin herhangi bir değişikliğe uğratılması değil, olsa olsa yokedilmesidir; sınıf karşıtlıklarının üzerinin örtülmesi değil, sınıfların ortadan kaldırılmasıdır; mevcut toplumun iyileştirilmesi değil, yeni bir toplumun kurulmasıdır *(Marx-Engels, **Seçme Yapıtlar I**, Sol Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 1976, s. 218).*

Sınıflı toplumların tarihi sınıf savaşları tarihidir. Bu elbette bu toplumlarda uzlaşmaz çıkarlara sahip sınıfların varlığının

itirafı olan devletin incelenmesinde de temel noktadır. Devlet bu sınıf savaşımı içinde, egemen sınıfın baskı aracıdır. İşte devlet bu sınıf savaşımı içinde şekillenir derken, tam da bunu anlatıyoruz. Almanya'daki devlet ile Fransa'daki devletin birbirinden farkı elbette, her iki toplumun ekonomik altyapısının aynı olmasına rağmen, sınıf savaşımının özgünlükleri ile açıklanmalıdır.

Feodal soylulukla kesin hesaplaşma sonucu oluşan burjuva devletler ile feodal gericilikle uzlaşarak tedrici yoldan kapitalist gelişim sürecine giren ülkelerdeki burjuva devletler birbirinden farklı gelişim yolları tutturmuşlardır.

Devleti incelerken sorunu tamamen bu noktada tartışmak gerekir.

II- SINIF SAVAŞIMININ SÜREKLİLİĞİ ve DEVLETİN "EVRİMİ"

Gördük ki, altyapı ile üstyapı ilişkisi sınıf savaşımı aracılığı ile oluşuyor. Üstelik burada sınıf savaşımı sadece "ulusal" düzeydeki sınıf savaşımı ile de sınırlı değil. Değil, çünkü kapitalizm ile birlikte sınıf savaşımı tüm yeryüzünü sarıyor. Proletaryanın davası enternasyonalist bir davadır. Öyle ise Paris Komünü deneyimi ne burjuvazi açısından, ne proletarya açısından Paris'le sınırlı değildir.

Sınıf savaşımı ise, ülkenin ekonomik gelişmişliğine birebir bağlı değildir. Örneğin bir emperyalist metropolde sınıf savaşımı, çoğu kez, bir sömürge ülkedeki kadar keskin olmuyor. Burjuvazi, ekonomik gücünü sınıfı teslim almak için, politik olarak kullanabiliyor. Onun için devletin bu yolla şekillendirdiği, altyapıdaki egemenliğin üstyapıdaki egemenliğe sınıf savaşımı içinde dönüştüğünü kavramak özel bir öneme sahip oluyor.

İster bir emperyalist ülkede olsun, ister bir sömürgede, her devlet egemen sınıfın baskı aygıtıdır. Bu nitelik, hiçbir yerde daha az, daha çok vb. değildir. Ama bunlardan ikincisi, deyim uygun düşerse modern bir lejyonerlik demektir. Sömürge ülkedeki devlet, emperyalist devlete bağımlıdır. Ama bu bağımlılığı da kaba anlamamalı, bu bağımlı devlet, hem halkları inkâr

ederken, hem devrimcileri boğarken, inanın, patronuna sormak durumunda değildir. Tersine patronu için bir laboratuvar görevi bile görür.

Bir baskı aygıtı olarak devletin temel görevi sınıflar arasındaki çatışmayı düzen içinde tutmak, daha farklı bir deyişle toplumun (yani egemen sınıfın egemenliğinin) devamını sağlamaktır. Sistemin devamını sağlamak esas işlevidir. Burjuva devletin, burjuva sınıfın tek tek üyelerinden bağımsız olması, tüm sınıfın çıkarlarını koruması anlamına gelir. Yani burjuva sınıfın tek tek bazı üyelerinin zararına da olsa, bir bütün olarak tüm burjuvazinin çıkarlarını korur.

Bunun yanında devletin bir diğer görevi de artı-değerin kapitalistler arasında paylaşımında rol almaktır. İşte burada burjuvazinin çeşitli kesimleri arasında, artı-değerin paylaşımı kavgası öne çıkar.

Sistemin bir kriz yaşadığı, krizin siyasal düzeyde sistemi tehdit ettiği dönemlerde, devlet sistemin devamını sağlamakla uğraşır. Devletin esas görevinin altı koyulaşır. Bu noktada burjuva sınıfın tüm katmanları birleşirler. Gelirlerini, dolaylı olarak ya da doğrudan doğruya işçi sınıfının sömürülmesi yoluyla elde eden sınıf ve katmanlar, sistemi tehdit eden bir kriz karşısında, sistemin devamını sağlamak noktasında birleşirler. Bu kesimler sanayi ve ticaret burjuvazisi, tekelci ve tekelci olmayan burjuva kesimler, banka sermayesi, küçük burjuvaziden tutun da avukatı, yönetici memuru ve sendika yöneticisine (öyle ya bugün bir sendika yöneticisi olmak, milyarlarla oynamak anlamına gelebilmektedir. ABD'de sendika bürokratları yıllık 100.000 $'ın üzerinde gelir elde etmektedirler) kadar genişliyebilmektedir.

Sistemin bir devrim tehdidi ile karşı karşıya olduğu dönemlerde artı-değerin burjuva katmanlar arasında paylaşımı so-

runu, geçici bir süre için de olsa ertelenmiş olur. Örnek olarak 12 Eylül'ün ilk 3 yılı alınabilir. 24 Ocak Kararları olarak isimlendirilen ve tekelci sermayenin çıkarlarının direkt ifadesi olan program, 12 Eylül'le birlikte 3 yıl uygulanmadı. Tersine, ilk 3 yıl, 1983'e kadar, devlet vergilerle küçük burjuvazi yararına oynayarak, onların devlete desteğinin sürmesini sağladı. Bu desteğin varolduğu koşullarda ise, işçi hareketini ve devrimci hareketi boğazlamakla uğraştı. Ne zaman işçi hareketi ve devrimci hareket susturuldu, etkisizleştirildi; işte ondan sonra ekonomik politika uygulanmaya başlandı.

Günümüzde devlet, ekonomik politikasını doğrudan politik hedefler için kullanmaktadır. Böylesi bir sistemde artık sivil toplumdan sözedilmesi anlamsızdır, daha da ötesi bizzat devlet bu tarz bir söylemi başarılı kılarsa kendini gizleyebilir. Günümüzde üniversitelerin paralı yapılması, ülkemizde gerçek anlamı ile politik bir karardır; öğrenci hareketinin durdurulması için gündeme getirilmiştir. Öğrenci hareketi, kısa vadede toplumsal mücadelede oynadığı ateşleyici rolü kolaylıkla oynayamaz noktaya gelmiştir. Bu toplumda, devletin özel yaşam dahil her şeye sızdığı bir toplumda sivil toplum aldatmaca değil midir?

Barış dönemlerinde, yani sınıf savaşımının sistemi tehdit eder boyutlara gelmemiş olduğu dönemlerde burjuvazinin çeşitli kesimleri arasında artı-değerin paylaşılması konusu önem kazanır. Devlet gücü bu noktada yoğunlaşır. Devlet gücü ve olanaklarının, hangi politikalarla yönetildiği önem kazanır. Bu politikalara bağlı olarak burjuvazinin bazı kesimlerinin yakınmaları artar. Zaman zaman sürtüşmeler oluşur.

Devletin sınıf niteliği üzerine tartışılırken, bizdeki, burjuva liberal "sol"cuların özenle vurguladıkları devletin sınıflar üstülüğü görüşünü desteklemek için onun zaman zaman kapitalizme aykırı uygulamalar yaptığını söylerler. Öyle ya, bir kapita-

list devlet kapitalizme aykırı işler yaparsa, o her halde, işçi sınıfının da devleti olmadığına göre (işi, bunu savunacak kadar ileri götüremezler) bu devlet sınıflar üstü (asker-sivil bürokrasinin devleti) bir devlet olmalıdır. Örnekleri açıktır; devlet kapitalizmi adı verilen ve devlet işletmelerinin yaygınlaştığı dönem. Bu dönem, özellikle 1980 sonrasında çok yoğun biçimde, liberallerce, özelleştirme savunusu ile birlikte eleştirilmektedir. Planlamacı, kalkınmacı Kemalistlerimiz ise devlet mülkiyetinin savunucuları olmaktadır. Neredeyse, devlet mülkiyetini sosyalizmin temeli olarak görmektedirler. 1920'lerde burjuvazi tüm devlet olanaklarını kullanarak büyüdü. Bu arada sistemin ayakta kalabilmesi ve sermayenin en kârlı alanlara girebilmesi, devletin bazı işletmeleri kurmasını gerektirmiştir. Bu işletmeler özellikle 1960-80 sonrası dönemde tekelci sermaye için ek kâr kaynağı olmuştur. Ve yine bugün tekellere ek kâr sağlayamadıkları için özelleştiriliyorlar.

Bizim liberal baylarımız, kendisi kapitalist devlet olan bir devletin elindeki işletmelerin varlığını, devletin, "özel teşebbüs" denilen kapitalistlere karşı olduğunun kanıtı olarak sunmak isterler. Peki ne zaman? Ne zaman ki, artık o işletmeler tekellere ek kâr sağlamaz, ne zaman ki görevlerini tamamlarlar o zaman. Ama aynı zamanda aynı devlet bu sefer farklı alanlarda ekonomik görevler üstlenir.

Kaba yaklaşımlar, devletin ekonomik görevlerini ya da ülkede uygulanan ekonomik politikayı, siyasal iktidarın niteliğinden (devletin niteliğinden) ayrı ele alırlar. Siyasal olarak yıkmaya çalıştıkları devletin, ekonomik politikasını etkilemeye çalışırlar. Oysa, devletten söz etmeden ekonomik politikadan söz etmemek gerekir. Burjuvazi, ekonomik politikaları, politik mücadeleden uzak ele almaz. Tersine ekonomik gücünü her yönü ile politik mücadeleyi kazanmak için kullanır.

Kaldı ki, artık hükümetlerin bu konuda hiçbir etkisinin olmadığı da biliniyor. Yani kim hükümette olursa olsun, ekonomik politika aynıdır. Bu ABD'de de böyledir, TC'de de. Özellikle holdinglerin yöneticilerinin devlet çarkı içinde etkin yerlere gelmelerini, devletin bu işlevini bürokratlardan "teknokratlara" devretmesi olarak algılamak gerekir. Yoksa faşistlerin ayrı bir ekonomi politikası, liberallerin ayrı bir ekonomi politikası ve sosyal demokratların ayrı bir ekonomi politikası yoktur. Tekeller neye ihtiyaç duyuyorlarsa ve ihtiyaç duydukları politikayı kimin eliyle uygulamak uygun ise hükümetleri ona göre oluşturuyorlar. Hepsi budur.

Nasıl ki "Avrupa komünizmi" devletin sahibi olduğu işletmelerin varlığı nedeniyle, devletin burjuvaziden koptuğunu söyleyebiliyorlarsa, aynı şeyi yine devletin kapitalistlerin sahibi olması gereken işletmelerinin sahibi olmasını, liberallerimiz, onun sınıflar üstü olduğunun kanıtı olarak görüyorlar. Bizzat devlet sermayesi sömürünün en gizli biçimidir. Devletin artı-değerin paylaşımında rolü olduğu sürece, onun ekonomik plandaki görevleri de gün geçtikçe artar. Tekelci aşamada ekonominin askerîleşmesi, militarizmin artması, tek başına bu bile (trilyonlarla ölçülen, garantili bir pazar) devletin artan ekonomik rolüne işaret eder.

Şimdi konunun daha iyi anlaşılabilmesi için egemen sınıfların iktidarda yer alışları üzerinde durmak gerekir. Toplumda, ekonomik yapıda egemen olan sınıf, sömürülen sınıf ve katmanları baskı altında tutmaya ihtiyaç duyar. Böylece düzenin, kendi egemenlik koşullarının devamını sağlar. Ancak egemen sınıf çoğu durumda, kendi içinde de katmanlara ayrılmış durumdadır. Bu noktada da egemen sınıflar arasında "bir iktidar bloğundan" söz edilmektedir. Örneğin kapitalist toplumda (ki biz daha çok kapitalist devleti tartışacağız), iktidar bloğu için-

de burjuvazinin tüm kesimleri yer alırlar. Ancak yine de her zaman burjuvazinin en büyük kesimleri, iktidara sahiptir. Örneğin tekelci aşamada kapitalist devlet tekellerin devletidir. Ama bu onun eskisine göre daha az bir burjuva devlet olduğu anlamına gelmez. Bu çağda burjuvaziden söz etmek isteyen kişi tekellerden söz etmek zorundadır. Tıpkı kapitalizmden söz edip de, emperyalist sistemi, kapitalizmin dünya örgütlenmesini unutmasının mümkün olmaması gibi.

"İktidar bloğu" terimi, gerçekte, bir sınıfın çeşitli katmanları söz konusu edildiğinde değil de, iki ayrı egemen sınıfın iktidarı paylaşmaları durumunda daha anlamlıdır. Burjuvazinin çeşitli kesimleri sök konusu olunca böylesi bir ittifak doğal yollarla oluşur. Kapitalizmin gelişimine bağlı olarak burjuvazinin bir kesimi iktidara rengini verir. Doğal olarak tüm burjuvalar için de en iyisi budur. Bunun tersini düşünmek, burjuvazi arasındaki çelişkileri çok fazla önemsemek demektir. Ama iki ayrı sınıf, örneğin feodal soyluluk ile burjuvazi arasında oluşacak bir iktidar durumunda "iktidar bloğu"ndan söz etmek daha uygundur. Bu durumda ise devlet, "yarı feodal, yarı kapitalist" olmaz. İşte bunu anlatmak için, bu ittifak içindeki güçlerin hem birlikteliğini, hem de devletin niteliğinin net olduğunu anlatmak için "iktidar bloğu" terimi işe yaramaktadır. Her ittifak, bir hegemonya sorununu beraberinde getirir. Burada da hegemon olan güç iktidara rengini verir. Onun için devlet "yarı feodal, yarı kapitalist" olmaz; yarı değil ama zayıf da olsa tam olur. Örneğin geçiş devleti ama bir kapitalist devlet olur vb. (Tabii ki burada somut bir örnek ele alınmadan konuşuluyor). Üstelik böylesi, biri bir önceki sosyo-ekonomik sistemin, diğeri bir sonraki sosyo-ekonomik sistemin (kapitalizmin) egemen sınıfı olan bu iki sınıfı bir araya getirenin gelecek korkusu, proletaryanın tarih sahnesine geleceğin egemen sınıfı ola-

rak çıkması ve bu doğrultuda yürüyen sınıf savaşımı olduğunu atlamamak gerekir. Feodal gericilik ile tutuştuğu savaşı tarihsel olarak kazanan burjuvazi, şimdi onu işçi sınıfına karşı ittifaka çağırıyor. Ve burada burjuvazi ne yaptığını çok iyi biliyor. Gücü bölüşmüyor, tersine güçsüzlüğünü yenmek için en akıllıca hamleyi yapıyor. Bu durumda da iki renkli bir iktidar olmuyor, iki sınıf arasındaki ittifak, burjuva egemenliği altında sürüyor demektir. Üstelik bu ittifak bir ana özgü, teorik değil pratik bir durumdur.

1920'lerde kurulan burjuva cumhuriyette, iktidar, feodal gericilikle uzlaşan burjuvazinin iktidarıdır. Bir yarı-feodal iktidar değil, tersine bir burjuva iktidardır. Ama bu dönem burjuvazi ağırlıklı olarak ticaret burjuvazisidir. 1946'lardan sonra tarım ve ticaret burjuvazisi iktidara rengini vermekteydi. 1960 Darbesi ile sanayi burjuvazisi toplumun hegemon gücü haline gelir. Onun hegemonyası tekelci sermayenin oluşumunu hızlandırır ve günümüz devleti, tekelci burjuvazinin devletidir.

Başlangıçta feodal gericilikle uzlaşan burjuvazi, feodal soyluluğun süreç içinde kapitalistleşmesi yolunu seçti. Bu yolla, kapitalistleşen feodal soyluluk burjuvazinin bir parçası haline geldi. Ancak devlet, bu uzlaşmaya rağmen en başından beri hep burjuva karakterlidir.

1960'lı yılların ortalarında yürütülen bir tartışmada bir grup, tekelci kapitalizmde devletin tekellerin devleti olduğunu, bir başka grup ise devletin tüm burjuvazinin devleti olmaya devam ettiğini söylemekteydi. Bu tartışmada, burjuvazinin içindeki ayrışmalar iki ayrı sınıf boyutunda ele alınıyor. Oysa tekelsiz burjuvazi ne anlama geliyor? Bu anlamda da bu devlet tekelci burjuvazinin devletidir. Ancak nasıl oluyor da devletin tekelci burjuvazinin devleti olması, onun tüm burjuvazinin devleti olmasını önleyebiliyor? Tersine, burada, konulduğu gibi bir

çelişki yoktur.

Aslında yukarıdaki tartışma devlete ekonomist bir mantıkla bakmanın ifadesidir. Soru daha açık bir biçimde şöyle sorulabilirdi: Devletin ekonomik politikaları tekellerin mi, tüm burjuvazinin mi yararınadır? İşte bu şekilde sorulduğunda sorunun arkasındaki ekonomist mantık çok daha açık hale gelmektedir. Bu açıdan da söylediklerini ispatlamaları olanaklı değildir. Ama devlete özelliğini veren şey ekonomik işlevi değil, politik işlevidir. Ekonomist mantık bunu atlar.

Kapitalizmin tekelci aşamasında, kapitalizmi geliştirici her politika en çok tekellerin çıkarınadır. Ancak aynı zamanda tüm burjuvazinin çıkarınadır. Zaman zaman bazı ekonomik politikalar burjuvazinin bazı kesimlerini zora sokabilir ama zaten tekelci kapitalizm bu değil midir? Tekelleşme, merkezîleşme ve yoğunlaşmayı ifade eder. Bunun bir başka dille ifadesi, mülk sahiplerinin, mülk sahipleri tarafından mülksüzleştirilmesidir. Tüm bunlar kapitalist meta ekonomisinin işleyişini anlatır. Bu tartışmalarla değil devletin evrimini anlamak, devleti bile anlamak mümkün değildir.

Tekelcilikte bir yandan bir süreç işlerken, diğer yandan artan yoğunlaşma ve tekelci egemenlikten gelen ek kârlar tekellere akar. Tekeller kendi dışındaki burjuva katmanların artı-değerinin bir bölümüne pek çok mekanizma ile el koyarlar.

İkincisi yukarıda gördük ki, devletin temel işlevi sistemin tehlikede olduğu dönemlerde altı koyulaşan ve açık biçimde öne çıkan temel işlevi tüm sistemin devamını sağlamaktır. Bunun tüm burjuvazinin çıkarına olduğu açıktır.

Tekel dışı burjuvazi de, işçi sınıfı ve emekçi halkın sömürülmesi sayesinde yaşar. Düzenin devamının tehlikede olduğu yerde kârın paylaşımı ikincil kalır, düzenin devamı temel nokta olur. Ve tüm burjuvazi bu konuda birlik içindedir.

Barış dönemlerinde ise ekonomik yapıda egemen olan kim ise, uygulanacak ekonomik politikalar en çok onların işine yarar. Sosyal demokrat, sözde işçi yanlısı uygulamalar sadece küçük çaplı hazımsızlıklar yaratmakla kalmaktadır. Avrupa komünistleri devletin alacağı ekonomik önlemlerle tekellerin egemenliğinin sınırlanacağını savunmaktaydılar. Aynı savunu TKP tarafından Türkiye'de yapılmıştır. TİP ise, CHP'ye 5 yıllık demokratikleşme planı vermiştir. İşte tüm bu örnekler, kapitalizme dokunmaksızın, devlet eliyle tekellerin egemenliğine karşı savaşılabileceği yanılsamasının örnekleridir. Yıllardır tüm kapitalist ülkelerdeki anti-kartel yasalar ne işe yaramıştır? Ancak bu burjuva sosyalist baylar, asla bu yasaları çiğnemeyen, örnek vatandaş ünvanını hak etmişlerdir.

"Altını olan kuralı koyar." İşte kapitalist toplumda devletin ekonomi politikası da bu çerçevede ele alınmalıdır. Tekelci burjuvazinin sözümona zararına gibi gözüken bazı uygulamalar, devletin toplumun daha geniş kesimlerinin desteğine ihtiyaç hissettiği dönemlerde uygulanırlar. Buradan da olsa olsa şu sonuç çıkar: bir kere burjuva egemenlik kuruldu mu, artık bu egemenliği devirmeden "devletin ekonomi politikalarında emekçiler yararına değişiklik" oluşamaz. Bu katışıksız reformizmdir.

Zorunlu eğitim yasasına bakalım. Bu yasa her ne kadar işçi sınıfının çıkarına imişçesine görünürse görünsün, onun gerçek işlevi daha nitelikli işgücü yetiştirmek, sistemin devamını sağlayacak ideolojiyi herkese empoze etmektir.

Şimdilik, 1960'lı yıllarda başlayan ve 1970'li yıllarda da etkin biçimde devam eden anti-tekel mücadele üzerinde daha fazla durmayalım. Bu konuya çalışmamızın ileriki bölümlerinde tekrar döneceğiz.

Ancak yukarıda üzerinde durulan ve sadece tartışmamız için yararlı olacağı umudu ile iki maddede ifade edilen, devletin görevlerinin bütünlüğü gözden kaçmamalıdır (Bu maddeleştirme, devletin görevlerinin bütünlüğünü görmemizi engellememelidir). Sınıflı toplumların gelişimi, sınıf savaşları ile bağlantılı olarak incelenirse anlaşılabilir. Sınıflı toplumların tarihinin sınıf savaşları tarihi olması da bunu ifade eder. Bir toplumsal biçimlenmede iki karşıt sınıf, çıkarları uzlaşmaz iki sınıf var ise, o toplumun tarihinin bu iki sınıfın savaşımından soyutlanarak incelenmesi, ne kadar bilimsellik süsü verilirse verilsin gerçekte metafizik bir yaklaşımdır. Bu durumda toplumun tarihinde bazı olaylar neredeyse tanrısal nitelik kazanırlar, elbette bazı kişilerle birlikte. İki karşıt sınıfın çıkarlarını görünüşte uzlaştırmak, gerçekte egemen sınıf adına sömürülen sınıfı baskı altında tutmak yoluyla devlet, sistemin devamını (yeniden üretim sistemin devamından ayrı değildir) sağlamaktadır.

Devlet, görünüşte sınıflar üstüdür. Eğer öyle görünemiyor ise, nüfusun diğer bölümü ile yürüttüğü kavgada kendini dolaysız açığa koyacak kadar güç kaybetmiş demektir. Öyle ise devlette baskı ve şiddet öğesinin her yönü ile açığa çıkması, devlette bir güçlenmenin değil, bir çözülmenin işaretidir. Öyle ise "en" gerici, "en" zorba gibi tanımlamalar yeni bir devletin tanımlamaları olamazlar.

TC devleti daha 1925'lerde 500.000 kişiyi şapka giymediği için asmıştır, kurşunlamıştır. Ama nedense "en" baskıcı, "en" gerici, "en" terörcü niteliğini 1970'lerde haketmiştir.

Bu örneğe tekrar döneceğiz.

Bu kadarı ile bile devletin baskıcı niteliğinin açık hale gelmesinin ya da onun sınıflar üstü görüntüsünü kaybetmesinin yeni bir devlete işaret etmediği anlaşılacaktır. Devlet, sınıf savaşımının sürekliliği içinde gelişiyor. Egemen sınıfın çıkarları-

nın temsilcisi olarak daha da yetkinleşiyor. Proletarya ile burjuvazi arasındaki kavga tüm yeryüzünü sardıkça, o da bu kavgada dünya burjuvazisinin deyim yerinde ise ortak bir komitesi olarak, bir iç savaş aygıtı olarak örgütleniyor.

Bu örgütlenmede devrim güçleri iktidarı sarstıkça, devlet tam bir çıplak zor aygıtı olarak kendini dolaysız biçimde ortaya koyuyor. İdeolojik şiddetini de artırıyor. Ama üzerine örttüğü "baba", "hakim", "sınıflar üstü" görüntüsünü sağlayan şal, sınıf savaşımının şiddetine göre aralanıyor. Burjuvazi bu şalı hiç aralamak istemez, ama ölüm korkusu, onların ifadesi ile "olağanüstü koşullar" şalın altından çıplak zor aygıtının öne çıkmasını gerektiriyor. Görüntü, şal parçalanıyor.

Burada baskı, sadece fiziksel anlamda şiddeti ifade etmekle kalmaz. Hangi biçim altında olursa olsun baskı altında tutmak zoru içerir. Zor fiziksel anlamda şiddeti ve ideolojik şiddeti birlikte ifade eder.

Bu anlamda devlet yönetmekle ilgilidir. Yönetmek her şeyden önce, güç sorunudur. Bu gücün kaynağını ekonomik yapıdan almış olması yetmez. Bu gücün siyasal olarak da örgütlenmesi gerekir. Bu siyasal örgütlenmenin tek tek sınıf üyelerini aşan bir iradeyi (sınıfın bir bütün olarak iradesini) temsil edeceği açıktır. Özerklik buradadır. Başka bir deyişle, özerklik bazı sol liberal anlayışların, bazı Marksist çevrelerin anladığı anlamda (devletin burjuvaziden bağımsızlığı) yoktur.

Sınıflar örgütleri aracılığı ile iradelerini ortaya koyarlar. Devlet, egemen sınıfın en gelişmiş örgütüdür. Bu en gelişmiş örgütü, sınıf savaşımı içinde şekillenir, mükemmelleşir.

Sınıflı toplumların en gelişmişi ve sonuncusu olan toplumda, kapitalizmde, sınıf savaşımı daha gelişmiş bir bilinçle yürütülür. Savaşımın daha önceki yöntemleri, her iki taraf için de öğrenilir ve bilinmez olmaktan çıkar. Bunu egemen sınıf,

burjuvazi adına devlet denilen örgüt yerine getirir. Proletarya adına ise onun devrimci öncü örgütü bu deneyleri biriktirir, çözümler.

Başka bir deyişle, eğer devrimci örgüt bu deneyleri özümseyemezse, görevini de yerine getiremez. Ülkemiz örneğine bir an için bakarsak, göreceğiz ki burjuvazi 1920'lerde de aynı yöntemleri kullanıyor. 1980, 1990'larda da. Demek ki, 70 yıl öncesinin yöntemleri işçi ve emekçileri yeniden aldatmaya yetiyor. Bunun anlamı şudur: işçi sınıfını yöneten bir devrimci akıl eksikliği vardır.

Altını iyice çizmek gerekir ki, artık iki sınıf arasındaki kavga, o iki sınıfın öncüleri arasındaki kavgadır. Eğer devlete karşı konumlanmış, tarih bilinci ile donanmış bir öncüsü yok ise, işçi sınıfı her zaman yenilmeye mahkûmdur. Devlet, burjuvazinin öncüsüdür. Proletarya, kendi öncüsünün etrafında kenetlenmeden savaşı kazanamaz.

Öyle ise öncelikle, ilk iş olarak, devletten işçi sınıfı ve ezilen halklar adına "demokrasi" beklemeyi bir yana bırakmalıyız. Demokrasi, en yansız biçimi ile iç savaş anında, kimsenin bir diğerini henüz altedemediği koşullarda vardır. Onun dışında demokrasi, hangi sınıf için diye sormadan, bir Marksist tarafından kullanılamaz.

Eğer devleti, bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki tahakküm, egemenlik aracı olarak tarif edersek, her devletin, adı ne kadar sevimli olursa olsun, bir diktatörlük olduğu açığa çıkar. Burjuva ideologları, sistemlerden bağımsız diktatörlük ve demokrasiden söz ederlerken, gerçekte devletin sınıf niteliğini gizlemeye çalışırlar.

Devletin "evrimini", sınıf savaşımının sürekliliği altında izlemenin doğru olduğunu söylüyoruz. Öyle ki, bu evrim içinde devletteki değişimi görmek ve onu vurgulamak için belli nok-

taları öne çıkarmak mümkün. Aynı sosyo-ekonomik sistem içinde devletin, hep aynı devlet olduğunu; özünü koruyarak daha mükemmelleşmeyi ifade eden bir evrim geçirdiğini bu yolla görebiliriz.

Kapitalizmin ilk dönemlerine ait olduğu söylenen "burjuva demokrasisi" tekellerle birlike "faşizme" dönüştü diye bilinir. Bu, tümüyle devleti sınıflar savaşımından koparmanın ürünü, bir bilinç kaymasıdır. Nitekim faşizm tanımının kendisi "en"lerle ifade edilen bir nicelik vurgusu olarak öne çıkar. Yani burjuva demokrasisinden daha kanlı, daha gerici, daha terörcü, daha baskıcı. 1848'de, hatta ondan daha önce, Avrupa kıtasını kanı ile boyayan işçi sınıfı değil midir? Daha az kan dökülduğünü kim söyleyebilir? Hem sonra, eğer işçi ve devrimciler yerlerinde oturuyorlarsa, hangi devlet niye daha çok kan döker? Kanın miktarını işçi sınıfının mücadelesi belirliyor. Sonucu ise bu mücadeledeki önderliği. Eğer işçi sınıfı doğru bir önderlik ile mücadele etmemiş ise, yanılgısı kaçınılmaz oluyor. Ve yenilenlerin taraftarı olanlar, hemen kan miktarı ile yenilgiyi ölçmeye, devleti "insafsız" göstermeye çalışıyorlar. Oysa o devletin zaten kendisi, varlık nedeni budur. İşçilere daha çok insaf değil, daha çok akıl, daha çok silâh, daha doğru önderlik gerekir.

Peki kapitalizmin tekelci aşaması ne ile değişmiştir?

Tekelci aşama ile burjuva egemenlik de, olgun kişiliğe erişmiştir. Bu anlamda tekelciliğin kapitalizmin yasalarında var olduğunu iyi anlamak gerekir.

İlk önce kapitalizmin tekel öncesi dönemini "esas kapitalizm" olarak görmek, tekelciliği de ondan bir sapma olarak ele almak yanlıştır. Tekelci kapitalizm ya da emperyalizm, kapitalizmin bir uluslararası sistem haline gelişidir. Bir sonraki bölümde, burjuva demokrasisi diye tarif edilen sistemin (ya da

devletin) "tarife" uygun haline geldiği dönemin, esas olarak 1945 sonrası dünya olduğunu göreceğiz. Ama yine 1945'e gelinceye kadar Avrupa ve Batı dünyasının devletlerinin tarihi ile "burjuva demokrasisi" ile onlara atfedilmek istenen "olumluluk" arasında hiçbir ilişki kalmadığı görülecektir.

Burjuva devlet 1789 Fransa'sında ilk doğduğunda feodal gericiliğe karşı savaşım içinde doğdu. 1792'ye gelindiğinde ise kendi sınırlarına vardı ve devrimi ileri taşımaya çalışanları ezerek kendini oturttu. O tarihe kadar burjuvazi, feodal gericiliği altetmek için "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" sloganlarını yükseltti. Ama 3 yıl sonra bu sloganlar rafa kalktı. Ayak takımı (yani burjuvazinin peşine takılan halk), devrimi daha da ileri götürmek istiyordu ve Napolyon devreye girdi.

Yani, en görkemli burjuva devrim, burjuvazinin ufuk çizgisine kadar gidebiliyor. O tarihten başlayarak da uslanarak yayılıyor. Çünkü burjuvazi, hesaplaştığı feodal soyluluk gibi başka bir sınıf sömürüsü ile yaşayan bir sınıftır ve dünkü dünyanın egemen kardeşinden ders almayı daha doğru buluyor. 1848 Fransa ve Almanya'sı bunun örnekleri değil midir? 1848'de işçilerin kanlarını dökerken burjuvazi elbette burjuva demokrasisini kurtarıyordu. Proletarya demokrasisi ise o burjuva demokrasisini yerle bir etmeyi gerektiriyordu.

Burjuva demokrasisi, adı üstünde burjuvazi dışında herkes için bir diktatörlüktür; sadece burjuvazi için demokrasidir. Devlet de tam bunu anlatır.

Tekelci aşama ile birlikte devlette meydana gelen tüm değişimler, gelişmiş kapitalist dünyanın başka halkları sömürgeleştirerek kapitalizmi yayması çerçevesine uygundur. Devlet, bu anlamda daha kapsamlı roller üstlenir. Militarist bir ekonomiye gerek duyan emperyalizm, devlette de buna uygun değişimler yaratır. "Hakimiyet ilişkileri ve onların gerektirdiği şiddet,"

tekelciliğin ayırt edici yönüdür ve devlet örgütlenmesine bunlar damgasını vurur.

Ama bu yeni devlet de bir "burjuva demokrasisi"dir. Daha gelişmiş, düzenin çıkarlarını daha iyi savunabilen, baskı konusunda daha uzmanlaşmış, ideolojisini yeni duruma uydurmuş bir burjuva devlettir.

Ancak, tam I. Paylaşım Savaşı'nın sonunda, Ekim Devrimi ile komünizm hayaleti yeryüzüne indi. Avrupa peşpeşe devrimlerle çalkalandı. Nihayet bu kavgada Ekim Devrimi, SSCB ile kendini sınırlandırarak geri çekildi. Emperyalist-kapitalist dünya ise, bir yandan SSCB'yi kuşatmaya yöneldi, bir yandan da komünizm korkusunu iliklerine kadar duydu (Türkiye Cumhuriyeti bu kuşatma siyasetinin ürünüdür. Ekim Devrimi olmasaydı, tarih bir TC devletini büyük ölçüde yazmayacaktı). Bu anlamda burjuva demokrasisinin gelişimine damgasını komünizm korkusu vurdu. 1848, 1871, 1917; bu tarihler burjuva devletin kendini yeniden örgütlemesinin dönüm noktalarıdır. Bir başka dönüm noktası II. Dünya Savaşı'dır. Hem SSCB'nin yürüttüğü gerilla savaşı, hem Çin Devrimi deneyimi, hem Küba ve Vietnam'da gerillanın başarıları, burjuva demokrasisini "kontrgerilla cumhuriyeti"ne dönüştürdü. Böylece devletin iç savaşa karşı, gelecekteki bir devrime karşı örgütlendiği her yönü ile görülür bir olgu haline geldi.

Tekelcilik, bu yeni tarz örgütlenmeyi dünyanın her yanına ihraç etti. Tekelci kapitalizm sermaye ihracına dayanıyor ama burjuvazi sermayesini ihraç ederken, tüm bunalımlarını, tüm pisliklerini, kültürel yok etmeyi, kişiliksizleştirmeyi, siyasal yöntemleri vb. de ihraç ediyor.

Öyle ise, devletin özü hep aynıdır; hepsi birer burjuva diktatörlüğüdür (Burjuvazi açısından demokrasi, halkın tümü, işçi sınıfı açısından bir diktatörlük). Oysa her yeni dönemde, sınıf

savaşımının her yeni anında ayrı bir devlet biçimi arayışı gelişti. Öyle ki, burjuva demokrasisi denildi mi, burjuvazi için değil, tüm halk için olumlu şeyler anlaşılır oldu. Oysa, 1848'de dökülen kan, 1871'de dökülen kan, Hitler'in döktüğü kandan hiç de az değildi. Ya da M. Kemal'in döktüğü kan, 12 Eylül'dekinin kat be kat üstündeydi.

Peki neden burjuva demokrasisinde bir ilericilik arandı? Yanıtı açık; faşizm şeytan, kötü ruhlu burjuvaların işi olarak görüldü ve faşizm bu ölçüde kötü ise burjuva demokrasisi kendiliğinden iyi, olumlu, istenir oldu. Oysa faşizm, burjuvazinin bir karşı-devrim saldırısıdır. Burjuva devletin kendisidir.

Biliniyor, devrim, karşısında bir karşı-devrim örgütleyerek gelişiyor. Örneğin Kürt Devrimi, TC'nin özel savaşı örgütlemesinin temelini oluşturuyor. Ve eğer Kürt Devrimi yenilirse, işte o zaman karşı-devrimin estireceği fırtına, döktüğü kanı da aratacaktır (Öyle ise, Kürt Devrimi'nin her başarısı, Anadolu Devrimi'nin de başarısıdır). Ama bunlar, her defasında yeni bir devlet tarifi gerektirmez. Sadece gelişen, yetkinleşen bir devleti görmek gerekiyor.

Biz, bu burjuva devlete, tekelci polis devleti diyoruz. Tekelci polis devleti, çağımızın burjuva demokrasisidir. Faşizm denen devletten çok daha iyi örgütlenmiş, çok daha yetkin bir devlet çarkıdır. Ama çağımızda bundan daha "iyi" bir burjuva demokrasisi olmaz. Esas eksiklik, proletarya adına konuşanların burjuva devletten "iyi"likler beklemeleridir.

Sınıflı toplumların tarihinin sınıf savaşımları tarihi olduğu hiç unutulmamalıdır. Burjuva demokrasisinde ilericilik adına ne varsa, demokratlık adına ne varsa, burjuvazinin feodal soyluluğa karşı savaşımı ile ilgilidir. Ancak işçi sınıfının, giderek bir toplumsal güç olarak tarih sahnesine çıkışı ile birlikte burjuvazi, gericileşmiştir. Elbette bunu 1848 Alman Devrimi'nde gör-

mek mümkündür. Almanya'da burjuvazi kendi devrimini sonuna kadar götürmüyor ve feodal gericilikle uzlaşıyor. İşçi sınıfından, gelecekten korkusu, onun için böylesi bir uzlaşmayı anlamlı kılıyor. Burjuvazi radikalliğini kaybediyor. Elbette, gelecekten bu denli korkması için, daha önceden, gelecekte bu korkusunu haklı çıkaracak sınıf savaşımlarının varolması gerekirdi.

Burjuvazi sınıf savaşlarından böylesine öğreniyor. Elbette bu öğrenme onun devlet örgütlenmesine de yansıyor. Devlet, egemen sınıfın en gelişmiş örgütüdür. Egemen sınıf, tüm sınıf savaşımı deneylerini süzerek devlet mekanizmasında somutlar. Buranın altını çizmek gerekir. Öyleyse bir önceki devlet biçimi, bir sonraki devlet tarafından içerilir. Yani günümüz TC devleti, 600 yıllık Osmanlı devletinin üzerinde yükselmiştir. Evet, gerçekte TC devleti Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ile kurulmuştur. Ama her egemen, sömürücü sınıf, varlığını diğer sınıfın sömürüsü üzerinde kurar. Tarihsel süreç içinde birbirinin yerini almak için, biri diğerini yıkarak da iktidara gelmiş olsa, aslında birbirinden çok şey öğrenirler. Mustafa Kemal'in yöntemlerinin Vahdettin'in yöntemleri olması şaşırtıcı sayılmamalıdır.

Şimdi bir de şöyle düşünelim; devletin ilk ortaya çıktığı koşullardan bu yana devletin özünde bir değişiklik olmamıştır. Bu kesindir. Ancak, her sınıflı toplumun yerini alan yeni sınıflı toplumda devlet, daha da gelişmiş, daha da organize olmuş ve nihayet kapitalizmde, özellikle de tekelci kapitalizmde tepe noktasına gelmiştir. Yani tekelci kapitalizmdeki devlet, en gelişmiş devlettir, aynı anlama gelmek üzere en zorba devlettir.

Şimdi tekrar olağan bir devlet biçimi olan burjuva demokrasisi ile onun yerini bir dönem için (düzenin tehdit edildiği

bir dönemde) alan, olağandışı bir devlet olarak Bonapartist devlet ilişkisine dönelim. Bir kere Bonapartist devlet burjuva demokrasisinin yerini aldı mı, ondan sonra dünyanın pek çok yerinde oluşacak burjuva demokratik devletler, artık ağır ağır bu olağandışı devleti içermeye başlarlar. Şimdilik bu kadarla yetinelim. Çünkü bu konuya, devlete ilişkin tartışmamızın en önemli noktası olan tekelci polis devleti anlatılırken tekrar döneceğiz. Tekelci polis devleti, burjuva demokrasisi ve faşizmin birlikte içerilmesini ifade ediyor. Elbette bu tartışma bizi faşizm ve burjuva demokrasisi gibi ikilemlerden de kurtaracak. Değil mi ki faşizm, proletaryanın Ekim Devrimi'ni yayamamasının bedelidir. Faşizm ve burjuva demokrasisi ayrımı, çağımızdaki burjuvà devleti anlamamaktır. Çağımızın burjuva demokrasisi budur. Faşizm, burjuvaziye ait kötülüklerin yüklenebileceği bir devlet olunca, burjuva demokrasisi, burjuvazi ile uzlaşılacak nokta olur. Aman ne demokrasi! Faşizm burjuvazi için demokrasi değil miydi? CIA'nın, FBI'ın hüküm sürdüğü ABD'deki burjuva demokrasisi ile Hitler'in faşist Almanya'sı arasında bir dirhem fark yoktur. Bugünkü Alman devleti ile Hitler faşizmi arasındaki fark, bugünkü devletin Hitler dönemindeki devletin çok daha gelişmişi olmasıdır; tıpkı Hitler'in faşizminin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Alman devletinin daha gelişmiş hali olduğu gibi.

Sınıf savaşımının sürekliliği burada anahtar nokta dır. Bu süreklilik altında devletin gelişimi anlaşılabilir. Yoksa hiçbir devlet döktüğü kana göre ayrı bir burjuva devlet olmaz. Eğer öyle ise, TC devleti, 1920'de faşizmin ilk örneği olur. 1925'te faşizmin daha faşisti. 1932'de Tarih Kurultayı'nı toplayıp kafatası ölçerken, kafatasçı faşizm olur vb. Ama değil, hepsi burjuvazi için bir demokrasi, halklar ve işçi sınıfı için diktatörlüktür.

Toplumda işçi sınıfının elde ettiği haklar ile "burjuva demokrasisi" genişlemez. Tersine güçler dengesi, o anki durum, işçi sınıfına bu hakları vererek burjuva egemenliği sürdürmeyi olanaklı kılıyor. Eğer işçi sınıfı bu olanakları iktidara yürüyüş için kullanamıyorsa, haklarını tek tek geri vermek zorunda kalıyor.

Uğur Mumcu'nun öldürülmesi ile birlikte devlet toplumsal uzlaşma zeminini genişletti. Liberalinden muhafazakârına, sosyal demokratından solcusuna kadar pek çok siyasal akım, devletin ve düzenin (onlar demokrasi ve insan haklarının diye söylüyorlar) devamı için devletin bayrağı altında birleştiler. Solcu bazı çevreler, Uğur Mumcu'nun öldürülüşünü yeni bir darbenin gelişi, devletin faşist kanadının hamlesi vb. şekilde yorumladılar. Ve tabii Uğur Mumcu'nun öldürülüşü "demokrat" olmanın cazibesini artırmış, Kemalizm'in ilerici kanadı yanılsamalarına yeniden hayat kazandırmıştır. İşte tüm bu yanılgılar devleti ve sınıf savaşını anlamamak üzerine kuruludur. Faşist dedikleri devlet, darbe yapmak için zemin hazırlamak adına Mumcu'yu öldürüyor. Bu cahilce bakış, sınıf savaşımına köyden bakmaktır. Her açıklayamadıkları olaya, faşizm geliyor, diye bakanlar, gerçekte faşizmi şeytan gibi düşünüyorlar. Böyle olunca Mumcu'nun öldürülmesi "demokrasimizi" (Mumcu öldürülmeden önce bu bayların faşizm dedikleri şeyi) "zedeliyor". Aslında bu bakış liberal-burjuva bakışın kendisidir. Biraz daha rahat düşünen herkes Mumcu'nun öldürülüşünden en büyük faydayı devletin (yani "demokrasimizin") gördüğünü fark edecektir. Tek başına bu sonuç Mumcu'yu devletin öldürdüğünü gösteriyor.

Özetlersek, nasıl ki sınıflı toplumların tarihi sınıf savaşımları tarihi ise, aynı biçimde sınıfların varlığının itirafı olarak devlet de bir önceki devleti içeriyor, onun bazı yönlerini içe-

riyor, onu olumsuzluyor.

İkincisi, bir sosyo-ekonomik sistemde devlet; sınıf savaşımına göre evrimleşiyor. Egemen sınıf adına sınıf savaşımı deneyleri devlet tarafından özümseniyor. İç savaşı (sınıf savaşımının en açık ve şiddetli biçimi, aynı anlama gelmek üzere kapitalizmde demokrasinin en tam olduğu koşullar) yaşayan bir devlet, giderek daha fazla, iç savaşa karşı örgütleniyor. Ve bu dünyanın bir başka ülkesinde yaşananlar, evrensel bir sistem olan kapitalizm sayesinde, burjuvazi için deneyim haline geliyor.

Öyle ise, sınıflı toplumların tarihine sınıf savaşları tarihi olarak bakmak konusunda, en azından bu naktada, anlaşan Marksistler olarak bir adım daha atmalıyız. Bu sınıf savaşımının sürekliliğini görmeye yönelmeliyiz. Tarihe bu gözle bakmalıyız. Aklımıza geldiğinde "sınıf savaşımı" olgusuna yönelmekle yetinmemeli, bu olguyu her şeye damgasını vuran bir süreç olarak ele almayı başarmalıyız.

III- DEVLET ve BURJUVA DEMOKRATİK DEVLET

Nereden bakılırsa bakılsın, devlet tartışmalarının en fazla üzerinde yoğunlaşmak durumunda kaldığı nokta, burjuva demokrasisi ya da burjuva demokratik devlet sorunudur. Bunun bir nedeni faşizm tartışmaları ise, bundan da önemli bir başka nedeni emperyalizmin sosyalizme karşı İkinci Dünya Savaşı sonrasında demokrasi bayrağı altında açtığı savaştır. Böyle olunca, odak noktası demokrasi olarak alınınca, pek çok tartışma gerçek hedefinden de uzaklaşmaktadır. Özellikle 1960'lar sonrasında başlayan tartışmalar belki tekelci kapitalizmin günümüzdeki devletinin nasıl bir devlet olduğu, ne olduğu üzerinde yoğunlaşmış olsaydı, evet belki bu başarılsaydı çok daha olumlu sonuçlar alınabilirdi.

Bir yandan faşizm, burjuva demokrasisini akladı. Faşizme karşı olmak "demokrasiden yana olmak" anlamına geldi. Geldi ama kimin için demokrasi sorusu unutularak. Kapitalizmin tüm kötülükleri kötü niyetli burjuvalara bırakıldı ve bu yönetime faşizm denildi. Geriye kalan burjuvalar ise, "burjuva demokrasisinden" yana idi. Böylece devlet içinde faşizmden yana, faşizme karşı demokrasiden yana güçler vardı. Öyle ki, bu mantık, sınıf savaşımını da burjuvazinin çeşitli kesimleri arasındaki savaş olarak ela aldı. Eğer iki sınıfın tüm yeryüzünü

kaplayan savaşımı temel alınsa idi, burjuva devletten proletarya için demokrasi beklenmezdi. Daha da ileri, devletin gelişimi doğru kavranırdı.

Öte yandan bu ideolojik boşluğu fırsat bilen emperyalizm, Hitler ve Mussolini'ye söverek, kendilerini demokrat burjuvalar ilan ettiler. Bununla kendilerini aklamaya çalıştılar. Bununla da yetinmediler ve hemen sosyalizmi "demokrasi" dışı bir toplum ilan ettiler. O tarihten beri "demokrasi ve insan hakları" sosyalizme karşı kullanılmaktadır.

Bu çerçevede yürütülen tartışma devlet tartışmasına dönüştü. Başkası da olamazdı. Sorun Marksizm-Leninizm'in, Marx, Engels, Lenin'in yazdıklarının günümüz devletini ne oranda açıkladığı sorununa dönüşmüştür. Öyle ki, her somut adımın bizzat teorik alanda yazılmış olanlarla açıklanmış olması derdine düşülmüş olundu.

Bu tartışma bugün temel olarak üç başlık altında toplanmaktadır: a) Araççı devlet yaklaşımı, b) Yapısalcı devlet yaklaşımı, c) Hegelci-Marksist yaklaşım. Araççı devlet anlayışı diye isimlendirilen anlayışın belli başlı temsilcisi Ralph Miliband'dır. Miliband devlet bürokrasisindeki "yönetici sınıf"ın niteliği, sınıf ile devlet arasındaki bağı kuran mekanizmalar ve devlet politikaları ile sınıf çıkarları ilişkisinin nasıl kurulduğu üzerinde durmaktadır.

Yapısalcı[1] diye isimlendirilen anlayışın başlıca temsilcisi Nicos Poulantzas'dır. Poulantzas ve Miliband arasındaki tartışma bir yandan devletin özerkliği sorunu, diğer yandan ise altyapı-üstyapı ilişkisi sorunudur. Poulantzas sınıf ile devlet arasındaki ilişkinin nesnelliğine dikkat çekiyor ve Miliband'ın bu ilişkiyi gözardı ettiğini söylüyor.

1 Yapısalcılar, yapı sözcüğünü çok sık tekrarlıyorlar. Fakat bu kavrama ilişkin pek nadiren bir tanımlamaya rastlarsınız.

> Gerçekte devlet biçiminin günümüzdeki değişimi, daha çok, zaten tartışma götürür basit sonuçlarında değil, ekonomik ve siyasal yönteminin (polity) birleşiminin derin yer değiştirmelerinde aranmalı ve incelenmelidir *(Nicos Poulantzas, **Kapitalist Devlet Sorunu**, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s. 33).*

Miliband ise Poulantzas'ı, kendisinin nesnel ilişkilere yaptığı vurguyu görmemesiyle suçlar *(Bakınız, R. Miliband, **Kapitalist Devlet**, Belge Yayınları, İstanbul 1989, s. 43).* Ayrıca Poulantzas'ı "elit kesimin doğasını hesaba katmamak"la eleştirir.

> ... onun 'nesnel ilişkiler'e apayrı bir vurgu yapmakla ileri sürdüğü, devletin yaptıklarının her özgül durumda ve her zaman tümüyle bu nesnel ilişkilerce belirlendiğidir... *(Miliband, age, s. 43).*

Poulantzas, Miliband'ın özerkliği sadece uç, faşizm örneğine özgü bir olay olarak ele aldığını söyler. Miliband ise kendisinin faşizmde özerkliğin uç noktaya varmasından bahsettiğini anlatır. Miliband, Poulantzas'ı bu yapısal 'üst-determinizm-le' eleştirir.

Tartışmanın en canlı bölümü Miliband ile Poulantzas arasındadır.

Hegelci-Marksist anlayış ise devlet ile kapitalist sınıf arasındaki ilişkinin varlığı ve nasıl oluştuğu üzerinde durmaz. Hegelci-Marksist görüş, hakim sınıfın çıkarına hizmet eden devletin, kendini bir bütün olarak milletin çıkarına göstermesi üzerinde durur ve bu mistifikasyonun nasıl yaratıldığını inceler. Bu yazarla, daha çok Hegel ile Marx ve Engels'in ilk yazılarına atıfta bulunurlar.

Daha sonraki yıllarda tartışma bir miktar bu üçlemden (araççı, yapısalcı ve Hegelci-Marksist) çıkarılmaya çalışıldıysa da, gerçekte tartışma, mevcut devletin tanımlanması üzerinde

yürümedi. Tartışmalarda her zaman, ampirik açıdan devlet politikasının kime hizmet ettiği sorusu ön plana çıktı. İşte tam da bu nokta, yani devletin kime hizmet ettiğinin somut verilerle gösterilmesi çabasının merkeze alınması, emperyalizmin komünizme karşı demokrasi bayrağı altında yürüttüğü savaşın yol açtığı statükoculuğun göstergesidir. Gerçekte herkes, ama herkes devletin kime hizmet ettiğine ilişkin kendi günlük hayatında pek çok örnek bulur.

Görülüyor ki, devlet konusundaki muğlaklığın temel nedeni; a) Altyapı ile üstyapı arasındaki ilişkinin sınıf savaşları aracılığı ile kurulduğunun, b) Sınıf savaşları içinde şekillenen devletin (egemen sınıfın ezilen, sömürülen sınıfları baskı altında tutma aracı), kendinden önceki devlet biçimlerini içerdiğinin atlanmasıdır. Böylece geriye, devlet hangi kesime ne kadar, nasıl hizmet eder, sorusu kalmaktadır. İşte özerklik tartışması da buna dayandırılmaktadır. Elbette bu arada tartışma pek çok olumlu noktayı öne çıkarmıştır. Ancak sorunun belkemiği kaymıştır.

Devlet; birincisi sistemi korumak, devamını sağlamak, ikincisi ise artı-değerin dağıtımını organize etmek görevleriyle karşı karşıyadır. Bu görevlerden birincisi temeldir. Yani sistem büyük bir bunalımla, bir siyasal krizle karşı karşıya kalırsa sistemi koruma görevi öne çıkar. Bu durumda, burjuvazinin çeşitli katmanları arasındaki çelişki, hemen ikinci plana itilir. Bunun için devletin elindeki araçları, baskı aygıtları (ordu, polis, hapishane, yargı sistemi, kontrgerilla vb.) ve ideoloji (basın, TV, kitle iletişim araçları, reklâm şirketleri, Toplumla İlişkiler Başkanlığı, camiler-kiliseler, okullar, aile) üreten merkezleridir. Pek çok kriz bizlere göstermiştir ki, kriz dönemlerinde baskı ve terör öne çıkmaktadır. Ancak bu, işin bir yönüdür. Baskının şiddeti, dozu, ideolojinin şiddeti ve dozu ile birlikte artmaktadır.

Barış dönemlerinde ise daha çok artı-değerin kapitalistler arasında dağıtımı ve toplumsal üretimin yeniden sağlanması sorunu öne geçer. Elbette bu görev için vergi politikaları, para politikaları, teşvikler, fonlar, krediler vb. devreye girer.

Ancak şimdi bir dakika duralım. Devlet siyasal bir krizle karşı karşıya olduğu dönemlerde, diğer görevlerini bir yana mı iter? Elbette değil. Sadece siyasal kriz dönemlerinde sistemi koruma görevinin, kârın varlığının dayandığı toplumsal ekonomik koşulların, özel mülkiyet sisteminin varlığının sürdürülmesi öne çıkar.

Gerçekte bu iki şey, birbirinden sınıf savaşımının şiddetine göre ayrılır. Yoksa bunlar bir bütünlüğü ifade ederler. Aynı biçimde devletin şekillenişini, gelişimini belirleyen de sınıf savaşımıdır.

Devletin bir sınıfın diğer bir sınıf (sınıflar) üzerinde baskı aygıtı olduğunu biliyoruz. Peki, devletin bu tanımı, pratikte işlerin tüm egemen sınıf adına birilerinin devlet bürokrasisine ne yapması gerektiğini emretmesi şeklinde işlediği anlamına mı gelir? İşte sınıf savaşımını anlamamak budur. Devletin sınıfların varlığı, doğal olarak sınıf savaşımının varlığı koşulları altında oluştuğu açıktır. Özel mülkiyete dayalı bir toplumda, üretim araçlarının sahiplerinin kendi politikalarını nasıl uygulattıkları sorusu, kendi fabrikalarını nasıl yönettikleri sorusu kadar açıktır.[2]

> Modern devlet yönetimi, tüm burjuvazinin ortak işlerini yöneten bir komiteden başka bir şey değildir *(Marx, Engels,*

2 Devlete ilişkin sözü edilen tartışmalarla ilgili olarak yukarıda Miliband ve Poulantzas'ın eserleri dışında bakınız David A. Gold ve diğerleri. **"Marksist Kapitalist Devlet Teorisindeki Son Gelişmeler"**, Birikim, Sayı 21 ve 22. Ayrıca bakınız. Göran Therborn, **"Sermaye Egemenliği ve Demokrasinin Doğuşu"**, Birikim Sayı 50-51-52-53.

Komünist Parti Manifestosu, Seçme Yapıtlar Cilt I, Birinci Baskı, Sol Yayınları, s. 134).

Şimdi de bu tartışmalarda en büyük yeri tutan, ama bir arpa boyu yol alınamayan özerklik sorununa gelelim.

Şimdi pek çok kere saldırılan bu tanım üzerinde durmak gerekir. Öncelikle "tüm burjuvazinin" kullanıldığı yerde, elbette bir kısım burjuva kesimlerin (ya da burjuva kesimlerin bir kısmından) varlığından da söz ediliyor demektir. "Ortak işler", ortak olmayan işlerin varlığını da kabul eder. Öyleyse devletin tüm burjuvazinin ortak işlerini yürütme adına davranması, onun tek tek kapitalistlerin isteğine göre değil de, daha genel görevlerle donatılması, her şeyden önce onun tek tek bireysel kapitalistlerden bağımsız olduğunu gösterir. İşte devletin özerkliği de buradadır. Yani devlet tüm burjuvazi adına davranabilme kabiliyetine sahip olmalıdır. Öyleyse bu tanımın 'özerkliği' de içerdiği açıktır. Ancak yine de Marx, Engels, Bonapartizmden söz ederlerken özel olarak devletin bağımsızlığını (bu biçime özgü) vurgularlar. Bu durum ise, siyasal bir kriz anında devletin tüm sistemi koruma görevinin öne çıkmasının ifadesidir. Tüm burjuvazinin ortak işleri, en çok siyasal bir kriz döneminde önem kazanır. Siyasal krizin söz konusu olmadığı nispeten barışçıl dönemlerde "tümü" oluşturan burjuva kesimlerin kavgası ve "özel" işleri öne çıkar.

Gerçekte "özerklik" tartışmasını daha net ortaya koyabilmek için önce şu soruyu soralım. "Özerkliğin" sınırları nereye kadardır? Devlet, üzerinde yükseldiği altyapıdan, o altyapının ya da daha doğru deyimi ile sosyo-ekonomik sistemin devamını sağlamak için, ondan görece bağımsızlaşır; onu etkiler. Ancak bu durum; a) devletin bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde baskı aracı olması ile çelişmekte midir? b) görece bağımsızlık egemen sınıflara rağmen mi söz konusudur, yoksa onla-

rın yararına mı vardır? Bizce tüm bu tartışma bir milim ilerletici değildir. Tek başına bu sorular bile bunu göstermektedir. Söz konusu görece özerklik tartışması işçi sınıfının eline, politikada ne gibi araçlar, olanaklar sunmaktadır? Tartışma bu açıdan yürütülmelidir. Daha açık ifade edelim. Varolan devlet mekanizması, o toplumu (kapitalizmi) dönüştürmekte, yeni bir toplum kurmakta kullanılabilir mi?

Biz altyapı-üstyapı ilişkisinin sınıf savaşımları içinde ve onların aracılığıyla kurulduğunu; devletin sınıf savaşımları (ulusal ve uluslararası alandaki sınıf savaşımları) altında oluştuğunu söylüyoruz. Bu nedenle Miliband-Poulantzas arasındaki biçimi ile "özerklik" sorunu yanlış bir tartışma görünümündedir. Ancak bizlerin, Avrupa komünizmini yaşamış bir dünyada kavga eden Marksist-Leninistlerin, devrimcilerin varolan devlet makinesi parçalanmadan, kapitalizmi dönüştürmenin, sosyalizmi kumanın olanaklı olduğunu söyleyen reformistlere net yanıtlar vermemiz açısından, 'özerklik' tartışması ilgimizi çekmelidir.

Kapitalizmden sosyalizme "barış içinde" geçişin, yeni moda deyimi ile "yukarıdan aşağıya devrim"in koşullarının varolduğunu söyleyen reformistler, bunun için gerekli koşulları şöyle sıralarlar: Birincisi ekonomide bir devlet sektörünün, devlet işletmelerinin varlığı, "ikincisi, bu ekonomik geçişi (kapitalizmden sosyalizme ekonomik geçiş) başlatacak ve denetleyecek yeterince güçlü, seçilmiş bir yönetimin varlığı." *(Aktaran S. W. Moore, **Marx, Engels, Lenin'de Devlet Kuramı**, 2. Basım, İstanbul 1989, Simge Yayınları. s. 101)*. Üçüncüsü ise, sosyalizmin yandaşı bir seçmen çoğunluğunun varlığı.

Burada, dikkat edilsin, seçim yolu ile hükümete gelen (ya da gelecek olan) sosyalizm "yandaşı" partilerin, devlet işletmelerinin de varlığına dayanarak, aynı devlet mekanizmasını kullanarak sosyalizmi kuracakları görüşü öne sürülmektedir.

Bu görüş, birinci olarak, devletin sınıfların üstünde bir şey olduğunu söyler. İsteyen sınıf, devletin kendisinin organize ettiği seçim mekanizması ile devleti kendi çıkarına kullanabilir görüşü budur. İkincisi, bu görüş devletin işçi sınıfının elinde sosyalizm için kullanılabilmesini devlet sektörüne bağlıyor. Lenin bu konuda şunları söylüyor:

> İşçi sınıfı devletinin gerçekleştirdiği ulusallaştırmanın sosyalizmi kurduğu doğrudur. Ama bir burjuva devletinin gerçekleştirdiği ulusallaştırmanın kapitalizmi desteklediği de doğrudur *(Lenin'den aktaran S. W. Moore, age, s. 101-102).*

Üçüncü olarak yukarıdaki görüş kapitalizmden sosyalizme geçişi bir 'ekonomik geçiş' olarak algılıyor. Gerçekte bu, tarihe, sınıf savaşımları tarihi olarak bakmamanın sonucu olarak, tarihi düz bir çizgi, bir devrimsiz evrimsel gelişim olarak algılamaktan kaynaklanır. Dördüncü olarak; yukarıdaki görüş 'burjuva demokrasisi'nin seçim sistemine aşırı güveni, sürekli ordu, polisin varlığını (devleti devlet yapan kurumların varlığını) görmezlikten gelmeyi ifade eder. Bu ise devlete ilişkin bir yanılsama (en hafif deyimi ile), bir kafa bulanıklığı, bir yanlış mesaj sunmadır. Bu, burjuva önyargıları işçi sınıfına şırınga etme, taşıma girişimidir.

Bu anlayış, devletin sınıf niteliğini gizler. Devletin kimin devleti olduğu sorusunu atlar, onu toplumun üstünde gökten zembille inmiş bir şey olarak algılar.

"Seçilmiş bir yönetimin varolması" vurgusu zorun ebe olma rolünün reddidir. Yeni topluma geçişte zorun öneminin kavranmaması, burjuvazinin, kendi yıkılışına seyirci kalacak kadar 'demokrasi'ye bağlı olduğu boş inanına dayanmaktadır.

"Sosyalizm yandaşı bir seçmen çoğunluğunun varlığı" ifadesi dönüşümü, eskinin yıkılıp, yeninin kuruluşunu pasif bir

destekle başarma 'heveskâr'lığı mıdır? Kuşkusuz değil. Bu görüş devrimi reddetmekten doğan, örgütü, örgütlü mücadeleyi reddetmek demektir. Tarihi yapan yığınlar, reformistlere göre sadece oy vermekle ve pasif bir yandaşlıkla bunu gerçekleştirebilirler. Sert sınıf savaşlarına ne gerek var!

Özünde tüm bu tartışma ünlü dönek Bernstein'ın yıkıcı Marksizm-yapıcı Marksizm ayrımına dayanır. Yapıcı olmak yıkıcılığı (devrimi) inkâr etmek anlamına geliyor. Tüm bu tartışma devletin sınıflar üstü olduğu, sınıf savaşımlarının devrime yol açmak zorunda olmadığı biçimindedir. Elbette bunun bir uzantısı da proletarya diktatörlüğünün gereksiz olduğu şeklindedir. Öyle ya, demokrasiye bu kadar güvenenler diktatörlük derken hassas olurlar. Şimdilik konumuzun dışında da olsa, son yılların 'sosyalist demokrasi' tartışmalarının aynı yollu reformist, demokrasi hayranlarının sosyalizme saldırılarını ifade eden, devletin sınıf niteliğini kavramamaktan gelen tartışmalar olduğunu belirtelim.

İşte modern özerklik tartışmasının sınıf savaşımı içindeki bir boyutu budur.

BURJUVA DEMOKRASİSİ

İkinci Dünya Savaşı'nda faşizmin yenilgisi, pek çok Marksist tarafından sosyalizm ve demokrasi güçlerinin zaferi olarak değerlendirildi. Sosyalizm güçlerinin kim olduğu bellidir. Ancak sözü edilen demokrasi güçleri, sosyalizmin güçleri dışında ise, ABD emperyalizmi, İngiliz emperyalizminden başka kimdir? Gerçekte, faşizmin yenilgisi Sovyetler Birliği eliyle dünya proletaryasının, dünya burjuvazisine karşı zaferi değil midir? Tersi bir anlayış faşizmi 'demokrasi düşmanı' görmekten kaynaklanan bir anlayış değil midir?

İkinci Dünya Savaşı öncesinde dünya devrimci hareketi ve onun önderi Komintem'in gündeminden dünya devrimi perspektifinin kalkması, nihayet Komintem'in kapatılması bir statükocu anlayışın ifadesidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyalizmin, Sovyetler Birliği'nin güçlü prestiji ve çekiciliği, bu statükocu politikayla hiç mi hiç uyuşmamaktaydı. Emperyalizm, özel olarak ABD emperyalizmi, savaş sonrasında soğuk savaşı başlatırken, sosyalizmin etkisini bertaraf edebilmek için demokrasiye sarıldı. İkinci Dünya Savaşı'nı, ABD'nin Hitler'i yenmesi ile kazandığını gösteren binlerce film çekildi. Hitler lanetlenirken amaç, mevcut haliyle kapitalist dünyayı korumak, sosyalizme gidişin önünü kesmek idi. Dinî inanışlarda da vardır; bir lanetli kişi bulunur ve bu yolla günahlar temizlenerek bugün aklanır. Hitler lanetlenirken, amaç onun bakan gözleri-

ni örtmek, burjuva egemenliğin özünü gizlemek idi. Burjuvazi, hemen her ülkede yoğun anti-komünist kampanyalar yürütürken, komünist partiler de Sovyetler Birliği'ni ve sosyalist dünyayı korumak adına kendi ülkelerinde devrim perspektifini terk ediyor ve nihayet bazıları kendi parti-örgütlerini dağıtıyorlardı. Tüm bunlar demokrasi bayrağı altında yürütülen karşı-devrimci saldırıyı da gizleyen bir ortam oluşturuyordu. Uluslararası burjuvazinin bu azgınca saldırısı karşısında dünya komünist hareketinin geri çekilişi, saldırının etkisini, şiddetini ve başarı şansını da artırmıştır.

İşte demokrasinin "yükselişi", onun burjuva anlamda bile **eski hali** ile varolmadığı koşullar altında böyle başladı. Demokrasi, sınıfsal özünden koparıldı. Kimin için demokrasi, sorusu atlandı. Devlet tartışmalarının gündemine, devletin gerçekten kapitalistlere hizmet edip etmediği, eğer ediyorsa nasıl, hangi mekanizmalarla hizmet ettiği gibi sorular girdi. Bu bir Marksist için dünyanın düz olup olmadığı tartışmasına geri dönmek kadar 'ilerlemedir'. Herkes bu ilerleme ile neredeyse övündü.

Bizce günümüz devletinin, tekelci polis devletinin anlaşılabilmesi için burjuva demokratik devlete bakmak gerekiyor.

Burjuva demokrasisi, burjuva egemenliğin biçimidir. Burjuva demokratik devlet, burjuvazinin feodal soyluluğa karşı işçi sınıfı ve köylülüğü yanına alarak yürüttüğü iktidar kavgası içinde **doğdu.** İktidarı burjuvazinin alması ile birlikte, işçi sınıfı ile burjuvazinin ittifakı da son buldu ve işçi sınıfı silâhını burjuvaziye karşı çevirerek kendisi için savaşmaya başladı. İşte burjuva demokratik devlet böylece bu savaşım içinde **oturdu, şekillendi.**

> İşte bundan ötürüdür ki, antik devlet her şeyden önce, köleleri boyunduruk altında tutmak için, köle sahiplerinin

devletiydi; tıpkı feodal devletin, saf ve angaryacı köleleri boyunduruk altında tutmak için soyluların organı ve modern temsilî devletin de ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi aleti olması gibi *(F. Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**, Çev. Kenan Somer, İstanbul 1987, Sol Yayınları, s. 211).*

Burjuvazi iktidarı feodal soyluluktan aldıktan ve işçi sınıfının, kendisine ve özel mülkiyetin her biçimine dönük savaşının başlamasından sonra, temel olarak burjuva demokratik devleti belirleyen şey, işçi sınıfı ile burjuvazinin savaşımıdır.

Almanya'da bu dönüm noktasına, burjuvazi tarafından, daha 1848'de erişilmişti. Ve işte o anda Alman burjuvazisi, Alman proletaryasından çok Fransız proletaryasından korkuya kapıldı. Paris'teki 1848 Haziran çarpışmaları, kendisini neyin beklediğini ona gösterdi. Alman proletaryası, aynı ürün için tohumun Almanya'da da ekildiğini, ona tanıtlanacak bir kaynaşma içindeydi; ve o günden sonra da burjuvazinin siyasal eylemindeki sivrilik köreldi. Bağlaşıklıklar aradı, kendini onlara yok pahasına sattı- ve bugün tek adım ilerlemiş değil *(F. Engels, **Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim**, Birinci Basım, Ankara 1975, Sol Yayınları, s. 21).*

Elbette, böylesi bir uzlaşmayı *(burjuvazi ile feodal soyluluk arasındaki uzlaşmadan söz ediliyor -yazar)* burjuvazi için kabul edilebilir bir duruma getiren baş neden, hükümet korkusu değil, proletarya korkusudur *(F. Engels, age, s. 28).*

Demokrasi üzerine bunca önyargının oluşmuş olduğu, burjuvazinin gözüyle bakmanın bu denli yaygınlık kazandığı bugün, şu basit olguyu tekrarlamamız her halde fazla bulunmaz; burjuva demokrasisi, burjuva diktatörlüğüdür, burjuvazinin işçi

sınıfı ve halk üzerindeki egemenliğini anlatan bir devlettir ve faşizm denilen şeyden daha az baskıcı değildir. Günümüzün burjuva devleti, günümüzün burjuva demokrasisi ise tekelci polis devletidir. Artık faşizm ile burjuva demokrasisi arasında tercih yapmak zorunda değiliz. Çünkü gerçekte böylesi bir tercihin bizim cephemizde bir anlamı yok. Daha da ilerisi tercih yapılacak iki ayrı şey yoktur ortada. Tekelci polis devleti, tekeller çağının burjuva demokrasisini, onun örgütlenişini anlatıyor.

Proletarya diktatörlüğü dışında, bütün devletlerin ortak özelliği kendilerini ve varolan sosyo-ekonomik sistemi korumaktır. Yalnız proletarya diktatörlüğü olarak isimlendirilen devlet, kendini ortadan kaldırmayı (sınıfların ve devletin varlığına son vereceğine göre) hedefler.

Demek ki, devletin temel görevi varolan toplumsal biçimlenmeyi sürdürmeyi sağlamaktır. Kuşku yok ki bu, devletin daha ayrıntılı, daha basit görevleri olmadığı anlamına gelmiyor.

Devlet sınıfların varlığının zorunlu bir ürünüdür; sınıflı toplumların bir ürünüdür. Bu sınıflı toplumlarda toplumun tüm olarak devamını sağlamak, her şeyden önce onun devamının devlet olmadan sağlanamaması anlamında, devletin temel görevidir.

Bir sosyo-ekonomik biçimlenmede iki karşıt sınıf, çıkarları uzlaşmaz iki sınıf varsa, o toplumun gelişiminin bu iki sınıfın savaşımı ile yakın ilişkisi anlaşılacaktır. Öyle ki, sınıflı toplumlarını tarihi, sınıf savaşımları tarihidir. Bu iki karşıt sınıfın görünüşte çıkarlarını uzlaştırmak, gerçekte ise birinin -ekonomik yapıda egemen olan sınıfın- diğerini baskı altında tutmasını sağlamak yolu ile devlet sistemin devamını sağlamaya çalışır. Burada baskı altında tutmak sadece fiziksel kuvvet kullanımını ifade etmekle kalmaz. Hiçbir devlet sadece baskı-

ya dayanmaz. Onun yanında, halkın önyargılarına, inançlarına, geleneklerine, alışkanlıklarına vb. dayanarak da egemenliğini sürdürmeye çalışır.

Bu anlamda, devlet yönetmekle ilgilidir. Devlet, sınıf çıkarları o düzenin devamından yana olan sınıfın devletidir. O sınıf, ekonomik yapıda egemendir. Toplumun ekonomik varlıklarını, üretim araçlarını elinde bulunduran bu sınıf, sınıf savaşımının gelişmesine de bağlı olarak siyasal planda örgütlenir. Egemen sınıfın en gelişmiş örgütlenmesi devlettir.

> Eğer devlet, sınıflar arasındaki çelişkilerin uzlaşmaz olduğu gerçeğinden doğuyorsa, eğer toplumun üzerinde ve ona gitgide yabancılaşan bir iktidar ise, açıktır ki, yalnızca zora dayan bir devrim olmaksızın değil, ayrıca egemen sınıf tarafından yaratılmış bulunan ve içinde o 'yabancı' niteliğin maddeleştiği devlet iktidarı aygıtı da ortadan kaldırılmaksızın, ezilen sınıfın kurtuluşu olanaksızdır *(V. İ. Lenin, **Devlet ve İhtilal**, Beşinci Baskı, Ankara 1978, Bilim ve Sosyalizm Yay. s. 17).*

Devlet, yalnızca günümüzdeki devlet incelenerek anlaşılamaz. Devlet bir zor toplamıdır ve veri toplumdaki zor, daha önceki zoru içerir. Bu demektir ki, kapitalist devlet ya da burjuva devleti kendisinden önceki devletlerin mirasçısıdır. Kapitalizm öncesi toplumlar, ilkel-komünal toplum hariç, kapitalizm gibi sınıflı toplumlardır. Kapitalist sömürü biçimi pek çok durumda, pre-kapitalist sömürü biçimleriyle birlikte, onlara egemen olarak varolmaktadır. Buradan siyasal alana geçildiğinde, giderek daha da genişleyen bir içerilme görülmektedir.

Zorun ya da zor toplamı olarak devletin en gelişmiş biçimi, modern devlet, yani burjuva devletidir. Burjuva devleti kendisinden önceki devletleri içermiştir. Bu içerme, devlet mekanizmasının gelişip yetkinleşmesini ifade eder. Bu yetkinleş-

me sınıf savaşımına göre oluşur. Sınıf savaşımının şiddeti devlet örgütlenmesine de damgasını vurur. Faşizm denilen şey, gerçekte tekelci polis devletinin ilk biçimidir, bir karşı-devrim saldırısı ve örgütlenmesidir. Tekelci polis devleti, tekelci burjuvazi için tam ve eksiksiz demokrasidir. Çağımızın burjuva demokrasisi başka türlü de olamaz. Bunlar atlandı mı "demokrasi" konusundaki yanlış inanları yenmek zorlaşmaktadır.

"Demokrasi" konusunda boş inanlar ise, en az insanoğlunun varoluşu hakkındaki boş inanlar kadar fazla ve onlardan daha da tehlikeli. Onun için bir örnek üzerinde durmak gerekiyor.

Göran Therbom "demokrasi üzerine pek az ciddi araştırma yapıldığını" söylüyor *(Bakınız, **"Sermaye Egemenliği ve Demokrasinin Doğuşu"**, Çev. Şirin Tekeli, Birikim 50-51, s. 33)*.

Therbom yazısında demokrasinin varolduğu şu ülkeleri inceliyor: ABD, Almanya, Avusturya, Avustralya, Belçika, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, Fransa, İngiltere, İtalya, İsviçre, İsveç, Japonya, Kanada, Norveç ve Yeni Zelanda. Bu ülkelerde demokrasinin kuruluş tarihleri ise tabloda görülüyor:[3]

ABD (Irkçılık 1970'te kaldırıldı)	1948
Almanya	1955
Avusturya (İşgal hariç)	1918
Avustralya	1962
Belçika	1948
Danimarka*	1915
Finlandiya	1944
Fransa	1946
Hollanda	1919

3 Bakınız. G. Therborn, age. Birikim Sayı 50-51.

İngiltere	1948
İtalya	1946
İsveç	1918
İsviçre	1971
Japonya	1952
Kanada	1948
Norveç	1915
Yeni Zelanda	1907

* (1915 Anayasasına göre seçmen yaşı 29)

Çalışmanın hemen başında Therborn şunları yazıyor:

> Herhangi bir ciddi Marksist analizin bize şu sorunun cevabını verebilmesi gerek; Nasıl oluyor da önde gelen ve en ileri kapitalist ülkelerde, küçük bir azınlığa dayanan bir sınıf yani burjuvazi ülkeyi demokratik biçimler altında yönetebiliyor *(G. Therborn, age, s. 33)*.

Böylesi bir soruyu soranın anlaşıldığı üzere bugünkü Batı ülkelerinde demokratik bir yönetim olduğunu düşünüyor olması gerekir. Marksizm'den söz eden birinin 1970'lerde burjuva demokrasisinden söz etmesi komik değil midir? Üstelik Therborn küçük bir hata yapıyor, "demokrasi" üzerine araştırmadan söz ediyor. Olmadı. Doğrusu burjuva demokrasisi veya burjuva demokratik devlet olmalıydı. Bu küçük hata, her zaman burjuvazi ile bir küçük uzlaşmanın vazgeçilmez ilk adımıdır. Tarih bunu gösteriyor.

Aynı incelemesinde, 17 devleti "demokrasi" açısından incelerken, demokrasiden ne anladığını ifade ediyor:

> Burada kullandığımız anlamda demokrasi aşağıda sıralanan niteliklerin hepsine birden sahip olan bir devlet biçimini anlatmaktadır. Bu devletin 1- Seçimle işbaşına gelen temsilî bir hükümeti bulunacak, 2- Bu hükümet yetişkinlerin hepsini kapsayan bir seçmen tabanı tarafından seçilecek, 3-

Seçmenlerin her birinin oyu eşit ağırlıkta olacak ve 4- Seçmenlerin, devlet aygıtının herhangi bir baskısına uğramaksızın, benimsedikleri görüşten yana oylarını kullanmalarına izin verilecektir *(G. Therborn, age, Birikim, Sayı 50-51, s. 33)*.

İşte Therborn bunlara bakarak yukarıda sayılan 17 ülkede demokrasi olduğunu söylüyor. Therborn temsilî hükümetten ne anlıyor? "Çünkü temsilî bir hükümet demek, halkın egemen olması demektir." *(age, s. 35)*. Demek ki, temsilî hükümetten halkın egemenliğini anlıyor. Buna itirazımız yok ama, bunları söyleyenin Marksizm adına bunları söylemesine itirazımız var. Bir devlet olarak demokrasinin dört temel özelliğini sayacaksın, bunların arasında onun sınıf niteliği olmayacak ve sen kendine Marksist diyeceksin. Bizim itirazımız burada. Oysa aynı yazıda Therborn burjuva demokrasisinin "devlet aygıtı burjuva sınıfa dayandığı..." *(age, s. 33)* ölçüde burjuva demokrasisi olduğunu da söylüyor. Therborn 36. sayfada da şunları yazıyor: "Ben, **Devlet Gücü ve Devlet Aygıtları** kitabımda, burjuva hükümetinin (yönetiminin) değer yargılarından bağımsız bir anlamda ele alındığı ve en az temel öğelerine indirgendiğinde, her zaman bir ulusal temsil rejimi olduğu görüşünü savunuyorum." Biz de hamkafaların hamkafalıklarını Marksistlik olarak sunamayacaklarını savunuyoruz.

Therborn, demokrasiyi anlatırken neyi kastettiğini de ele veriyor. Yukarıdaki alıntıda dördüncü maddede şöyle söylüyordu; "Seçmenlerin, devlet aygıtının herhangi bir baskısına uğramaksızın, benimsedikleri görüşten yana oylarını kullanmalarına izin verilecektir." Demek oluyor ki, Therborn, demokrasi dediği şeyin birisinin (devletin) izin verdiği ölçüde varolduğunu söylüyor. Bu izinli demokrasi savunucusu, demokrasi dışında bir devletin, bir "izin veren" kurumun varolduğunu kabul etmiş oluyor.

Bir ulusal temsil rejiminden söz ediliyor, ama, hemen hemen hiçbir kapitalist ülkede seçimlere katılan seçmen sayısı onlarca yıldır %50'yi geçmiyor. Yani seçime katılmayanlar partisi kurulsa her zaman hükümet etmesi gerekir. Burjuva ideologları Alvin ve Heidi Toffler demokrasiye ilişkin, SSCB'nin çözüldüğü 1990'lar dünyasında, şu itirafta bulunmayı sakıncalı görmüyorlar:

> Dünya kapitalist demokrasileri 1930'larda, ekonomik bunalım ve zehirli Nazizimden gelen ölümcül tehditlerle karşı karşıya kaldı. İkinci Dünya Savaşından sonra, esas tehdit sınır tanımaz Sovyet komünizminden geldi *(Alvin ve Heidi Toffler, **"21. Yüzyıl Demokrasisi: Zamanı Gelen Bir Görüş"**, NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 16).*

Ancak henüz itiraf burada değil,

> Ne var ki, temsilî hükümet de en başından sözlerinin gerisinde kaldı. Nasıl tanımlanmış olursa olsun, hayal alemi ne kadar zorlanırsa zorlansın, hiçbir zaman halk tarafından denetlenmedi.
>
> Böylece seçimler, kimin kazandığından çok, seçkinler için güçlü bir kültürel işlevi yerine getirdi. Herkesin oy kullanma hakkı olması bağlamında, seçimler eşitlik yanılsamasını besledi. Oy verme, halka seçimlerin sistematik olarak, makine gibi düzenli bir biçimde, dolayısıyla mantıklı bir biçimde yapıldığı fikrini vererek bir kitlesel güven tazeleme ritüeli sağladı. Seçimler sembolik olarak vatandaşlara direksiyonun hâlâ kendilerinde olduğu -en azından kuramsal olarak, liderleri seçtikleri gibi, seçmeyebilecekleri- güvenini veriyordu *(Alvin ve Heidi Toffler, age, s. 17).*

Her halde bu itiraf karşısında Therborn'un iddiaları demokrasi çalışmasının suyu ısınmış olmaktadır. Therborn, bu itiraflara gerek duymadan da, CIA'nın varolduğu bir ülkede azınlı-

ğın demokratik biçimler altında yönettiği yalanını söylerken, çok ama çok ileri gitmiş olduğunu anlayabilirdi.

> Hayır, demokrasi ile azınlığın çoğunluğa boyun eğmesi özdeş şeyler değildir. Demokrasi, azınlığın çoğunluğa boyun eğmesini kabul eden, tanıyan bir devlettir; başka bir deyişle, demokrasi, bir sınıf tarafından başka bir sınıfa, nüfusun bir bölümü tarafından nüfusun bir başka bölümüne karşı, sistemli bir zor uygulanmasını sağlamaya yarayan bir örgüttür *(V. İ. Lenin, **Devlet ve İhtilal**, s. 109).*

Ancak biz yine de burjuva demokratik devlet üzerine, onun bugün sınıfsal özelliğini biliyor olmamıza rağmen, tartışmalıyız. Burjuva demokrasisini anlamak için, Atina demokrasisine kısaca bakalım.

Kapitalist demokrasi köleci Atina demokrasisinden, temel olarak iki noktada ayrılır. Birincisi, Atina demokrasisinde herkes oy kullanma hakkına sahip değildir. Oy kullanma hakkı yalnızca yurttaşlara aittir. Oysa kapitalist demokraside (burjuva demokrasisinde), pek çok kısıtlama bir yana bırakılırsa, oy kullanma geneldir. İkincisi, köleci demokrasi temsile dayanmaz. Ne siyasî parti, ne delege vardır. Herkes meydanda toplanır, konuşur, oy kullanır. Yani 'demokrasinin' işleyişi temsilî değil, doğrudandır. Herkes, yasama, yargı ve yürütme işine müdahale edebilir. Kapitalist demokraside halkın görevi temsilciler seçmektir. Bir sonraki genel seçime kadarî seçilen temsilcileri geri alma olanağı yoktur. Temsilî demokrasi, partilere dayanır; temsilciler meclisine (parlamento vb.) dayanır vb.

Atina demokrasisinde kölelerin baskı altında tutulması tüm yurttaşların ortak isteğidir ve devlet mekanizması bunu yerine getirir. İşçi sınıfını baskı altında tutmak da, kapitalist devletin görevidir. Burjuva devlet bunu sürekli ordusu, polisi vb. ile yerine getirir.

Ordu, polis, devlet bürokrasisi seçilmez ve gerçekte işleri bunlar götürür.

Kapitalist devleti anlamak açısından karşılaştırmayı burada kesip, kapitalist meta üretimine bakalım.

Kapitalist meta üretiminin temel ayırt edici noktası, onun, işgücünü meta haline getirmesidir. Doğrudan doğruya zorlama ve bağımlılıkla işleyen köleci ve feodal sömürünün tersine, kapitalizm, işgücünün serbestçe alım-satımını sağlayan özgür sözleşme ile işler. Böylece işgücü bizzat özgür sahibi tarafından, bir meta olarak pazara sürülür. Ve özgür ve eşit bir sözleşme ile alınır-satılır.

Bunun hukuk alanında ifadesi insanların yasalar karşısında eşit olmasıdır. İşgücünün sahibi onu özgürce ve istediği 'fiyattan' satma hakkına sahiptir. Ama gerçekte o, yaşamak için, işgücünden başka hiçbir şeye sahip değildir. İşgücünü, yaşamak için satmak zorundadır. Karşısına çıkan kapitalist, üretim araçlarının sahibi olduğundan, işgücünü bir kapitaliste satmak zorundadır. Onun özgürlüğü, bu satışı hangi şartlarda hangi kapitalist ile gerçekleştireceği noktasındadır.[4] Bir başka deyişle işçi, işgücünü satmama özgürlüğüne sahip değildir.

Taraflar pazarda alıcı ve satıcı olarak ilişkiye girdiklerine göre, tamamen eşittirler. Bu böyledir. Ama taraflardan biri, üretim araçlarının sahibidir. Ve bu nedenle sömürendir. İşte gerçekte hukuk alanındaki eşitlik de, ancak bu derecede ve bu düzeydedir.

Kapitalist devletin, burjuva demokrasisinin en önemli özelliği, onun temsilî niteliği ve genel oya dayanmasıdır. Bu özellikler, bürokrasi, ordu-polis teşkilâtı ile tamamlanarak kapitalist demokrasinin ana gövdesi oluşur.

4 Tekelci kapitalizmde, günümüzde böylesi bir özgürlüğü de kalmamıştır, ciddi biçimde sınırlanmıştır.

Genel oy sistemi halkın (belli bir yaşın üzerindeki erkek ve kadınların) oylarıyla seçilen temsilcilerden oluşan bir parlamento ve bu parlamento içinde faaliyet göstermek üzere siyasal partilere dayanır (18 yaşından büyük kadın ve erkeklerin oy haklarına sahip olması bile, Therbom'un incelemesinde yer alan "demokrasi incisi" 17 ülkenin çoğunda 1945'ler sonrasına rastlar. Yani burjuva demokratik öz yok olunca, biçim tamamlanmaya başlıyor). Böylesi bir sistemde parti sayısı neredeyse çoğulculuğun, çoğulculuk da (çoğunluğun parmak hesabı) demokrasinin kanıtı olarak ele alınır (Bugün seçimlere katılım oranının %50'nin altında olduğu düşünülürse, çoğunluk iki partili sistemde %25'e denk düşer. Yani seçime katılmayanlar iki tane seçim kazanmış olurlar. İşte çağımızın burjuva demokrasisi; işte proleter devrimler çağının, tekeller çağının demokrasisi. İşte biz bu burjuva demokrasisine, tekelci polis devleti diyoruz. Öyle onların anladığı gibi bir Batı demokrasisi yoktur ortada. Ne zaman varolduğu da şüphelidir. Sadece biz solcular, faşizme tüm kötülükleri yükleyerek, burjuva demokrasisini aklamayı, "başardık").

Bürokrasi, ordu, polis ise bu genel oy sisteminin ayrılmaz parçasıdır. Ana gövde bunlardır. İşte bunun için Engels "genel oy hakkını burjuvazinin egemenlik aleti" olarak nitelendirir *(Bakınız V. İ. Lenin, **Devlet ve İhtilal**, s. 24)*. Tam da bunun bilinciyle konuşur.

> Bürokrasi bir sınıf değildir.
>
> Marksistlerin kullandıkları en geniş anlamda bürokrasi deyimi, grubun her üyesinin sadece kendi üstündeki görevliler tarafından denetlendiği ve grubun tıpkı bir fabrikada olduğu gibi işbölümü ve merkezî yönetimle işlediği maaşlı görevliler hiyerarşisidir *(S. W. Moore, age, s. 88)*.

Ancak bu biçimsel yönü ile doğru olan tanımın, bürokrasinin bir biçim olduğunu, kendi başına bir öz olmadığını unutturmaması gerekir. Ordu ve polis gücü devletin dayandığı, asla seçilmeyen temel güçtür.

> Bu güç başlıca neye dayanır? Elleri altında hapishaneler vb. bulunan özel silâhlı adam müfrezelerine *(V. İ. Lenin, age, s. 18)*

Bir yandan genel oy sisteminin dayandığı 'çoğunluk sistemi', diğer yandan ordu, polis ve bürokrasinin varlığı, pazarda işgücünün sahibi ile kapitalist arasındaki özgür ve eşit değişimin altında nasıl ki kapitalistin üretim araçlarına sahip olması gerçeği yatarsa, aynı biçimde genel oy sisteminin arkasında ordu ve polis gücü, bürokrasi yatar.

> Ve kısacası mülk sahibi sınıf, doğrudan doğruya, bütün yurttaşlara tanınan genel oy hakkı aracılığıyla hüküm sürer *(F. Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**, s. 206-207).*

Aracılığıyla yönetir; çünkü genel oy hakkı aracılığıyla gerçekte kimin yöneteceğinin seçilmesini değil, halkın, seçmenlerin böyle düşünerek sisteme bağlanmasını sağlar. Seçimler dışında işleyen bir devlet aygıtı mevcuttur ve asıl bu aygıt işi görmektedir.

Kapitalizm parlamentosuz olabilir, ama ordu, polis ve bürokrasisiz varolamaz.

Kapitalist meta üretiminin ön koşulu emek sahibinin özgürlüğünün varolmasıdır. Özgür emekçi, işgücünü istediği kişiye satabilir (işbölümü ve uzmanlaşmanın izin verdiği ölçüde). Bu haliyle kapitalist sömürü köleci ve feodal sömürü gibi, doğrudan zora dayanan bir niteliğe sahip değildir. O, ekonomik zora dayanır. Özgürce değişim, gerçekte açık olan sömürüyü bir anlamda gizler ya da ona doğal bir şeymiş gibi bir görün-

tü kazandırır. Aynı şekilde temsilî demokraside genel oy, kapitalist devletin sınıfsal özünü gizler; asıl devlet aygıtını gizler.

> Burjuva topluma özgü merkezî devlet iktidarı, mutlakiyetin çöküş döneminde ortaya çıkmıştır. Bu devlet makinesinin ayırt edici iki kurumu; bürokrasi ve sürekli ordudur. Marx ve Engels, yapıtlarında birçok kez, bu kurumları burjuvaziye bağlayan binlerce bağın sözünü ederler. Her işçinin deneyi, bu bağlılığı açıklıkla ve göze çarpar biçimde gösterir. İşçi sınıfı, kazık yiye yiye, bu bağı tanımayı öğrenir. Bu nedenle, işçi sınıfı, bu bağın kaçınılmazlığını açıklayan bilimi, küçük burjuva demokratların, ondan pratik sonuçları çıkarmayı unutarak, onu 'genel olarak' kabul etmek gibi daha da büyük bir hafifliğe düşmedikçe, bilgisizlik ve hafiflik yüzünden yadsıdıkları bu bilimi, büyük bir kolaylıkla kavrar ve iyice sindirir *(V. İ. Lenin, age, s. 43)*.

Sanırız Bay Therborn'ün çalışmasının başındaki sorularının yanıtlarının varolduğu ortadadır. Ancak biz yine de yolumuza devam edelim.

Kapitalist sömürü tek tek kapitalistlerden bağımsızdır. Yani gerçekte, tek bir kapitalist tek bir işçiyi sömüremez. Ancak kapitalizmin varolduğu koşullarda, bir kapitalist bir veya daha fazla işçiyi sömürebilir. Kapitalizmin varlığı, kapitalist sömürünün gereklerinin varlığını gösterir. Yani kapitalizm kişilerden soyutlanabilir, onların isteklerinden bağımsız bir sömürü tarzıdır ve bu niteliği ile kapitalizm öncesi sömürü biçiminden ayrılır. Feodalizmde sömürü kişilerden soyut görünmez. Feodal soyluların en büyüğünün devlet iktidarının başında olması bundandır. Kapitalizmin kişilerden soyutlanabilen bir sömürü biçimi olması, burjuva egemenliğini de kişilerden bağımsız hale

getirir. Burada bir bütün olarak burjuvazinin, bir bütün olarak sermayenin egemenliği (burjuva kesimlerden, bu sermaye kesimlerinden biri hegemon olur) söz konusudur. Bu nedenle sosyal demokrat (bu partiler Avrupa'da eskiden işçi partileri idiler) partilerin hükümet etmesi şaşırtıcı bulunmamalıdır.

Kanımızca burjuva devletin kişilerden ve partilerden bağımsızlığı anlaşılmazsa, reformlara umut bağlama politikaları da son bulmaz. Ülkemizde, reformlar bir yana, DYP-SHP koalisyon hükümetinden medet umanların varlığı bunu tanıtlar. Sosyal demokratların hükümet etmesi Avrupa'da burjuvazinin sıkça kullandığı bir taktiktir. Bu taktiği burjuvazinin ne ölçüde planladığından çok (ki planlamaktadır da), devletin niteliği açısından bu manevra kabiliyetinin önemi kavranmalı ve altı çizilmelidir.

Kapitalist sömürünün kişilerden soyutlanabilmesi, devlet yönetiminde bizzat burjuvaların yer almasını gereksizleştirir. Temsilî demokrasiyi, gerçekte temsilî yapan bu değil midir?

> Engels, "zenginlik iktidarını demokratik cumhuriyette, dolaylı ama bir o kadar da güvenli bir biçimde gösteriyor" diye sürdürür; şöyle ki; ilk olarak 'memurların rüşvet yemesi' (Amerika), ikinci olarak da 'hükümetle borsa arasındaki bağlaşma' (Fransa ve Amerika) aracıyla *(Engels'ten aktaran Lenin, **Devlet ve İhtilal**, s. 23).*
>
> Lenin parlamentarizmin özünü şöyle anlatıyor:
>
> Belirli bir süre için parlamentoda halkı, yönetici sınıfın hangi bölümünün ayaklar altına alacağına, ezeceğine, dönem dönem karar vermek; yalnızca anayasal parlamenter krallıklarda değil, en demokratik cumhuriyetlerde de burjuva parlamentarizmin özü budur *(V. İ. Lenin, age, s. 23).*
>
> Demokratik cumhuriyet, kapitalizmin olanaklı olan en iyi politik biçimidir, çünkü sermaye demokratik cumhuriyeti

(Palçinski, Çernov, Çetereli ve hempaları aracılığıyla) ele geçirdikten sonra, iktidarını öyle sağlam, öyle güvenilir bir biçimde kurar ki, burjuva demokratik cumhuriyetindeki hiçbir kişi, kurum ya da parti değişikliği onu sarsamaz *(V. İ. Lenin, age, s. 24).*

Burjuva demokrasisi, o çok övülen genel oya dayanır. Elbette bugün birazcık düşünebilen herkes için genel oy eski anlamını çoktan yitirmiştir. Öyle ya burjuva ideologları bile bugün genel oy ve temsilî demokrasinin işe yaramazlığını, en azından 1945'ten bu yana işe yaramadığını itiraf ediyorlar. Yine bu itirafı, bu bayların işin farkına yeni vardıkları anlamına yormak işi hafife almak olur. Onlar bugün SSCB'nin dağılması, "demokrasinin zaferi"nden aldıkları güçle, bu gönül "rahatlığı"yla itiraflarını yapabiliyorlar.

Kapitalizmin yasalarından biri, artı-değer üretimine bağlı olarak üretimde rekabet ve anarşidir. Burjuva ideologları bunun için, kapitalizmi ebedi ve doğal doğru ilan etmek için merkezî planlamaya karşı çıkıp "piyasa"yı övmeye koyuldular. Bütün burjuva iktisatçıları üniversitelerde iktisat öğretirken, malların fiyatlarının piyasada belirlendiğini anlatırlar. Piyasada tüketiciler (seçmenler) verebilecekleri fiyatları (oyları) açıklarlar. Böylece oyları ile fiyatı "belirlerler". Ancak fiyatını "belirledikleri" malların üreticileri değildirler, onlar ihtiyaç duydukları için o mala para öderler.

Aslında bu anlatımın en ilginç yanı her şeyin oy ile belirlendiğinin (ekonomide ve siyasette) anlatılmak istenmesidir.

Ancak her 'oy' kullanma biçiminde, her zaman kapitalistler kâr eder, her zaman 'oy kullanan'lar nedense maliyetinin çok üstünde fiyatlarla bir ürünü almak "istediklerini" belirtirler. İşte burjuva demokrasisinin gerçek yüzü de budur. Nedense herkes, kendini satacak birini seçer.

Burjuva iktisatçıları tüm bunları anlatırken fiyatın 'üzerinde yükseldiği' bir değer olduğunu, değerin değişim değerine ve oradan fiyata "dönüştüğünü" tüm bu işlemlerin gerçekleşmesi için ise üretim araçlarının toplumun değil de kişilerin mülkiyetinde olması gerektiğini atlarlar. Öyle ki, herkes sanır ki, mallar o ünlü tüketici talepleri (oyları) ile fiyatlandırılmaya kendi kendine gelirler. Hayır, onları oraya getiren, üretilmiş ürünlere el koyan ve bunları değişim için getiren kapitalisttir. Diyelim ki, 5 kapitalist 5 ayrı çeşitte beyaz peynir üretsin, tüketicilerin oyları (taleplerinin belirtisi olarak ödemeye razı olacakları fiyatlar) en iyi ihtimalle bu 5 ayrı çeşit beyaz peynirden birini seçmeye yönelir. Tüketicinin beyaz peynir almama hakkı yoktur. Ötesinde kendisi, beğenmediği mallar nedeni ile bir gün beyaz peynir üreticisi olarak ortaya çıkamaz. Kapitalistlerin mallarını satmak için giriştikleri rekabette tüketici karar verici gibi gözükse de, tersine o tamamen bir nesnedir, kararı her zaman ne için, niye rekabet ettiğini bilen verir.

Temsilî demokrasinin mekanikliği Ekim Devrimi sonrasında burjuva ideologlarınca da söylenmeye başlandı. %50+1 oy ilkesi, belli tarihlerde genel seçim olması devlet mekanizması açısından artık tümüyle saçma olmaya başlamıştı. Öyle ki, burjuva ideologlarının, efendilerine, genel seçimin ve genel oyun ideolojik işlevini anlatmaları gerekti.

"Piyasa"da üretici olan (emekçi) tüketici, kapitalist ise (hiçbir şey üretmeyen) üretici rollerine bürünür. Gerçekte bunun tek nedeni üretim araçlarının özel mülkiyeti ve kâr için üretimdir, emeğin metalaşmasıdır. Üretim sürecindeki yabancılaşmayı anlamak zor değildir. Aynı yabancılaşma, nesnel biçimiyle (henüz tekelci sistem tarafından devir alınmadan önceki haliyle) burjuva demokrasisinde de geçerlidir.

Her şeyin meta olduğu, piyasanın işleyişine bırakıldığı, üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin varolduğu, insanların emeğine ve kendine yabancılaştığı, paranın 'tanrının' üstünde değer olduğu bir toplumda kapitalistler ile devlet çarkı arasındaki ilişki nasıl kuruluyor demek ve bu sorunun yanıtının henüz verilmemiş olduğunu söylemek cehalet değilse nedir? Engels'in Dühring'e verdiği yanıtta özellikle vurguladığı gibi önce ekonomik zor vardır, ardından siyasal zor, devlet (kılıç) bu ekonomik temeli korumak için devreye girer. Bunu doğru kavramak gerekir.

IV- FAŞİZM ve BURJUVA DEVLET

Faşizmin ortaya çıkışı ile birlikte devlet tartışmaları yeniden gündeme geldi. Enternasyonal, enerjisini faşizmin tanımı ve faşizme karşı mücadele üzerinde yoğunlaştırdı. Bugün, bu tartışmaların 60 yılı aşkın bir süre sonrasında pek çok noktayı daha iyi değerlendirebilme şansına sahibiz.

Faşizm, sadece devlete ilişkin olarak kafaları karıştırmakla kalmadı. Aynı zamanda devrim konusunda da II. Enternasyonal'in anlayışına kapıları araladı. Bu nedenle faşizm, faşist devlet denilen şey üzerinde durmalıyız. Bugün, biz açıkça faşizmin hiç varolmadığını, onun tekelci polis devletinin bir ilk biçimi olduğunu söyleyebiliyoruz. Ama şu koşulla ki, faşizm denilen şey de, tekelci polis devleti denilen şey de bu çağın burjuva demokrasisidir. Çağımızın bu burjuva devletine tekelci polis devleti diyoruz. Tekelcilik, çağımızın burjuva toplumunun özüdür. Çağımızda tekellerden söz etmeden burjuvaziden, burjuva toplumdan, hele hele burjuva egemenlikten söz etmek mümkün değildir. Bugün burjuvaziyi temsil eden şey, tekelciliktir. Aynı biçimde bir karşı-devrim örgütlenmesi olan, bir egemenlik ve baskı aygıtı olan burjuva devletin örgütlenmesine de damgasını vuran şey polis örgütlenmesidir. Buna daha sonra, çalışmamızın V. bölümünde tekrar döneceğiz. İşte faşizm, bu burjuva egemenliğin, tekelci polis devletinin ilk halidir. İlk olması, Ekim Devrimi ve komünizme karşı ilk kar-

şı-devrim girişimi olması, onda olağanüstü noktalar ortaya çıkmasına olanak tanır. Ama bu yöntemler, daha doğru deyimi ile burjuva demokrasisinin bu yeni örgütlenme yöntemleri giderek olağanlaşır.

Birincisi, kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesi ve ikinci olarak, Ekim Devrimi ile dünya proletaryasının ilk zaferini kazanması temel nedenleri, faşizmi gündeme getirmiştir. Yani faşizm bu iki temel etkenin ürünüdür.

Kapitalizmin tekelci aşaması, kapitalizmin özünü dolaysız ve daha açık ortaya koyduğu dönemdir. Tekelcilik kapitalizmden bir sapma değil, onun özüne daha uygun bir olgunluk, aynı anlama gelmek üzere bir çürümüşlük aşamasıdır. Bu aşamada, Lenin'in emperyalizmi analiz ederken belirttiği gibi "siyasal gericiliğin" egemenliği söz konusudur.

Kapitalizmin tekelci aşamaya yükselmesinin ardından I. Dünya Savaşı (Birinci Paylaşım Savaşı) patlak verdi. Sovyet proletaryası tam bu dönemin sonunda devrimi zafere ulaştırarak iktidarı aldı. Ekim Devrimi ile zafere ulaşan dünya proletaryası, devrimi yaymaya çalıştı. Bavyera, Macaristan vb. devrimler ard arda geldi ve yenilgiyle sonuçlandı. Yani proletarya Ekim Devrimi'ni dünyaya yayamadı. Dünya devrimi 1921'de kuşatma altında Ekim Devrimi ile yetinmek durumundaydı, yeni bir dünya devrimi dalgasına kadar. İşte faşizm bu dönemde gündeme geldi. Faşizm proletaryanın dünya devrimine yürüyememesinin, Ekim Devrimi'ni dünyaya yayamamasının bedelidir.

Faşizm sınıf savaşımlarının gelişimi içinde, bu tarzda oluşmuştur. Komünistler pek çok ülkede faşizm olarak adlandırılan burjuva saldırıya karşı yiğitçe dövüştüler. Ancak buna rağmen faşizm analizinde ciddi yanlışlar vardır. Bu konuda, Dimitrov'u, dünya devrimci hareketinin yiğit devrimcisini izlemek, sanırız

yeterlidir. Elbette Dimitrov'un ve Enternasyonal'in faşizm analizlerine pek çok eleştiri de getirilmiştir. Bu eleştirilerin en ciddisi Poulantzas tarafından **'Faşizm ve Diktatörlük'**te getirilmiştir. Ancak biz yine de Dimitrov'u izlemenin uygun olacağını düşünüyoruz. Böyle düşünüyoruz çünkü ilk kaynağa bakmak her zaman faydalı görünüyor. İkincisi ciddi eleştirilere rağmen biz daha farklı bir açıdan yaklaşmayı düşünüyoruz.

Belli bir anda ortaya çıkan gelişmeleri, aynı dönemde, olayların sıcaklığı içinde doğru değerlendirebilmek o kadar kolay değil. Ama yıllar sonra, olayları analiz edebilmek daha da olanaklı hale geliyor. Bu nedenle bugün çok daha sağlıklı bakma olanağına sahibiz. Tabii eğer bu olanağı kullanmaya gereksinimimiz varsa.

Bizler günümüz devletini tekelci polis devleti olarak niteliyoruz. Tekelci polis devletinin çağımızın burjuva demokrasisi olduğunu söylüyoruz. Ama öyle ki, yanlış olarak bir devlet biçimi olarak görülen ve tüm baskı ve şiddetin ifadesi olan faşizmi hiçbir noktada aratmayacak bir devletten söz ediyoruz. Kaldı ki, burjuva devlet her zaman budur. Paris'te dökülen kanı, 1848'de, 1871'de dökülen kanı akıtan da aynı devlettir. Burjuva egemenliğin kendisi budur. Bu nedenle, faşizm üzerinde durmak gerekiyor. Devlete ilişkin yanılgılar açısından bu nokta çok önemlidir.

G. Dimitrov, Sendikalar Enternasyonali Dördüncü Kongresi'nde, 1928'de aşağıdakileri söylüyordu:

> **Çok iyi bilinmelidir ki faşizm, yerel ya da geçici bir olay** değildir. Faşizm, emperyalizmin ve sosyal devrim döneminde, kapitalist burjuvazi ve diktatörlüğün sınıf hakimiyeti sistemidir.[1] Burjuvazi, emperyalist savaştan, Rus Devrimi'nden ve Sovyetler Birliği'nin 10 yıllık varlığından ve

1 Vurgular Dimitrov'a aittir.

bu faktörlerin proletarya, köylülük, baskı altındaki uluslar ve sömürge halkları üzerinde yaptığı büyük devrimci etkiden sonra, eski parlamenter demokrasi biçimi ve yöntemleri ile halk kitlelerini sınıf egemenliği altında tutamayacak ve kapitalist istikrar ve rasyonalizasyon görevlerini yerine getiremeyecektir. Burjuvazinin tek çıkar yolu kitleleri faşizm ile zaptetmektir. Faşizm burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır. Bütün burjuva devletleri eninde sonunda ya bir hükümet darbesi ile ya da 'barışçı' bir yolla ya gaddarca ya da tatlı sert bir biçimde faşizme geçer: geçiş yöntemleri önemli değildir ve belirli bir ülkenin özel şartlarına, sosyal yapısına, politik güçler ve sınıflar arasındaki dengeye bağlıdır.

Faşizm, proletarya ve sınıf sendikacılığı için devamlı ve büyüyen bir tehdittir. Bu tehdidin bütünüyle yok edilmesi ancak burjuvazinin egemenliğinin ortadan kaldırılmasıyla, burjuva diktatörlüğünün yerini emekçi köylüler ile işbirliği halindeki devrimci güçlerin alması ile gerçekleşir. Faşizm, kapitalizm çerçevesi içinde yerini eski burjuva-demokratik rejimine bırakacak, geçici bir yönetim olarak kabul ve büyük kapitalist ülkelerde gelişme tehlikesini inkâr etmek, proletaryanın uyanışını ve direnişini yıpratmakla sonuçlanacak, faşist diktatörlüğün geçici olarak sağlamlaşmasını destekleyerek yardım edecek boş aldatmacalardır *(G. Dimitrov, **Faşizme Karşı Birleşik Cephe**, 4. Basım, İstanbul 1975, s. 27-28).*

Dimitrov'un bu tanımı, daha sonraki tanımları ile çelişiyor. Bunu ileride göreceğiz. Eğer faşizm "emperyalizm ve sosyal devrim döneminde" burjuvazinin sınıf hakimiyeti sistemi ise, kendiliğinden anlaşılacaktır ki, o da burjuvazi için demokrasidir, tıpkı burjuva demokrasisi gibi ve nitelik anlamında da aynen onun kadar. Burjuva demokrasisi, gerçekte geniş halk yığınla-

rı ve proletarya için tıpkı faşizm gibi bir diktatörlüktür. Devletler biçimi diktatörlükler ve demokrasiler olarak sınıflanamazlar. Bu, sınıf bakışının reddi demek olur. Her devlet hem demokrasidir, hem diktatörlüktür. Devlet kimin devleti ise, o sınıf için demokrasidir. Onun dışındakiler için ise diktatörlüktür. Zalim olan Hitler değildir. Hitler zalimlik ve sömürü üzerine kurulu bir düzenin zalimlerindendir, hepsi o kadar. Hitler'i zalim ilan edip Kennedy'i veya Clinton'u aklamaya yönelmek, bizim cephemize hep kaybettirmiştir. Kohl, bir Hitler'dir, tıpkı Carter, tıpkı kapitalist dünyanın tüm burjuvaları gibi.

Dimitrov'un tanımına dönersek.

1928'de Dimitrov, birincisi faşizmin yerel ve geçici olmadığını söylüyor. İkincisi, faşizm, emperyalizm ve sosyal devrim döneminde burjuvazinin[2] sınıf hakimiyeti sistemidir. Üçüncüsü, Dimitrov'un altını çizdiği gibi faşizm burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır. Dördüncüsü, bütün burjuva egemenliği son bulmadan faşizm tehdidi son bulmaz. Beşinci olarak "faşizmi, kapitalizm çerçevesi içinde yerini eski burjuva-demokratik rejimine bırakacak, geçici bir yönetim olarak kabul... etmek, proletaryanın uyanışını ve direnişini yıpratmakla sonuçlanacak"tır.

Faşizmin yerel ve geçici olmaması ile bütün burjuva devletlerin eninde sonunda faşizme geçeceği aynı anlamdadır. Öyle olunca faşizmi yıkmanın yeterli olmayacağı, burjuva sisteme son vermedikçe faşizmin bir tehdit olarak her zaman varolacağı sonucu çıkıyor. Ancak açıkta kalan bir nokta var; burjuvazi ne zaman faşizme başvuracaktır?

Faşizm, burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşaması ola-

2 Metinde "kapitalist burjuvazi ve diktatörlüğünün" biçiminde geçiyor. Her devlet bir diktatörlük olduğuna göre 'diktatörlüğünün' fazlalıktır. Hem de tehlikeli bir fazlalıktır.

rak ele alınıyor. Ancak 'hayat bize gösterdi ki' faşizmin gidişi ve yerine 'tekrar burjuva demokrasisinin dönüşü' olanaklıdır. Gerçekte geri gelen burjuva demokrasisi değildir ama bu durumu nasıl açıklayacağız? Buradan faşizmin de burjuva demokrasisinin kendisi olduğu çıkmaz mı? Hem sonra faşizmi iktidara taşıyan, o çok övülen burjuva devlet ise, faşizmin ayrı bir devlet olmadığı açıklık kazanmaz mı?

İşte bu nokta oldukça önemlidir. Demek ki, faşizm gidince ve toplumsal devrim ile sosyalizme yürüyüş başlamayınca, yani aynı düzen içinde kalındığı halde faşizm 'gidince', gelenin ne olduğu sorulmalıdır. Bugün bizler bu soruyu daha büyük bir rahatlıkla sorabiliriz.

Dimitrov'un tanımında geçen 'faşizmin emperyalizm ve sosyal devrim döneminde burjuvazinin sınıf hakimiyeti sistemi' olması tanımı, üzerinde durmaya değerdir. Bizce de faşizm dünya devrimine karşı burjuva saldırıdır ve bu saldırı, krizin derinliği, tehdidin büyüklüğü oranında büyük olur.

Genelde Dimitrov'un yukarıdaki tanımı Enternasyonal'deki tanım ile çelişkilidir. Enternasyonal'deki (7. kongredeki) tanım daha geri bir tanımdır. Ama yine de bu tanımda bulaşıklık vardır. Bu tanımda burjuva demokrasisini olumlamak vardır.

"Faşizm burjuvazinin egemenliğinin son aşamasıdır" ne anlama geliyor? Yenilen Hitler, Mussolini, giden Franko ile birlikte burjuva egemenlikler de mi yok oldu? Hayır. Bu tanım, burjuvazinin faşizme son anda başvurduğunu anlatmak için yapılıyor. Yani faşizm öylesine kötü bir şey ki, burjuvazi de buna başvurmak istemiyor. Şimdi karşımıza Koç çıksa ve "ey devrimciler, sizin bu mücadeleniz, bizi faşizme başvurmak zorunda bırakacak, halbuki bunu ne biz, ne siz istersiniz" dese, biz, peki bay Koç, biz bu durumda mücadelemizi "sınırlar" içinde yürüteceğiz mi diyeceğiz?

Dimitrov, her şeyden önce faşizmin farklı biçimlerde iktidara gelebileceğini görüyor, sosyalizme karşı (sosyalizmin varolduğu bir dünyada) devrimin yayılmasına karşı geliştirildiğini görüyor, ama yine de onu sınıf egemenliğinin son aşaması olarak niteliyor.

1932'de isc "**Birleşik Cephe ve Burjuva Gericiliği**" isimli makalesinde

> Faşizmin sadece 'komünist teklikeye' karşı yöneldiğini düşünenler kendilerini acı bir şekilde aldatıyorlar *(G. Dimitrov, age, s. 11)*

diye yazıyor.

> Faşizmin görevi sermaye saldırısını, kitlelerin kapitalist bir azınlık tarafından sömürülmesinin siyasî anlamda başarı kazanmasını ve bu azınlığın halk çoğunluğu üzerindeki egemenliğini sağlamlaştırmaktır *(G. Dimitrov, age, s. 11)*.

Gerçekte burjuva demokratik devletin görevi de bu değil midir?

İşte bu noktada 1928'de söylediklerinden özünde farklı bir şey söylüyor. 'Komünist tehlike'ye karşı olmak ile 'halka karşı olmak' arasındaki ayrım nerededir? Hem sonra faşizmin "emperyalizm ve sosyal devrim döneminde burjuvazinin..." sınıf hakimiyet sistemi olması bununla çelişkili değil midir?

Faşizm aynı (ve hatta biraz şeytanî) bir devlet biçimi olarak tanımlanıyor. Öyle ki, o burjuva demokrasisini ortadan kaldırıyor. Burada biraz daha yavaş düşünelim ve ezberlediğimiz cümleleri tekrarlamayalım. Burjuva demokrasisi, gerçekte burjuva diktatörlüğüdür. Faşizm de bir burjuva diktatörlüğüdür. Faşizm, burjuvazi için mi "demokrasiyi" ortadan kaldırıyor? Eğer yanıtımız hayır ise, öyle ise o da tıpkı burjuva demokrasisi gibi bir burjuva devlettir ve burjuvazi için bir demokrasidir. Yoksa faşizm, proletaryanın bazı "haklarını" mı kaldırıyor?

Toplantı, yürüyüşleri yasaklıyor, devrimci örgütleri yasaklıyor, devrimcileri tutukluyor, işçi ve emekçilerin örgütlerine saldırıyor. Eğer böyle ise demek ki faşizm denilen şey, işçi-emekçilere, devrimcilere, kısacası devrime karşı bir saldırıdır. Devlet denilen şey de zaten bunu yapar. Demek ki, o burjuva demokrasisi denilen (ve faşizm sayesinde övülerek göklere çıkarılan) şey de bu görevi yapmalıdır. Zaten bunları yapıyor da. Faşizm denilen şey "iktidara" gelmiyor. İktidar burjuvazinin iktidarıdır ve burjuva diktatörlüğü sınıf savaşımında devrim cephesini bastırmak için "olağanüstü" önlemler alıyor. Yani iktidarın el değiştirmesi falan söz konusu değildir. İktidar sınıflar arasında el değiştirir. Başka türlüsü mümkün değil. Tekelci kapitalizmde, diyelim ki, bugünkü Almanya'da, Fransa'da iktidar tekellerin (aynı zamanda tüm burjuvazinin) iktidarı değil mi? Eğer öyle ise, faşizm "iktidara" geldi, tümüyle yanlış bir cümledir. Doğrusu şudur; devlet kendini, devrim saldırısına karşı yeniden örgütledi. İşte biz buna devletin yeniden örgütlenmesi ya da "mükemmelleşmesi" diyoruz. Biliniyor, biz komünistler, devletin tümden kalkmasından yanayız ve devletin mükemmelleşmesi, tırnak içinde olmasa da, bizim için olumsuzluğu ifade eder.

"Faşizm" burjuva devlet mekanizmasındaki her şeyi, olağanüstü koşullara göre organize eder. Devrimi bastırmanın bundan başka yolu da yoktur. İşleyişinin önündeki engelleri temizler. Hantal bir bürokrasiye (yoksa genel olarak bürokrasiye değil) tahammülü yoktur. Ve bu nedenle de devletin gerçek yüzünü, sınıfsal özünü tüm çıplaklığı ile ortaya koyar.

Ancak hiçbir nesnellik otomatik olarak devrime yol açmaz. Tarih bunu yüzlerce örnekle göstermiştir. Bu nedenle faşizmin varlığı, devletin sınıf özünün çıplak hale gelmesi, kitleleri kendiliğinden proletarya safına geçirmez. Unutmamak gerekir ki, ömrünü doldurmuş bir sistemi yıkmak için, artık hiçbir nesnel-

likten "yardım" beklememek gerekir. Tersine pek çok şey, onun çürümüş olduğu nesnellikte, özneye bağlıdır.

Öte yandan faşizm burjuvazinin olağanüstü durumlarda, bir devrim tehdidi karşısında başvurduğu bir silâhtır (Daha doğrusu bir silâh idi). Bu silâhı kullanmak zorunda kaldığı anda sistem kendi güçsüzlüğünü ortaya koyar. Ancak devrimi bastırıp iktidarı aldıktan sonra faşizm sistemi yeniden güçlendirir. Ancak yine de tek başına baskıya dayalı yönetmez. İdeolojik planda da yoğun bir saldırı başlatır. Kitleleri kazanmaya yönelir.

Faşizm tanımları, karşı-devrim saldırısının şiddeti boyutunda abartı içerirler. Adeta bir burjuva devletten değil de, tüm insanlığı tehdit eden bir şeytandan söz ediliyor. Faşizm tüm insanlığın düşmanıdır deniliyor, peki burjuva demokratik cumhuriyet aynı anlamda tüm insanlığın düşmanı değil midir? Görülüyor ki, bu abartı, burjuva devleti aklamaya yarıyor. Sınıf savaşımında proletaryanın elini kolunu bağlıyor. Faşizm Ekim Devrimi ile gündeme gelen, tekelci aşamanın burjuva devletinin uç biçimidir (Devrim korkusu altında burjuvazi herkeste komünizmi görüyor). Onun oturmuş hali, olağanlaşmış hali günümüz burjuva devletidir. Gerçekte faşizm üzerinde bu oranda abartılı durulması, devlete ilişkin kafa karışıklığının göstergesidir.

Bir iç savaştan sonra, bir devrimi bastıran devlet, önce sistemin mezar kazıcısı işçi sınıfı ile onun siyasal önderlerini, komünistleri etkisiz kılmaya çalışır. Bu, çok büyük bir devlet terörü kampanyası ile yürütülür. Bu terörün başarısı, halkın geniş kesimlerinin buna seyirci kalması ile bağlantılıdır. İşte bunun için devlet önce can düşmanını yok edip 'huzur ve güven ortamını' sağlayana kadar ekonomi politikasını bir ittifak aracı olarak kullanır. Siyasal istikrarı sağlayıp, düzeni tehdit eden unsurları etkisizleştirdikten sonra, ekonomi politikasında

da tekellerin hizmetine girer. Asıl görevine döner.

Faşizmin öylesine tanımları vardır ki, onun küçük burjuvazinin diktatörlüğü olarak tanımlanması şaşırtıcı değildir. Bir burjuva demokrasisi (burjuva diktatörlüğü) devrimi bastırıyor ve döktüğü kana göre tarif ediliyor. Yeni bir devlet keşfediliyor ve bu devlete karşı "ulusal" cepheler öneriliyor. Hal böyle olunca, saldırının şiddetine ve yarattığı geri çekici etkiye göre bol bol tanımlar bulunuyor. Sanki bir yaratık tarif ediliyor, herkes, bir başka yönünü tarif ediyor, ama üzerine beyaz çarşaf geçirmiş bir korku abidesi, gerçekte çarşafın altında o bilinen burjuva demokrasisidir. Ama şimdi elini kaldırdıkça, tarifler şöyle yapılıyor; "bir eli var ki, hiçbir şeye benzemez." Oysa devlet hep burjuva devlettir. Ondaki değişim, sınıf savaşımına göre şekilleniyor.

Faşizmi küçük burjuvazinin diktatörlüğü olarak tanımlamak ekonomik planda egemen olan kesimin iktidar üzerindeki hakimiyetini atlama anlamına gelir. Her şeyden önce ekonominin tümüne sahip olan tekeller oldukça, küçük burjuvazinin, örneğin Franko döneminde İspanya'da 10 yıllarca egemen olması olanaklı mıdır?

Burada bu baylar bizim karşımıza devletin altyapıdan bağımsızlığı (daha doğrusu görece bağımsızlığı) tezini sunacaklardır. İşte yine bir kere daha 'görece bağımsızlığın' sınırları nedir sorusu ortaya çıkmaktadır. Sanırız, bu konuya geri dönmeye gerek yoktur.

Otto Bauer[3] faşizmin "her iki sınıfın -proletarya ile burjuvazinin- üstünde yer alan" bir devlet gücü biçimi olduğunu, İngiliz sosyalisti Brailsford'un faşizmi "devlet mekanizmasını ele geçirmiş olan küçük burjuvazinin başkaldırması" olarak ta-

3 II. Enternasyonal'in kurucularından ve Avusturya Sosyal Demokrat Partisi'nin lideri ve teorisyeni.

nımladığını hatırlayalım *(Aktaran G. Dimitrov, age, s. 46-47).*

> "Enternasyonal Yürütme Kurulu'nun Üçüncü Oturumu işbaşındaki faşizmi finans kapitalin en gerici, en bağnaz ve en emperyalist unsurlarının açık yıldırıcı diktatörlüğü olarak..." tanımladı *(G. Dimitrov, age, s. 46).*

Şimdi bu üç ayrı tanım üzerinde duralım.

Hem Otto Bauer'in, hem de Brailsford'un tanımlamaları neyi kaçırıyor? Otto Bauer devletin bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde tahakküm aracı olduğunu atlıyor. Sınıflar üstü bir devletten söz ediyor. Sınıflardan bağımsız bir devlet örneği olarak faşizm, daha sonraki yıllarda görece bağımsızlığın örneği olarak bile sunulabildi. Oysa tekelci kapitalizmde devlet ile tekeller arasındaki ilişki, çok daha sıkıdır. Faşizm (yani onların görece bağımsızlığını sınıflar üstü bağımsızlığa götürdükleri devlet), tekeller adına her şeyi yapması nedeniyle mi bağımsızdır? Tekrar olması pahasına görece bağımsızlık egemen sınıfa rağmen değil, egemen sınıfın çıkarına vardır. Ve bu yeterince açıktır.

Brailsford ise faşizmi küçük burjuvazinin başkaldırması olarak nitelerken, sadece ve sadece onu bir kargaşa ve mantık dışılık olarak görüyor.

Brailsford faşizmin kitle tabanı içinde küçük burjuva, lümpen kesimlerin ağırlığını görüyor ve buna dayanarak onu küçük burjuvazinin diktatörlüğü olarak niteliyor. Oysa burjuva devlet mekanizmasına bir bakalım, bu mekanizmanın asıl gövdesi olan ordu-polis-bürokrasi kimlerden oluşuyor? Elbette en az burjuvalardan, en çok küçük burjuva, işçi, köylü çocuklarından. Ama buna rağmen bu devlete kimse işçi-köylü devleti demez.

Bu noktalarda Enternasyonal pek çok oturumunda eleştiriler getirmiştir. Biz, bugün de faşizmin tanımı olarak kabul edilen, ama bize 1928'deki yazısında Dimitrov'un verdiği tanımdan özünde farklı olan tanıma geçelim.

Şimdi elbette ki faşizm tekellere, finans kapitale dayanır. Ancak bunların "en gerici, en bağnaz ve en emperyalist unsurları" ne demektir? Acaba finans kapitalin tümünden değil de, onlar içinden bazı unsurlardan mı söz ediliyor? Burjuvazi içindeki ayrışmadan söz etmek ayrı, onun bir kesimi ve tekelci dönemde (ülke ekonomisinde de egemen) hegemon olan kesimi, tekelci burjuvazinin içinde ayrıştırmadan söz etmek ayrı.

Gerçekte Enternasyonal'in faşizm tanımlaması ile, faşizme karşı kurulacak birleşik cepheye katılacak kesimlerin sayısal çokluğu özlemi karıştırılmıştır. Tanımlar faşizme karşı birleşik cepheye burjuvazinin belli kesimlerinin de (küçük burjuvazi değil, örneğin burjuvazinin vb.) çekilebilmesi için zorlanmıştır. Böyle olunca faşizm tüm ulusun düşmanı ilan edilebildi ve tüm ulusun bu bir avuç azınlığa karşı birleşik cephesi öne çıkarıldı.

Ama aynı zamanda, yine de bu yolla, burjuva demokrasisi olumlandı, aklandı. Kötü ve iyi burjuvazi ayrımı başladı. Kötü ve iyi burjuva devlet ayrımı başladı.

Aslında "en"ler de bu mantığın ürünüdür. En kötü, en çirkin, en halk düşmanı, en baskıcı vb. gibi tanımlar, bir lanetli şeyi anlatmak için, bir vebayı anlatmak için kullanılır. Ama bir devleti hiç ama hiç anlatmaz. Öyle ise, tanımın kendisi bir devlet anlatmamaya kanıttır. Kapitalizm tüm kötülüklerinin adı faşizmdir. Dökülen kanın, öldürülen kişilerin fazlalığının, işkencenin vb. adı faşizmdir. Ama, gerçekte burjuva düzen, burjuva diktatörlük (yani o çok sevilen deyimi ile burjuva demokrasisi) zaten budur. Bu sistem başka türlü ayakta duramaz.

Tekellerin "en"leri bir tanım olarak ele alınırsa, faşizm tek bir tekelin diktatörlüğü olur. O zaman da, tabii ki, faşizme karşı birleşik cephe daha da genişler. Mesela Koç'un diktatörlüğüne karşı, Sabancı'nın bizi desteklediğini bir düşünün! Şaka bir yana, gerçekte bu tanım bir devlet tanımı değil, "faşizm bir devlet değildir" tanımıdır. Biz de tam bunu söylüyoruz.

Faşizm bir vurgu olabilir. Bu vurgu, devleti, burjuva devleti teşhir etmede iyi bir işlev görecektir. Ama bu kez de başka sorunlar çıkıyor. Artık faşizm, parlamentoları kapatmıyor (Yanıt hazır, parlamenter faşizm). Faşizm bazen çok açık terör uyguluyor (açık faşizm), bazen de kontrgerilla denilen sözde devletten bağımsız gibi görünen güçlerle terör uyguluyor (kapalı faşizm).

İşte biz de tam bunu söylüyoruz. Artık bu vurgu yerine oturmalıdır. Gidip gelen, bir faşizm bir burjuva demokrasisi arasında sallanan bir devlet yoktur. Tek bir devlet var; burjuva diktatörlüğü ya da burjuva demokrasisi ya da tekelci polis devleti. İşte çağımız devleti budur ve esas sorun bu tekelci polis devletini, bu burjuva devletini tanımlamak, açıklamaktır.

Faşizme karşı birleşik cephe siyaseti, özünde bir savunma politikasıdır. SSCB'nin ve kazanımların (kapitalist ülkelerdeki sosyal, ekonomik, demokratik kazanımların) korunması amacını güden bir politikadır. Öyle ki bu savunmacı politika nedeniyle gözlerini iktidara dikmeyen komünistler İtalya'da, Yunanistan'da, Fransa'da iktidarı kaybettiler. Öyle ya pratikte faşizmin yıkılması, kapitalizmin yıkılıp sosyalizme geçilmesinden daha önce gelirdi. Sonuçta önce gelen önce geldi ama sonrası hiç gelmedi. Yiğitçe yürütülen devrimci savaş sonucunda iktidara burjuvazi oturdu ise, biz komünistler hatamızın nerede olduğuna bakmak durumundayız.

"Faşizmin Almanya'daki zaferi kaçınılmaz mıydı?" diye soruyor Dimitrov ve şöyle yanıtlıyor:

> Hayır! Alman emekçi sınıfı engelleyebilirdi bunu. Ancak bunu başarabilmek için anti-faşist, proleter bir birleşik cephe yaratmak, sosyal-demokrat önderleri komünistlere karşı yürüttükleri kampanyadan vazgeçmeye zorlamak ve partinin sürekli olarak önerdiği faşizme karşı ortak cephe görüşünü benimsemek zorundaydılar.
>
> Faşizm saldırırken ve burjuvazi, burjuva demokratik özgürlükleri ortadan kaldırırken, emekçi sınıf sosyal demokratların lafta kalan önerilerine kanmamalıydı. Aksine buna gerçek bir kitle savaşıyla cevap vermeliydi ki bu da, Alman burjuvazisinin faşist planlarını gerçekleştirmesini büyük ölçüde engellemiş olurdu *(G. Dimitrov, age, s. 57)*.

Yukarıdaki satırlar sınıf savaşımı konusunda da bulanık bir bakışı yansıtmaktadır. Dimitrov kitleleri mi suçluyor? Gerçekte Enternasyonal sosyal-demokratları suçlamıştır. Ancak bu da yeterli değildir. Sosyal demokratların iki yüzlü tavırlarını açığa çıkarmak, kitlelere anlatmak ayrı, onları suçlamak ayrıdır.

Enternasyonal "sosyal demokratları" suçluyor. Oysa tersine, sosyal demokratların düzenle entegre olduklarını görmek gerekiyordu. Enternasyonal, II. Enternasyonal'i yaşanmamış kabul ediyor ve hâlâ sosyal demokratları işçi cephesinde ele alıyor. Oysa bu, III. Enternasyonal'in kendini inkârının da başlangıcı oluyor.

> Emekçi sınıf ayrıca bütün sosyal yardım kurumların kurdurup yaymak ve buhranın etkisiyle ezilen köylüler için buhran tazminatları verilmesini sağlamakla yükümlüydü. Banka ve tröstlerden vergi almak yoluyla, yapılacak olan bu işle, köylülerin desteği de kazanılmış oluyordu. Sosyal demokratların[4] bunları gerçekleştirmemeleri büyük bir ha-

4 Sosyal demokratlar hükümetteydiler.

taydı. Ve faşizm bu durumda doğal olarak zaferi kazanacaktı *(G. Dimitrov, age, s. 58).*

Belki de komünistlerin sosyal demokratların bunları yapmamasını beklemesi, umması hataydı.

Hem sonra bankalardan, tröstlerden vergi alarak bazı işler yapacak olan bu devleti kimin devleti olarak görüyoruz? Aslında bu satırlar, savunma mantığının reformist bir mantığa evrilişinin izlerini taşıyor. Dimitrov, Alman işçi sınıfına daha şiddetli, iktidar için daha büyük çaplı bir mücadele önereceğine, 'sosyal yardım kurumları' kurup yayılmasındaki eksiklikten söz ediyor.

> Faşizm, ekonomik ulusçuluk (otarşi) siyaseti izler ve savaşa hazırlanmak için ulusal gelirin büyük bir kısmını eline geçirerek, ülkenin bütün ekonomik hayatını baltalar ve kapitalist ülkeler arasındaki ekonomik mücadeleyi hızlandırır *(G. Dimitrov, age, s. 63-64).*

Ulusal gelirin büyük bir kısmını eline geçirmek, sadece faşizme mi özgüdür? Devlet, 'ulusal gelir'in bir bölümünü vergilerle toplar. Bu yolla (ayrıca devlet tahvili çıkarmak, para basmak vb.) oluşan bütçe aracılığı ile ekonomik görevlerinin bir bölümünü yerine getirir. Eline geçirmek, sanki burjuvaziden bunu almak anlamına yol açıyor ki bu yanlıştır.

Bu durumda ulusu, ulusal ekonomiyi kurtarmak mı gerekiyor? İşte, işçi sınıfının sınıf çıkarlarının terki böyle başlıyor. Faşizm bir devlet biçimi olarak görülmüyor, tersine bir öcü olarak görülüyor ve tanımlarımızdaki "en"ler de bir öcüyü korkunç gösterme işine yarıyor. Bir burjuva devletin olağan işleri, faşizmde abartılarak, burjuva devlet, siz bunu burjuva diktatörlüğü diye okuyun, aklanmış oluyor. Öyle ki, sanki faşizm gidince gelecek olan şey iyi olacak ve elbette biz devrimi ondan sonra düşüneceğiz. Proletaryanın çıkarlarının burjuvaziye

teslimi böyle başlıyor.

> Emekçi sınıfın her kesimini içeren eylem birliğinin kurulması, -bağlı oldukları parti yahut örgüt göz önüne alınmaksızın- kapitalizmin devrilmesi ve proletarya devriminin zaferi için birleşmeden bile önde gelir *(G. Dimitrov, age, s. 69)*.

Böylece faşizmin olduğu ülkelerde önce faşizmin yıkılması, sonra devrim gündeme gelecektir biçiminde aşamalı devrim anlayışına ulaşılmış olur. Oysa emekçi sınıfın eylem birliği sağlanabilmiş ise bunu faşizme, kapitalizme karşı ve sosyalizm için neden gerçekleştirmeyelim? Bu, faşizme karşı savaşan kesimlerin fazla olduğu tespitine dayanır ki, kanımızca faşizme karşı savaş ile kapitalizme karşı savaşın sınıfsal tabanı aynıdır. Sadece pek çok kesim (bir bütün sınıf olarak değil de sınıf içindeki çeşitli insanlar) faşizme karşı savaşıma geçebilir ki, bu komünistlerin önderliğinde gerçekleşir. Zaten bu aynı şey sosyalist devrime giderken de gerçekleşir.

Demek ki, faşizme karşı savaşım yani burjuva egemenliğinin bir biçimine karşı savaşım ile, burjuva egemenliğinin tüm biçimlerine karşı savaşım arasında bir ayrım konuluyor. Bu ise masumane bulunmamalıdır. Burjuva egemenliği somuttur. O somut andaki biçime karşı savaşım ile genelde tüm biçimlerine karşı savaşım, yani öze karşı savaşım birbirinden kopartılamaz. O anki biçime karşı savaşımı bu oranda abartmak, burjuva egemenliği başka biçimler altında tanımak anlamına gelir, pratikte de böyle olmuştur.

Birleşik Cephe Hükümeti için şöyle yazıyor:

> Bu hükümeti kurmak için gerekli tarafsız şartlar nelerdir? En geniş anlamıyla bu sorunun cevabı şudur: Yönetici sınıflar anti-faşist kitle hareketiyle uğraşacak güçleri kalmayıncaya, yani politik buhran söz konusu olduğunda böyle

bir hükümet kurulabilir. Meseleye bu kadar geniş bir açıdan bakmadan, birleşik cephe hükümetini kurmak, imkânsızdır. Ancak önemli bir siyasal görev olduğundan konuya eğilirken özel ön şartları da göz önüne almak zorunludur *(G. Dimitrov, age, s. 105).*

Görüldüğü gibi burada 'yönetici sınıflar anti-faşist kitle hareketiyle uğraşacak güçleri kalmayınca' Birleşik Cephe Hükümeti'nin kurulabileceği söyleniyor. Peki bu durumda, komünistlerin, proletaryanın hegemonyasındaki bu hareketin sosyalizme yürümemesinin nedeni ne olabilir?

'Özel şartlar' ise şöyledir: Birincisi "Burjuvazinin mekanizması yeterli derecede dağılmış ve felce uğramış *(vurgular bize ait değil)* olmalıdır." İkincisi "Büyük emekçi kitleleri - özellikle kitle sendikaları- faşizme ve gericiliğe karşı şiddetli bir başkaldırma durumunda olmalıdır." (G. Dimitrov, age, s. 105). Bu 'özel şartlar' proletaryanın daha ileri gidişini niye erteliyor? Belli ki faşizm iktidarda iken demokratik devrim gerekiyor ve faşizm gidip burjuva özgürlükler gelince de sosyalist devrim gerekiyor. Bu Menşevik aşamalı devrim teorisine ne kadar çok benziyor. İkinci Enternasyonal, üçüncüsünün içinde egemen bir anlayış olarak yaşıyor. Faşizm burjuva egemenliğinin bir biçimidir, bir burjuva devlet biçimidir. Burjuva egemenliğinin yıkılabildiği ("burjuvazinin devlet mekanizması yeterli derecede dağılmış ve felce uğramış olmalıdır") durumda, proletarya, kendi elleriyle bir başka tür burjuva egemenliği kurulsun diye iktidarı teslim mi edecektir? Önerilen budur. Bu öneri elbette faşizmin, tekelci sermayenin 'en'lerle tanımlanması ile yakından bağlantılıdır. 'En'ler dışındaki tüm burjuva kesimlerin faşizme karşı savaşabileceği düşünülüyor. Böylece bir ulusal savaş, bir ulusallık vurgusu öne çıkıyor. Bunun örneği olarak bugün verilebilecek İngiltere'dir. İngiltere'de bir yandan

komünistler, diğer yandan Churchill önderliğinde "burjuvazi faşizme karşı savaşmaktaydı." Ancak Churchill'in faşizme karşı ne ölçüde savaştığı açık değil midir? Almanya, İngiltere'ye saldırınca, İngiltere'de iktidardaki burjuva devletin nitelinden bağımsız olarak İngiliz burjuvazisi, bu saldırıya yanıt vermek zorundadır. Bu bir pazar kavgasıdır, faşizme karşı kavga değildir. Nasıl ki iki emperyalist devlet savaştığı zaman bu devletlerden biri anti-emperyalist bir savaş vermiyorsa, aynı biçimde İngiliz devleti Hitler faşizmine karşı savaşırken anti-faşist bir savaş vermiyordu. Bunu anlamamak için ahmak olmak gerekir.

Elbette bu örnek Dimitrov'dan çok sonra veriliyor. Ancak Enternasyonal'in faşizm tanımı tahribatın boyutunu gösteriyor. Dünya devrimci hareketi ve onun önderleri Enternasyonal tam bir savunma stratejisi ile savaştı. Bu yiğitçe savaş, saldırıyı, iktidarın ele geçirilmesi ve kapitalizmin tarihin çöplüğüne gönderilmesi hedefini içermediği için SSCB'nin faşizme karşı zaferi Avrupa devrimleriyle tamamlanmamıştır.

Öte yandan faşizme karşı sosyalist devrim hedefi ile savaşmamak, faşizmin yerel ve geçici olmadığı tespiti ile çelişmektedir. Tüm burjuva hükümetler eğer faşizme başvuracaksa, tüm ülkelerdeki komünistlerin de burjuva demokrasisini hedefleyen bir ara devrim hedefleri mi olmalıdır? İşte sakatlık buradadır. Faşizm tehdidini yok etmek, burjuvaziyi yok etmekle olanaklı ise, ara devrim nereden çıkıyor?

Burada dikkat edilsin, "burjuvazinin faşizme başvurmasından" söz ediliyor. Kim bu burjuvazi? Bu burjuvazi, "faşizme başvurmadan önce" de iktidarın sahibidir. Öyle ise, bu iki şey arasında büyük bir iç içe geçme yok mu? İşte biz bunun için "devletin evriminden" söz ediyoruz, bu sürekliliğe dikkati çekmeye çalışıyoruz.

Faşizmin "yerellik ve geçicilikten" kurtuluşu, tekelci polis

devleti ile onun olağanlaşması ile gerçekleşti. Olağandışı olan, gerçekleştiği andan başlayarak olağanlaşır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, özellikle de 1960'larda SSCB dünyanın her ülkesinde, sosyalist devrimden önce bir demokratik devrim öngörüyor. Gelişmiş, emperyalist ülkelerde Fransız Komünist Partisi'nin, Fransız Solunun Ortak Hükümet Programı'nda belirttiği gibi anti-tekel devrim (ileri demokratik düzen) öngörülüyor. Siyasal bağımsızlığını kazandıktan sonra emperyalizme bağlanan azgelişmiş ülkelerde demokratik halk devrimi, sömürge ülkelerde ulusal demokratik devrim öngörülüyor. Bizce bu en son strateji dışında her iki tip ülkedeki demokratik devrim anlayışı, burjuvazi içinde ittifak aramaya yönelik, proletaryanın gücüne güvenmemeye dayanan reformist stratejilerdir.

Yani bu anlayış her ülkede mutlaka bir demokratik devrim gerektiğini öngören anlayıştır. Bu anlayış aşamalı devrim anlayışıdır. Gerçekte sağlıklı bir sınıf analizine değil, işçi sınıfı ve emekçi halka güvenmemeye dayanmaktadır.

Lenin'in Rusya örneğinde devrimin omurgası olarak tanımladığı işçi-köylü bağlaşıklığı, 1960'lar dünyasında hâlâ geçerli tutulmaktaydı. Oysa pek çok kapitalist ülkede köylülük artık bütünsel bir sınıf olmama özelliğini uzun süredir ortaya koymuştur.

Yani, mutlaka bir demokratik devrim bulmak için Lenin imdada çağrılmıştır. Somutun analizi, düşmanın analizi unutulmuştur. Savunmada kalmak "tercih edilmiş" ve bunun gerekçesi olabilecek her veri teori haline getirilmiştir.

Böylesi ülkelerde işçi sınıfının ittifakı, yoksul köylülük, kent emekçileridir.

Elbette faşizm tartışmaları bu kadarla bitmez. Ülkemizde,

örneğin, faşizmi geri kalmış ülkelere özgü bir bela olarak değerlendiriyorlar. Ancak bu körler unutuyorlar ki, faşizmin ilk örnekleri, tersine gelişmiş ülkelerde ortaya çıktı. Öte yandan bazı sözde Marksist bilim adamları faşizmin sadece gelişmiş ülkelere özgü bir devlet biçimi olduğunu söylemektedirler. Gerçekte bu bakışların temeli ekonomist niteliklidir. Bu bakışlar devlet ile sınıf savaşları arasındaki bağı görmezlikten gelirler.

Faşizm tekelci kapitalizmin ürünüdür. Poulantzas'ın söylediği gibi "emperyalizmden söz etmek istemeyen birinin faşizm konusunda ağzını açmaması gerekir." Ancak daha da ileri, yine Dimitrov'un 1928'de söylediği gibi faşizm emperyalizm ve sosyal devrimler döneminin ürünüdür. Bizler bugün bunu daha açık bir dille ifade edebilecek durumdayız. Faşizm proletaryanın Ekim Devrimi'ni dünyaya yayamamasının bedelidir.

> Weimar Cumhuriyetinde 'en ilerici toplumsal güçler' kapitalizmi ortadan kaldırmak 'görevini' üstlenmişlerdi, ancak onların başarısızlığı sonucu faşizm iktidarı ele geçirdi *(Horkheimer, **Frankfurt Okulu Kökeni ve Önemi**, BFS Yayınları, İstanbul, 1989, s. 38-40).*

Faşizm dünya devrimine tekelci sermayenin, burjuvazinin yanıtıdır, bir karşı devrim saldırısıdır. Proletaryanın devrimi başarıya ulaştıramamasının bedelidir.

Horkheimer, bir doğrunun yanına bir yanlış koyuyor. Yanlışı "faşizm iktidarı ele geçirdi"dedir. Bu doğru değildir. Faşizm kimdir, kimden ve kimin adına iktidarı ele geçirmiştir? İktidarda burjuvazi vardı, burjuva diktatörlüğü mü devrildi? Hayır. Öyle ise, proletarya iktidarı ele alamadı. Ama iktidarı alamamanın bir bedeli vardır ve bu kan ve baskı ile ödenmiştir. İktidara yaklaşmak, burjuva düzeni sarsmaktır. Yenilgi geldi mi, egemen sınıf iktidarını yeniden kuracaktır, hem de acilen, hem de korkunun doğurduğu vahşilikle.

Faşizmin tekelci aşamada ortaya çıkması, bazı sözde Marksistlerin onun tüm burjuvazinin mi yoksa tekellerin mi diktatörlüğü olduğu sorusunu önümüze koymalarının nedeni haline gelmektedir. Kanımızca sorunun bu tarz konuluşu yanlıştır; devleti anlamamaktır. Serbest rekabetçi kapitalizmde (ya da daha doğru deyimi ile tekel öncesi kapitalizmde) devlet tüm burjuva sınıfların hizmetindeydi de, sonra bu bozuldu mu? Bu sorulardan önce devletin bir iktidar bloğu içinde egemen sınıfları bir araya getirdiğini belirtmek gerekir. Bu iktidar bloğu içinde, ekonomik yapı ile yakından ilişkili olarak burjuvazinin bir kesimi hegemon duruma yükselir. Tekelci aşamasında kapitalizmin, iktidar bloğu içinde hegemonya tekelci burjuvaziye geçer. Bu faşizmde de böyledir. Ancak diğer burjuva devletler gibi faşizm de sistemi korumak görevini yerine getirir ve bu anlamda tüm burjuvazinin hizmetindedir. Tekelci burjuvazi, burjuvazinin bir kesimidir ve diğer burjuva kesimler üzerinden tekelci ek kâr elde eder, onların kârının bir bölümüne el koyar. Ama o da, diğerleri de öncelikle burjuva sınıfın üyeleridirler ve işçi sınıfı ile savaşım söz konusu olduğu sürece aynı sınıfın üyeleri olmaktan gelen ortak tavırlarını koyarlar.

Tekelci aşamada tüm devletler, sistemin bir devrimle tehdit edilmediği durumda, nispeten barış dönemlerinde öncelikle tekeller yararına çalışırlar. Tüm ekonomik ve siyasî uygulamaları böyledir.

Faşizm burjuva toplumuna karşı değildir. Faşizm burjuva demokrasisinin varlığına son vermek için, ona karşı gelişmez. Tersine devrim hareketini engellemek için, işçi sınıfına karşı, komünistlere karşı bir karşı-devrim olarak gelişti. Bir devrimi bastırabilmek için burjuvazi, gerekli tüm araçlarla saldırdı. Bunun için kitleleri ya tarafsızlaştırdı ya da kendi yedeğine aldı. Başını kaldıran herkese saldırdı. Bir devrim tehdidi karşısında

burjuvazinin can telaşıyla saldırısının ilk biçimidir. Günümüz devleti ise bu mekanizmaları şimdiden içerir. O geleceğe karşı, gelecekteki bir devrime karşı örgütlenmiştir. Toplumun sadece baskı ile uzun süre yönetilemeyeceği kesindir. Uzun süre kılıcın üstünde oturulmaz. Ani bir hareket kılıcın bela olmasına da neden olur. Onun için kılıcı kadife ile kaplamak faydalıdır. Yeri gelmişken belirtelim, günümüz burjuva devleti, gerçekte faşizmin dişlerini şalla örtmüştür. Ama o, burjuvazi için bir demokrasidir.

Faşizm artık tarihtir. Bundan sonra faşizm aramaya gerek yoktur. Sistem, olağanüstü durumlar için gerekli mekanizmaları olağanlaştırarak içermiştir.

Tekelci kapitalizm, tekelci ek kârlar yoluyla sömürüyü hem derinliğine hem de toplumun geniş kesimlerine yayar. Bunun sonucu olarak artık küçük burjuvazinin, hayalleri bir yana, geleceği bellidir. Bu nedenle tekelci aşamada yoksul köylülük ve kent emekçileri devrimin müttefikidir. Faşizme karşı da işçi sınıfı ile birlikte savaşacak bu kesimlerden başka müttefik yoktur (Elbette bireylerden söz etmiyoruz. İttifak sınıflar bağlamında ele alınır).

Günümüzde pek çok ülkede iktidara gelen-giden faşizmlerden söz edilmesi de yanlıştır. Pek çok devrimci, burjuva devletin burjuva demokrasisi (parlamenter demokrasi) ile faşizm arasında gidip geldiğini düşündü. Yani bir dönem faşizm iktidara geliyor (ki genellikle günümüzde bu geliş bir askerî darbe ile gerçekleşiyor), ardından ise tekrar 'parlamenter demokrasiye' dönülüyor.

Elbette bu görüşe karşılık olarak 'parlamenter faşizm', 'sürekli faşizm', 'gizli faşizm', 'açık faşizm' gibi tanımlamalara yönelinmiştir. Gerçekten de bu son adlandırmaları pratiğin teoriyi zorlaması olarak kabul etmek gerekir. 'Faşizm gitmek için

gelmez' ise, tüm devlet mekanizmasını yeniden düzenler ise, sık sık gelip gitmesi saçma sayılmalıdır. İşte bu noktada yani tanımlara ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

1960-1970'li yıllarda dünyanın pek çok azgelişmiş ülkesinde sık sık askerî darbeler gündeme gelmiştir. Bu askerî darbeler bir süre sonra 'tekrar' parlamentoya yönetimi 'bırakmışlardır'. Böyle olunca da, faşizmden ayrı, bir olağandışı devlet biçimi olarak 'askerî-diktatörlük' tanımı yapılmıştır.

Görülüyor ki günümüz devleti konusunda ya da günümüz burjuva devletinin niteliği konusunda çalışmak, tartışmak zorunluluktur. Biz bu tartışmayı yeni bölüme bırakacağız.

V- TEKELCİLİK

Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm isimli çalışmasında Lenin, tekelleşmenin boyutlarını göstermek için. "On binlerce büyük işletme her şeydir; milyonlarca küçük işletme hiçbir şey." *(V. İ. Lenin, **Kapitalizmin Sonuncu Aşaması Emperyalizm**, Konuk Yay. İstanbul 1979, s. 23)* diyor. Bugün bu konuda daha ileri gidilmiştir. Tabloya bakınız.[1]

	Şirket Sayısı (Satış Cirosu)	Devlet Sayısı (GSMH $)
119 Milyar-1 Trilyon	-	14
10-119 Milyar	105	43
1-9 Milyar	620	52

Morss'un çalışmasından aktarılan yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi GSMH (Gayri Safi Milli Hasıla)'sı 10-119 milyar dolar olan 43 ülke (devlet) olmasına karşın, satış cirosu bu aralıkta olan 105 uluslararası şirket, GSMH'sı 1-9 milyar dolar olan 52 ülke olmasına karşın, satış cirosu bu aralıkta olan 620 şirket vardır.

J. Bain ABD imalat sanayiinin 417 üretim dalına ilişkin bir sınıflama yapmıştır. 1963 yılı verileri kullanılan bu sınıflamada şunlar söyleniyor:

1 Elliott R. Morss "The News Global Players: How They Compete and Collaborate", **World Development**, Vol: 19, No: 1, s. 55-64, Veriler 1988 yılına aittir.

32 üretim dalında en büyük dört firma satışların %76'sıyla yüzde yüzü arasında bir bölümünü gerçekleştirmektedir. 81 üretim dalında 4 firmanın payı yüzde 51 ile yüzde 75, 161 üretim dalında ise yüzde 26 ile yüzde 50 ve 143 üretim dalında ise yüzde 25 ve daha azdır *(Bakınız, SSCB Bilimler Akademisi, **Günümüzde Tekelci Kapitalizm**, Bilim Yayınları, İstanbul 1977, s. 174).*

1990 yılında Türkiye'de, 500 büyük firmanın satış hasılatı 96.7 trilyon TL'dir. Aynı yıl Türkiye GSMH'si cari fiyatlarla 399.8 trilyon TL'dir. Yani GSMH'nın 1/4'ü kadar satış hasılatına sahiptir, 500 büyük firma. Koç ve Sabancı'nın cirosu, TC bütçesine eşit düzeydedir.

Öyleyse Lenin'in yukarıdaki satırları yazmasından 75 yıl sonra diyebiliriz ki: yüzlerce büyük firma her şeydir, milyonlarca küçük firma hiçbir şey.

Bugün üniversitelerde okutulan neo-klasik iktisat kitaplarında tekelcilik 'aksak rekabet' piyasalarının bir biçimidir.

Yani, kapitalizmde "temel" olan, serbest rekabet piyasasından bir sapmadır. Neo-klasik iktisatçılar, tüm burjuva iktisatçıları serbest rekabeti kapitalizmin temeli, adeta ekonominin doğal yasalara göre işleyişi olarak ele alırlar. Elbette bu piyasa biçiminden her sapma (ki gerçek hayatta böylesi bir anlamı ile "serbest piyasa" hiç olmamıştır) 'aksak rekabet' olarak adlandırılıyor. Aksak rekabet piyasa biçimleri içinde, tek bir firmanın bir piyasaya egemen olması anlamında, tekel (monopol) piyasasından söz edilir.

Böylece, a)- Tekelcilik bir sapmadır. Kapitalizmin içinde bu sapmanın tedavi edilmesi olanaklıdır. Öyle ya sapma genellikle sapılan şeyi haklı ve doğru çıkarır. Bu durumda Fransız Solu'nun Ortak Hükümet Programı (ileri demokrasi programı) tekellerin egemenliğini sınırlandırmaktan söz ederken, gerçekte

tekelciliği kapitalizmden bir sapma, kapitalizmin alınması gereken bir uru olarak görmüş oluyor. b)- Tekelcilik bir piyasa biçimidir, tek bir firmanın egemen olduğu bir piyasa biçimidir. Bu düşünce kapitalizmin genel karakteri olarak tekelcilikten söz etmez. Ona göre tekelcilik kapitalizmin gelişimi içinde yeni bir evrenin adı değil, bir piyasa biçimidir.

Burjuva iktisadı toplumu bireylerin toplamı olarak görür. Bu nedenle bireycidir. Toplumsal olguları, bireylerin psikolojileri ile açıklamaya çalışır. Bu, tıpkı devleti kişi egemenliği; diktatörlükleri kötü kişilerin mutlak yönetimi vb. olarak açıklayan anlayışın kendisidir. Bob Rowthorn "bayağı iktisat" olarak nitelediği neo-klasik iktisadın bu özelliğini şöyle anlatıyor:

> Bayağı iktisatta birey, tıpkı Newton mekaniğindeki atomlarınkine benzer bir rol oynar. Tıpkı Newton mekaniğinin maddi gerçekliği değişmez ya da ebedi atomların etkileşimi olarak görmesi gibi, bayağı iktisat da toplumsal gerçekliği, özellikleri değişmez ya da sürekli olan, bireylerin etkileşimi olarak görür. Birey toplumdan hareketle açıklanacağına, toplum bireyden hareketle açıklanır *(**Bob Rowthorn, Kapitalizm, Çelişki ve Enflasyon Siyasal İktisat Denemeleri**, Birey Toplum Yay., Ankara 1985, s. 6-7).*

Bireyi asosyal olarak ele alan burjuva iktisadı, üretimi de asosyal bir olgu olarak ele alır. Üretimi toplumsal bir olgu olarak değil de (insanın yaşaması için gereksinim duyduğu maddî malların üretimi), "emek, toprak ve yanlış bir biçimde sermaye olarak adlandırılan üretim araçları girdilerinin gizemli bir biçimde maddi ve maddi olmayan malların çıktısına dönüştükleri asosyal ya da doğal bir süreç olarak görüyor." Dolayısıyla üretim bir girdi-çıktı olayıdır. Herkes bu üretime koyduğunu alır. Emekçi, emeğinin karşılığını, sermayedar sermayesinin karşılığını, toprak sahibi de rant olarak payını alır. Böylece üç-

ret, kâr ve rant herkesin payına düşendir. Üretim araçları ya da toprak, daha genel ifade ile doğa niçin sahiplenilmiştir, nasıl bu sürece gelinmiştir; bu sorular onların ilgi alanında değildir. Zira bu sürecin analizine girerse kârın kaynağı sorunu, sermayenin bir üretim aracı olmadığı gerçeği ortaya çıkacaktır. Oysa o bu sorunların üzerinden atlar. Bunu başarmak için ise tüm dikkatleri piyasaya çeker, sanki her şey kendiliğinden üretilmiş ve pazara gelmiştir de şimdi fiyat oluşacaktır. Burjuva iktisadının her ekolü önceliği mübadeleye tanır, üretime değil.

> Bayağı iktisadın iki etkisi oldu: Bilimsel düzeyde kapitalist üretim biçimi ve çağdaş toplumun iktisadî hareket yasasına ilişkin ciddi çalışmaları, tümüyle engellemedi ise de güçleştirdi ve ideolojik düzeyde varolan toplumsal düzene bir ahlâkî aklanma sağladı *(Bob Rowthorn, age, s. 7)*.

Öz ve biçim arasında bir çelişki olmasaydı, her öz tek bir biçimde ortaya çıksaydı, her biçim sadece bir tek özde ifade bulsaydı bilime gerek olmazdı. Burjuva iktisatçılarının çabası nesnel olarak özü saklamak için biçimi öne çıkarma çabası olarak düşünülebilir.

Bu durum tekelciliğe ilişkin açıklamaları için de geçerlidir.

Tekelcilik, kapitalizm yasalarının doğal sonucudur. Artı-değer ve üretimdeki rekabet ve anarşiye dayanır. Bu iki yasa, sermayenin merkezîleşmesi ve yoğunlaşmasını doğurur. Yoğunlaşma ya da daha doğru ama daha az tercih edilen deyimi ile temerküz, sermayenin artı-değer yolu ile büyümesi, fabrika büyüklüğünün, sermaye yoğunluğunun artması anlamına gelir.

Tekelleşmenin bir diğer etkeni pek çok faktör altında rekabet içinde bazı firmaların batması, kapitalistlerin kapitalistler tarafından mülksüzleştirilmesi, firmaların rekabetten güçlü çıkmaları için birleşmeleri biçimleri ile sermayenin merkezîleşme-

sidir. Bu iki etken de -ki esas olan yoğunlaşma (temerküz)'dır- kapitalizm yasalarının, artı-değer için üretim yasalarının doğal uzantılarıdır.

> Buradan, belli bir gelişme düzeyine ulaşmış olan temerküzün kendisinin, deyim yerindeyse, dosdoğru tekele yol açtığı görülmektedir. Çünkü, onbeş yirmi civarında dev işletme birbirleriyle rahatlıkla anlaşabilir ve öte yandan, gerek rekabet güçlüğü, gerekse tekelleşme eğilimi tamı tamına işletmelerin dev boyutlarından doğmaktadır. Rekabetin tekel haline bu dönüşümü, modern kapitalist ekonominin -en önemlisi değilse bile- en önemli fenomenlerinden biridir *(V. İ. Lenin, age, s. 24).*

Bu tekelleşme elbette banka sermayesi alanında da geçerlidir.

> Başlangıçta, banka, birçok kapitalistin cari hesaplarını tutarken, tamamiyle teknik ve sadece yardımcı işlemlerle uğraşmaktaydı. Fakat, bu işlemler muazzam boyutlara ulaştığında bir avuç tekelci, tüm kapitalist toplumun hem ticarî, hem de sınai işlemlerini kendine tabi kılar; çünkü bu bir avuç tekelci, bankalarla bağları, cari hesaplar ve diğer finans işlemleri sayesinde, önce filan ya da falan kapitalistin finans durumunu kesinlikle bilebilir, sonra onları denetleyebilir, kredileri genişleterek veya kısarak, kolaylaştırarak veya zorlaştırarak onlar üzerinde etki yapabilir ve, nihayet, bu kapitalistlerin kaderlerini bütünüyle belirleyebilir, işletmelerinin gelirlerini belirleyebilir, sermayeden yoksun kılabilir veya sermayelerini hızlı bir şekilde, korkunç oranlarda büyütmelerine olanak sağlayabilir vb. *(V. İ. Lenin, age, s. 38).*

Elbette bu kadarla da sınırlı değil, banka ve sanayi sermayesi iç içe geçerek finans kapitali oluşturur ve bu finans kapital ülke ekonomi politikasını belirler, yönlendirir.

... üretimdeki temerküzün bir sonucu olan tekellerin doğuşu, kapitalizmin evriminin içinde bulunduğumuz aşamasının genel ve temel bir yasasıdır *(V. İ. Lenin, age, s. 26).*

Lenin, tekeller tarihinin belli başlı evrelerini de şöyle özetliyor:[2]

Böylece, tekeller tarihinin belli başlı evreleri şu şekilde özetlenebilir: 1) 1860-1870 yılları: serbest rekabetin gelişmesinin doruk noktası. Tekeller, sadece güçlükle fark edilebilir embriyonlar halindedir. 2) 1873 bunalımından sonra, kartellerin uzunca bir gelişme dönemi: bununla birlikte, kartèller henüz istisnadır. Daha istikrar kazanmamışlardır. Henüz geçici fenomendirler. 3) 19. yüzyılın son yıllarındaki atılım ve 1900-1903 bunalımı. Karteller, ekonomik yaşamın temellerinden biri haline gelmektedir. Kapitalizm emperyalizme dönüşmüştür *(V. İ. Lenin, age, s. 28).*

Elbette bu satırlar bugün yazılsaydı pek çok yeni evre de sıralanabilirdi (Birinci Paylaşım Savaşı, 1929-1945, 1970'ler vb.). Elbette tekeller giderek ulus çapında egemen olmakla kalmadı, uluslararası alanda egemen olmaya başladı. Bugün büyük şirketler için dünya küçüktür ve tek bir pazardır.

Tekelci kapitalizm rekabeti değiştirir. Onu yok etmez, ancak serbest rekabetin yerine tekelci rekabeti koyar. Tekelci rekabetin, serbest rekabetin yerine geçmesi tekelci kapitalizmin önemli özelliklerinden biridir. Elbette konuya ilişkin yine Lenin'e bakalım.

2 Lenin aynı eserinde şunları söylüyor: "Her türlü bunalım -çoğu zaman ekonomik olmakla birlikte, ekonomik olmasalar da- temerküz ve tekelleşme eğilimini büyük ölçüde artırır." *(V. İ. Lenin, age, s. 33).* Kanımızca **"ekonomik olmasa da"** vurgusu özel öneme sahiptir. Tekelleşme ekonomik bunalımlarla düşünülür, bu genellikle böyledir ama sadece ekonomik bunalımlarla düşünülmemelidir.

> Rekabet, tekel haline dönüşmektedir. Bu da, üretimin toplumsallaşmasında muazzam bir ilerleme sonucunu vermektedir. Bunun yanı sıra, yetkinleşme ve teknik buluş süreci de toplumsallaşmaktadır *(V. İ. Lenin, age, s. 30).*
>
> Üretim toplumsallaşmakta, fakat sahip çıkma özel (mülkiyete dayalı) kalmaktadır. Toplumsal üretim araçları az sayıda insanın mülkiyeti (olarak) kalmaktadır. Lafta kabul edilen serbest rekabetin genel çerçevesi varlığını sürdürmekte ve bu bir avuç tekelcinin nüfusun geri kalan bölümü üzerindeki boyunduruğu kat be kat daha ağır, daha elle tutulur ve daha tahammül edilmez hale gelmektedir *(V. İ. Lenin, age, s. 31).*

Serbest rekabetin yerine geçen tekelci rekabet sınır tanımaz. Büyük güçlerin çarpışmasıdır. Sermayenin egemenliğinin, bu rekabet içinde ne anlama geldiği görülebilir. Kundaklamadan bombalamaya, tekeller arasındaki rekabet tam bir savaştır; 'ideolojisi' ve silâhları ile.

> ... kapitalizmin gelişmesi, öyle bir aşamaya varmıştır ki, mal üretimi hâlâ 'egemen olma'ya ve tüm ekonominin temeli olarak görülmeye devam etmekle birlikte, aslında sarsıntıya uğramıştır, ve kazançların büyük bölümü finans alanında dolaplar çeviren 'dehalara' akıp gitmektedir. Bu düzenbazlıkların ve üçkâğıtların temelinde, üretimin toplumsallaşması yatmaktadır: ne var ki, insanlığın bu toplumsallaşma düzeyine ulaşmış olan muazzam ilerlemesi, ... spekülatörlere yarar sağlamaktadır *(V. İ. Lenin, age, s. 31).*

Tefecilikle başlayan kapitalizmin tefecilikle biteceğinin işareti budur. Bugün dünyada bu finans alanındaki dolapların büyüklüğü ve 'dehaların dehaları' artmıştır. Her krizin ilk patlak verdiği yer (kaynak değil, ortaya çıktığı yer) finansal alan olmaktadır. Sermayenin uluslararasılaşması bu süreci daha da

ilerletmektedir. Dolayısıyla kâr ve kavga finansal alanda yoğunlaşmaktadır. Mafya örgütlenmesi, bu alandaki tekelci rekabetin zorunlu sonucudur.

Bugün Lenin'in emperyalizm analizinden 76 yıl sonra yaşıyoruz. Bugün tekelleşme sadece sistemin[3] temel karakteri olmakla kalmadı, devasa boyutlara sıçradı ve uluslararası alanda birkaç şirket (sayıları bini geçmez) dünyanın egemenliğini ellerinde tutuyorlar.

Bu 76 yılda yaşanan pek çok gelişme üzerinde durulabilir.

Ancak amacımız bu değil Bu nedenle temel üç nokta üzerinde duracağız. **Birincisi** sosyalizmin varlığı. **İkincisi** sermayenin uluslararasılaşması ve **üçüncüsü** teknolojinin, bilginin denetimi.

1) 76 yıl önce Ekim Devrimi kapitalist dünyanın sonunu müjdeleyerek, proletaryanın elinde yükseldi. Proletaryanın 'göğü fethetme' kalkışması, 1921 yılına gelindiğinde, dünya devriminin geri düşmesi ile birlikte bir süreç için de olsa yarıda kaldı. Bugün bu kalkışmanın yenilgiyle sonuçlandığını hep birlikte yaşıyoruz. Ancak dünyadan yine de sosyalizm geçti. Sosyalizmin varlığı dünyayı ciddi biçimde etkiledi, etkiliyor.

3 Dünya kapitalist sisteminden söz ediyoruz. Dünya kapitalist ekonomisi emperyalist ülkeler ve onlara bağımlı (yeni sömürge ve sömürge) ülkelerden oluşmaktadır. Bu 'bütün'ün temel karakteri bağımlılık ilişkisidir. Dünyanın 'globalleşmesi' gibi eğilimlerin çok sık ağızlara alındığı bugün, her ülkenin birbirine 'bağlı' olması ile bağımlı olması karıştırılıyor. Gorbaçov emperyalizmin 'militarizimsiz ve sömürüsüz varolabileceğini' buyurduktan sonra, emperyalizmin aklanması için yoğun bir çaba sürdürülüyor. Bu bağ unutuluyor. İlişkinin niteliği, özü yok ediliyor: M. Altan 'Türkiye'nin yeterince sömürülmemesi'nden rahatsızlık duyuyor.

Emperyalist-kapitalist dünya Ekim Devrimi'ni dış kuşatma ve iç savaşla boğamayacağını anlayınca, Hitler aracılığı ile saldırdı. Saldırının yenilgiyle sonuçlanması sonrasında, tüm emperyalist dünyanın Ekim Devrimi'ni boğmak, yayılmasını önlemek için başlattığı haçlı seferinin adı soğuk savaş olarak konmuştur. 1917 Ekim Devrimi sonrasında kapitalizm temel olarak, hemen her yönden sosyalizm ve devrim tehdidine karşı korunmaya çalıştı. Ekim Devrimi'nin dünya halklarına açtığı ufuk, ulusal kurtuluş savaşlarını ateşledi. Yeni sömürgeci strateji bu dönemde şekillendi.

1929 bunalımı sonrasında gelişen 'sosyal devlet' anlayışı, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygınlaşan Keynesyen iktisadi politikalar sosyalizmin kapitalizm üzerindeki etkileridir. Özellikle soğuk savaş yıllarında sosyalizmin kapitalizmi, kapitalizmin de sosyalizmi etkilemesi arttı. Pek çok kapitalist ülkeye ABD yardımları ve Truman Doktrini esas olarak sosyalizme ve devrime bağışık bir kuşak oluşturmayı hedeflemiştir. İşsizlik sigortası, 'sosyal devlet' anlayışı, sosyalizmin önünü kesmenin doğurduğu zorunlu önlemlerdir.

Kapitalizmin 'sosyalizasyonu', sosyalizmin kapitalizasyonu birlikte işledi. Bizim konumuz açısından sosyalizmin kapitalizme etkisi burada ilgilenmemiz gereken konudur. Birinci olarak sosyalizmin varlığı, emperyalist merkezlerin kendi aralarındaki rekabeti sürdürürken, birincil noktaya sosyalizme karşı savaş geçti. Sosyalizm, emperyalist merkezleri birbirine yapıştırdı. ABD'nin dünya kapitalist ekonomisinin liderliğini alması, bu süreci daha da 'sağlam'laştırdı. İkinci olarak sosyalizmin varlığı ve gücü, pek çok emperyalizme bağımlı ülke, sömürge ve yarı sömürge için, kullansınlar kullanmasınlar nesnel olanaklar sağladı. Emperyalist merkezler bu nedenle bir bütün olarak dünya kapitalist ekonomisinin korunmasını temel aldılar. Elbet-

te bu durum emperyalist merkezlerle, bağımlı (sömürge, yarı-sömürge) ülkelerin ilişkilerinde niteliksel bir değişiklik anlamına gelmiyor.

Sosyalizm tehdidi ve ABD emperyalizminin liderliği birlikte ele alınabilir. ABD emperyalizmi kapitalizmin liderliğini alabilmek için İngiltere'nin, Fransa'nın Almanya ile savaşında 'seyirci' kalması (işte Roosevelt'in büyüklüğü), boşuna değildir. SSCB'nin Alman faşizmini yenmesi ile bir yandan 'sınırsız Sovyet tehdidi', diğer yandan Batı ülkelerinin (İngiltere, Almanya, Fransa) ve Japonya'nın yıkılmış olması ABD emperyalizminin kapitalist dünyanın liderliğine oturması birlikte gerçekleşiyor. ABD emperyalizmi SSCB ve sosyalizm tehdidi ile 'dünya kurtarıcılığı' rolüne soyunuyor. İlk olarak Batı Avrupa'da sosyalizme bağışık bir kuşak oluşturuyor. NATO kuruluyor. IMF, Dünya Bankası gibi kurumlar kuruluyor.

Kapitalizm hem içte, hem de uluslararası planda sosyalizmin etkisini minimize edecek politikalara önem veriyor. Demokrasi vurgusu ile sosyalizme savaş açılması boşuna değildir. İkinci Dünya Savaşı'nın ABD'nin kazandığı imajını yaymak üzere binlerce film çevrilmesi boşuna değildir.

Sosyalizmi ekonomik olarak çökertme planları biliniyor. Daha da önemli bir sonuç, emperyalist-kapitalist ülkelerin silâhlanmaya özel bir önem vermeleri ve ekonominin askerîleştirilmesidir. Yıldız Savaşları projesinin, sosyalizmi ve SSCB'yi ekonomik açıdan sıkıştırmak için geliştirildiği söylenmektedir. Öte yandan kapitalist ülkelerin tümünde devletin ekonomik rolünün de arttığı açıktır. Beş yıllık planlar Ekim Devrimi sonrasında gündeme gelmiştir.

2) Lenin'in 1900'lerin başlarında tekelleşmenin ve tekelciliğin egemenliğinden söz etmesinden bu yana geçen 76 yıl içinde sermaye giderek artan bir hızla uluslararasılaştı. Sadece

gelişmiş kapitalist ülkelerde değil, emperyalizme bağımlı ülkelerde de tekelcilik belirleyicidir. Bütüne egemen olanın parçaya egemen olması gibi. Sermayenin uluslararasılaşması bugün 'globalleşme' biçiminde telaffuz edilmektedir. Dev uluslararası (birkaç ulusun sermaye ortağı olduğu anlamında değil, uluslararası pazarlarda egemen olmak anlamında) şirketlerin pek çok ülkenin GSMH'sından daha yüksek satış cirosuna sahip olduğu düşünülürse söylemek istediğimiz anlaşılacaktır. Bu dev şirketler sadece pazarda egemen olmakla kalmıyorlar. Üretimi 'uluslararası fabrika'larda gerçekleştiriyorlar. Yani bir şirket esas olarak bulunduğu (vergi ödediği) ülkede üretimin bütününü gerçekleştirmiyor. Bir bölümünü a, bir bölümünü b, bir bölümünü c ülkesinde gerçekleştiriyor. Bu durum sermaye ihracını artırmakla kalmıyor. Tek dünya pazarı içinde egemenliği elinde tutmak için yeni yöntemler doğuruyor. Bu durumda sermaye ihraç edilen ülkenin devletinin görevi, bu ihracı olanaklı kılacak uygun koşulların sürekliliğini sağlamak olmaktadır. 'Dışa açık ekonomi' modelleri, IMF, Dünya Bankası ve uluslararası tekellerin isteği değilse nedir? Sermayenin vatanı yoktur, sözü bugün bin kat daha doğrudur. ICI, Nestle, Unilever, Shell, ABB ayrı uluslardan sermayenin ortaklığına dayalı dev şirketlerdir. Ancak yine de sermayenin uluslararasılaşması denince, birden fazla ayrı ulustan sermayenin ortak olduğu işletmelerin kurulması, asla anlaşılmamalıdır.

> Emperyalizm, tekellerin ve finans sermayesinin egemenliğinin kurulduğu; sermaye ihracının açıkça önem kazandığı, dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşımının başladığı ve yeryüzündeki toprakların tümünün en büyük kapitalist devletler arasında paylaşımının tamamlandığı gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir *(V. İ. Lenin, age, s. 80).*

Yukarıdaki gelişmeler Lenin'in tanımının doğruluğunu bir kez daha kanıtlıyor. Ancak bugün bizler tüm bunları çok daha net görebiliyoruz. Tekeller sadece ulusal planda değil, uluslararası planda da egemendir. Devletler sermaye ihracında önemli rol oynamaktadır. Bunun ötesinde IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların rolü söz konusudur.

7 sanayileşmiş ülkenin (ABD, Fransa, B. Almanya, İngiltere, Japonya, Belçika, Danimarka) 1965-1969 yıllarında azgelişmiş ülkelere teknoloji satışından sağladığı gelir 2.166,5 milyon dolardır. Elbette bu bugün çok daha fazladır.

Sermayenin uluslararasılaşması öylesi bir düzeye gelmiştir ki, dünyanın bir yerindeki bir borsa krizi kısa sürede tüm ülkeleri etkileyebilmektedir. Sermayenin uluslararasılaşması ile, devletin ulusallığı arasındaki çelişki artmaktadır. Sermayenin ve üretimin bu denli ulusallaştığı bir dünya, dünya devrimi, komünizm için maddî temelleri daha da olgunlaştırmaktadır.

3) Üzerinde durulması gereken üçüncü nokta teknoloji üretimi ve bunun denetlenmesidir. "Bir tekel, oluştuğunda tüm diğer 'ayrıntılar' ne olursa olsun, toplumsal yaşamın tüm alanlarına, engel olunmaz bir şekilde sızar." *(V. İ. Lenin, age, s. 56)*. Bunu ideolojik alanda, ideoloji üretimi ve bunun topluma aktarılması alanında görmek olanaklıdır. Aynı şey teknoloji ve bilgi üretimi ve korunmasında da geçerlidir. İçinde yaşadığımız yüzyılın hiç değilse son 50 yılında istihbarat teşkilâtları arasında teknoloji ve bilgi çalınmasına ilişkin hiç de azımsanmayacak, kitaplar dolduracak kadar örnek var. Üretimin toplumsallaşması ile mülk edinmenin özel karakterde olması arasındaki çelişki, düzeni, kapitalistleri ve devleti bilgi ve teknolojiyi özel mülkiyette tutmakla yüz yüze bırakır. Elbette bilginin özel mülkiyette tutulması daha da zordur. Bugün sadece tekeller bilim adamlarını çalıştırıp bilginin kendi mülklerinde üretilmesini sağ-

lamıyorlar. Gizli servislerde profesörlere özel bir önem veriyorlar. Emperyalist ülkeler azgelişmiş ülkelerden beyin göçü için ciddi çalışmalar yapıyorlar. Azgelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelere teknolojik açıdan bağımlılığına özel bir önem veriliyor. Başkası düşünülemez bile.

Teknoloji üretimi AR-GE faaliyetleri, bir yandan belirsizlik altında yürütülür (yani pek çok sonuca ulaşmayan deneyin yapılmasını gerektirir) öte yandan ise çok büyük miktarlarda harcamalar yapmayı gerektirir. Bu nedenle de AR-GE faaliyetleri büyük uluslararası şirketlerin kurduğu laboratuvarlarda ve ancak ürün geliştirme biçiminde yürütülür. Daha geniş kapsamlı AR-GE faaliyetleri ise devlet tarafından yürütülür. Teknik çalışmalar içinde askerî amaçlı olanların birinci sırada geldiği düşünülürse bu faaliyetlerdeki gizliliğin önemi de devletin bu faaliyetleri yürütmesini gerekli kılmaktadır. Yani devlet tüm kapitalistler adına AR-GE faaliyeti yürütür.

Buradan çıkan belli sonuçları toparlamakta yarar olduğu kanısındayız. Tüm bu gelişmeler devletin ekonomik 'planlama', yatırımları teşvik etme veya engelleme veya belli bir alana yöneltme (vergi muafiyetleri, finans kolaylıkları, krediler vb. yolu ile), tüm tekellerin çıkarına onlara ek kârlar sağlayacak alanlarda devlet işletmeleri işletmek (banka, haberleşme, ulaşım, enerji üretimi)[4] devletin kapitalistler için iyi bir pazar olması; tüketici taleplerinin devletçe yönetilmesi gibi alanlarda rol almasıyla sonuçlanır.

Sosyalizmin varlığı, teknolojik gelişmeler ve sermayenin uluslararasılaşması etkenleri tekelci kapitalizmde devletin de

4 İşletmelerin devlet mülkiyetinde olması 'sosyalizasyon' olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelemeyi yapan burjuva iktisatçıları bu yolla devletin planlama yapma gücünün de artmasından sevinç duymaktadırlar. Bunlar büyük işletmelerin varolduğu (tekellerin varolduğu) kapitalizmi, 'endüstri toplumu', 'örgütlü kapitalizm' gibi adlarla nitelendirmektedirler.

ekonomik hayattaki rollerini artırmıştır. Elbette biz devleti ekonomik yönleri ile analiz etmekle yetinmeyeceğiz. Ancak bu yönleri görmezlikten de gelemeyiz.

Öncelikle devlet işletmeciliği üzerinde duralım. Ülkemizde ve dünyada moda olan özelleştirme dalgasını anlamak açısından da bu son derece önemli görünmektedir. Konuya ilişkin uzun bir alıntı, biraz sıkıcı olsa da yerinde olacaktır.

> İlk önce, burjuva devleti, ekonominin teknik-ekonomik açıdan geri kalmış olan ve yeniden kuruluş için geniş mali araçlara ihtiyaç gösteren zayıf kısımlarının genel düzeye getirilmesi amacını güder. Bu nedenle devlet işletmeciliğinin alanına, bütün ülkelerde, her şeyden önce enerji ekonomisi ile ulaşım girer. Bunlar sermaye yoğun dallar oldukları ve uzun bir sermaye dönme süreci gösterdikleri için tekeller için ilginç değildir. Devlet, gerekli olan dallarda, sermayenin yeniden üretimindeki eksik özel inisiyatifi karşılar ve böylece tekel kârlarının büyümesini sağlar. Devlet, özel şirketleri uzun vadeli ve daha az kârlı alanlara sermaye yatırma zorunluluğundan kurtararak, bunlara kaynaklarını imalat sanayinin dinamik ve kârlı dallarında yoğunlaştırma imkânı verir.
>
> İkinci olarak, devlet işletmeciliği, teknik ilerlemenin sonucu olarak oluşan ve gelişen ve iki dünya sistemi arasındaki yarışmada artan öneme sahip olan yeni dalları üstüne alır. Yeni üretim dalları genel olarak sadece "başlangıç süresi" sırasında devlet işletmeciliğinin nesnesidir *(konusudur-yazar)*. Çünkü bu dallar sadece bu dönemde, yüksek başlangıç maliyetleri, üretim riskleri ve gerekli deney ve yapım harcamaları yüzünden tekeller için elverişli değildir. Tekeller, devlet bu yeni dalları kurup kârlı hale getirene kadar uzun süre geride bekler. Bu nedenle, burjuva iktisatçıları yeni üretim dallarının devlet tarafından açılmasına

'risklerin sosyalleştirilmesi' derler. Buna örnek, ABD, İngiltere ve Fransa'da devlet tekeli olan atom sanayiidir.

Üçüncü olarak, bilimsel teknik devrim şartlarında başlıca kapitalist ülkelerde bilim ve tekniğin yönetimi silâh ekonomisinin örgütlenmesi gibi devletin ayrıcalığı haline gelir. Modern araştırma merkezleri için gerekli olan asgarî sermaye bile çoğu kez tek bir tekelin mali olanaklarını aşar. Üstelik araştırma çalışmalarının sonuçlarını önceden kestirmek zordur ve bilimde yatırım riski çok yüksektir. Bu nedenle burjuva devleti, sonuçları sonradan tekellere yarayan en masraflı bilimsel çalışmaları finanse ederek bilimin gelişmesindeki ana yükü üstlenir *(**Ekonomi Politiğin Temelleri**, SSCB Ders Kitabı, May Yayınları, İstanbul 1976, s. 653).*

ABD atom sanayii, Atom Enerjisi Komisyonu ile yapılan anlaşmalara dayanılarak özel şirketlerin kullanımına sunulmuştur. ABD'nin uçak ve roket tekellerinin donatımlarının yarısından fazlası, bunları sembolik bir kira karşılığında tekellere kiralayan devletindir. ABD'de 5000'den fazla pahalı elektronik bilgisayar merkezi kuruluşu -ki bu sayı devletin elindeki bilgisayarların üçte ikisine eşittir- özel şirketlerin fabrika ve araştırma merkezlerinin emrindedir. Bu pratik 'karma ekonomi'deki devlet ve özel sermaye 'ortaklığında' meyveleri kimin topladığını açıkça göstermektedir *(age, s. 655).*

Öte yandan devlet parası belirli (ne kadar olacağı, pazara nasıl gireceği), kârlı ve garantili (devlet bütçesi ve devir fazlasıyla beslenen)'dir. 1968'de ABD ulusal geliri 712.8 milyar dolar idi. Aynı yıl devletin meta ve hizmet satın alışları toplamı 1971 milyar dolar yani ulusal gelirin %27.7'si idi. 1968 yılında federal hükümet 100 milyar dolarlık mal ve hizmet almıştı. Bunun 78.9 milyar doları silâh alımlarıdır *(Bakınız, **Eko-***

nomi Politiğin Temelleri, Ders Kitabı, s. 656-657).

Silâh öyle bir metadır ki, üreticisi bizzat kullanıcı değildir. Pazarı büyük oranda devlettir. Silâh üretimi fabrikasında çalışan işçi, gelirinden hiçbir kuruşu roket almaya ayırmaz. Silâh üretimi bu nedenle talebi canlı tutmanın, yeniden üretimi sağlamanın yollarından biri haline gelmiştir. Bu alandaki şirketlerin kâr oranları çok büyüktür.

ABD'nin 500 büyük sanayi şirketinin kâr oranları 1960'ta %9.1, 1962'de %8.3, 1968'de %11 olmasına karşın, aynı yıllarda ABD'nin en büyük 15 silâh tekelinin kâr oranları sırasıyla %11, %13.1 ve %16.2'dir *(Bakınız, **Ekonomi Politiğin Temelleri, Ders Kitabı, May Yayınları, s. 660).***

Silâh ve askerî malzemeye dönük devlet talebinin sürekliliği ve sürekli artışı elektronik araç üretiminin, gemiciliğin, uçak ve füze sanayiinin vb. gelişimini de sağlamakta ve nispeten istikrarlı kılmaktadır.

Emperyalizm militarizmsiz varolamaz. Emperyalist militarizm her gün silâhlanmayı kışkırtırken, silâhlanma da, silâh tekelleri de savaşlara ihtiyaç duymaktadır. Silâhlar böyle eritilmektedir.

Öte yandan devlet ekonominin 'planlanması'nda görev alır. Burada planlama burjuva iktisatçılarının deyimleri ile 'zorlayıcı' değil 'yol gösterici'dir. Devlet teşvikler, krediler, vergi muafiyetleri gibi yollarla yatırımların yönlendirilmesinde rol alır. Örneğin 1980 sonrası ülkemizde ihracatın teşviki, örneğin bugünlerde otomobil sanayiine %100 teşvik tanınması gibi.

Devlet aynı biçimde tüketici taleplerinin yönlendirilmesi yoluyla da sistemin krizlerinin atlatılması ya da hafifletilmesini sağlar. Bunun en yaygın yolu tüketici kredi uygulama alanları ve şartları ile oynamaktır.

Sermayenin uluslararasılaşması bir yandan ulusal devleti önemsizleştirirken, diğer yandan devletin rolünü artırıyor. Bunu bir bütün olarak kapitalizmin miadını doldurmasının bir işareti olarak algılanması gerekir. Dünya devrimi ve komünizm, sosyalizmin yenilgisine rağmen kapitalizmin boşuna korkulu rüyası değildir.

VI- TEKELCİ POLİS DEVLETİ

Yukarıda devlet tartışması açısından oldukça önemli olan tekelcilik üzerinde durduk. Şimdi de Tekelci Polis Devleti'nin ne olduğunu incelemeliyiz. Ancak öncelikle bilmek gerekir ki, önümüzdeki soru şöyledir: Proleter devrimler çağı ve tekeller çağında burjuva diktatörlüğü (yani o burjuva demokrasisi denilen devlet) nasıl bir evrim geçiriyor, evrimi belirleyen şey ne, günümüz burjuva devleti (burjuva demokrasisi) nasıl bir devlettir? Ya da aynı soruyu şöyle de ifade edebiliriz; ekonomik alanda tekelciliğin siyasal düzeye yansıması nasıldır? Ve en sonu, Ekim Devrimi ile başlayan dünya devrimi sürecinin burjuva devlet üzerindeki etkisi nedir?

Lenin'in emperyalizm analizi, kendisinin de belirttiği gibi ekonomik yönü ağır basan bir analizdir. Çarlık sansürüne göre yazılan çalışma, siyasal analizi içermez. Ancak bunun belirtildiği yerde, demek oluyor ki, bunun siyasal bir yansıması da olmalıdır.

Nitekim Lenin, Emperyalizm çalışmasında bu siyasal yönelimli uyarılarda bulunmaktadır. Kanımızca günümüz devletini anlamak için, mutlaka emperyalizmi anlamak gerekir. Bu nedenle aşağıda devlet tartışmasını yürütürken, Emperyalizm kitabına başvuracağız.

Yine günümüz devleti Ekim Devrimi ile başlayan dünya

devrimi sürecine karşı, komünizme karşı yürütülen ulusal, uluslararası savaşım içinde şekillenmiştir. Bu nedenle, özellikle 1945 sonrası dönemde emperyalizmin stratejisine, konumuz ile ilgili olduğu boyutu ile bakmamız gerekecek. Ekim Devrimi ülkesinde sosyalizmin çözülmesinin verdiği cesaretle burjuva ideologları pek çok konuyu oldukça açık biçimde yazmaktadırlar. Bu nedenle bazı alıntılar yorum bile gerektirmemektedir.

Tekelci polis devletini anlamak için malzeme o kadar çoğalmıştır ki, biz tekelci polis devleti nitelemesinin sadece Türkiye'ye özgü olmadığını göstermek için yine burjuva ideologlarının yorum bile gerektirmeyen açıklamalarına başvuracağız.

1929 bunalımı ve "faşizmin iktidara" gelişi ardından Komünist Enternasyonal'in bir devlet biçimi olarak faşizmin analizine başlaması ile devlet tartışması, Lenin'in Devlet ve Devrim kitabından sonra ilk kez gündeme geldi. Burada faşizm analizine tekrar dönecek değiliz. Ancak Komünist Enternasyonal'in, çeşitli vesilelerle vurgulansa bile faşizm tanımında Ekim Devrimi'nin dünyaya yayılamamasına verilen bir yanıt olduğuna ilişkin hiçbir şey konmadı.

Haklı olarak tekelcilik üzerine duruldu. Daha fazla emperyalizm üzerine durulmalıydı. Çünkü tekelciliğe dayansa da emperyalizm tanımının üzerine oturduğu beş noktadan sadece biridir tekelcilik. Sermaye ihracı, devletlerin bu ihraçtaki rolü düşünülürse tekellerin en gerici kanadından söz etmenin yetersiz olduğu ortaya çıkar.

Gerçekte faşizm saldırısı tekelciliğe, tekeller çağına dayandığı kadar bu çağda ortaya çıkan ve burjuvazinin yüreğine korku salan Ekim Devrimi'ne bir yanıt, bir karşı-devrim olma özelliğine de sahiptir. Enternasyonal bunları atladı. Bir devlet biçimi olarak faşizmin 'acaba tüm burjuvazinin mi, yoksa sadece tekellerin bir kesiminin mi devleti olduğu' tartışıldı. Böy-

lece devlet tartışması da karıştırıldı. Enternasyonal öylesine bir tanıma girişti ki, faşizme karşı savaşım cephesini genişletmek adına faşizmi tüm tekellerin devleti olarak bile görmedi, daha da ileri giderek 'faşizmi 'tekelci sermayenin en gerici, en şoven, en emperyalist' unsurlarının diktatörlüğü olarak ilan etti. Tüm bu 'en'lere rağmen gerçekte faşizme karşı savaşımın sınıfsal temeli genişlemedi.

Burada bu noktanın üzerinde yeniden durmamızın ana nedeni, faşizme karşı savaşımın nasıl bir savunma (saldırı ve sosyalizm savaşımı değil de savunma), demokratik devrim, antitekel devrim savaşımına dönüştüğünü görebilmektir. 1921'lerde dünya devrimi dalgasının geri düşmesi ve yeni bir dünya devrimi dalgasına kadar mevcut mevzilerin korunması taktiği unutuldu. Burada taktik olan strateji haline getirildi. Tersine emperyalizm saldırıya geçti ve II. Dünya Savaşı sonunda yeniden kabaran dünya devrimi dalgasını bastırmaya koyuldu. Gerçekte bu yeni dünya devrimi dalgası, Ekim Devrimi ile başlayan dünya proleter devrimlerinin dalgasının aynısı ve daha güçlüsüydü. Özellikle burjuva devletin tekelci aşamadaki biçimi bu dönemden sonra, soğuk savaş yıllarında tamamen oturtulmaya başlanmıştır. Hitler yenilmiştir ama faşizmin gözleri hâlâ bakmaktadır. Bu gözleri örtecek, gizleyecek şal ise parlamento ve seçimlerin varlığı olacaktır.

Eğer sınıf savaşımına göre şekillenen bir yapı olarak devlete bakılabilir ise, bu durumda devletin "evrimi" daha kolay anlaşılacaktır. Hitler'in geriye binlerce Hitler bıraktığı, bu Hitler'lerin dünyanın tüm ülkelerinde zaten varolduğu unutulmamalıdır. Faşizm, eşittir, kötülükler ise, burjuva sistem bunun dışında nedir ki?

Bugün parlamento ve genel oy sistemi tamamen bir şal, bir örtüdür. Onun altında bir devlet çarkı, bir devlet dişlisi yat-

maktadır. Üstelik bunlar, artık sokaktaki çocuğun görebileceği kadar net olgulardır. Yeter ki, burjuva demokrasisini allayıp pullamayalım, yeter ki, burjuva demokrasisinin sadece ve sadece burjuvazi için bir demokrasi olduğunu bilelim. Yeter ki, bir burjuva devleti "işçilere tanıdığı haklara" göre demokratik devlet ilan etmeyelim. Anlayalım ki, sınıf savaşımının, ulusal ve uluslararası ölçekteki durumuna göre "haklar" genişler ve daralırlar.

Faşizm tanımının yapılması, faşizme karşı yiğitçe bir direnişin verilmesi, Hitler faşizminin yenilmesi ardından, soğuk savaş dönemi başladı (Sosyalizmin zaferi olmadan faşizmin yenildiğini söylemek de elbette biraz abartılı duruyor. Tersine Fransa, İtalya, Yunanistan devrimleri satılıyor. Fransa'da, tüm Avrupa'da komünistler, işçi sınıfını burjuva düzende yaşamaya razı etmek için çok başarılı bir uğraş veriyorlar). Ekim Devrimi'nin dünya devrimine yükselememesinin ardından SSCB'nin kendini koruması, yaşatmasını birincil noktaya alan politikaları, faşizmin saldırıları karşısında dünya komünist hareketinin savunma psikolojisi ile hareket etmesi, nihayet soğuk savaş başları, II. Dünya Savaşı'nın sonlarında yeni dünya devrimi dalgasının değerlendirilememesiyle sonuçlandı. Bu zincir özellikle soğuk savaşla belirginleşen sosyalizmin statükocu politikaya oturma sürecidir.

1960'lı yıllarla birlikte devlet tartışmaları, bir miktar da faşizmden 'uzaklaşarak' sürdürüldü. Latin Amerika başta olmak üzere emperyalizme bağımlı ülkelerde sık sık gündeme gelen askerî darbeler, 'askerî faşist diktatörlük', 'askerî-diktatörlük', 'gizli faşizm', 'açık faşizm' gibi isimlendirmeleri de gündeme getirdi. Devletin parlamento ile darbeler arasında gidip gelmesi daha pek çok (bürokratik devlet, popülist devlet vb.) nitelendirmeleri de gündeme getirmiş olsa da bizim amacımız bu

nitelemelerin üzerinde durmak değil. Bunları saymakla Marksist-Leninistlerin devlet konusunda daha net bir çabanın içine girmelerine olan ihtiyacının aciliyetini vurgulamak istiyoruz.

Aynı sorun, yani devletin eski "burjuva demokratik" biçimde olup olmaması sorunu burjuvaziyi de rahatsız ediyordu.

> Seksen beş yıl önce Woodrow Wilson yasama, yürütme ve yargının birbirlerini mekanik bir biçimde denetlemesine dayanan 18. yüzyıl ABD yönetimi kuramının 'Newtoncu bilinçsiz bir kopyası' olduğunu söylemişti *(Arthur Schlesinger Jr., 'Sorun Yönetim, Temsil Değil', NPQ, Cilt 1, 1993, Sayı 4, s. 14).*

Wilson önerisini ya da yeni devlet anlayışını şöyle ifade ediyor:

> Hükümetin çevresinin etkisiyle değişir, görevleriyle zorunlu kılınır, yaşamın baskısıyla işlevlerine yönlendirilir... Önderi ya da yaşam ve faaliyet organlarının birbirine çok yakın, neredeyse içgüdüsel koordinasyonu olmayan bir hükümet başarılı olamaz. Bu bir kuram değil, gerçektir. Karşısına hangi kuram çıkarsa çıksın, gücünü gerçekten alır. Yaşayan politik kurumlar yapısal olarak da, pratik olarak da Darwin'ci olmalıdır *(Aktaran Arthur Schlesinger Jr., age, s. 14).*

Nedir burada Darwincilikten kastedilen? Anlayan için çok açık. Burjuva ideologları, açıkça sınıf mücadelesinin (ki kapitalizmin doğası budur) gereklerine uygun bir devlet örgütlenmesi istiyorlar. Hayatı anlamak budur. Biz devrimciler ise kendi cephemizden hayatı anlamamakta direniyor, düşmanın içinde "demokratlar", "demokrasi aşıkları" arıyoruz.

Faşizm yeterince "Darwinci" midir? Darwinciliğin sosyal hayatta bu uygulanışı elbette oldukça yaygın bir eğilimdir. Bunun suçu Darwin'in değil, kapitalizmin kendisinindir.

Demek ki, emperyalist aşamanın, tekelci aşamanın burjuva devleti nedir, sorusu gündemdedir. Dimitrov, er ya da geç her ülkede faşizm iktidara gelecektir, onun kaynağı olan kapitalizm (tekeller) yıkılmadıkça bu tehdit hep varolacaktır derken, faşizmi tekelci aşamanın devlet biçimi (tüm ülkelere özgü) olarak tanımlıyordu. O sadece tehlikeden söz ediyordu.

Peki faşizmin olmadığı dönemlerde devlet biçimi neydi? Burjuva demokratik cumhuriyeti mi? Tüm faşizm tanımları Batı Avrupa ve ABD'yi demokratik cumhuriyet olarak ele almış olmuyorlar mı? Pek çokları bize örnek olarak orayı (Batı Avrupa'yı) göstermiyor mu? Peki şöyle bir kere duralım. CIA'nın varolduğu bir ülke, tüm tarihin herhangi bir dönemindeki TC devletinden daha fazla "demokratik" olabilir mi? Türk-İş'in bir zamanlar Eğitim-İş'in ünlü AAFLI ile ilişkide olması CIA ile ilişki diye niteleniyor. Bu elbette doğrudur. O halde bizde sendikaların yeterince güçlü olmaması ile ABD işçi sınıfı için AAFLI'nın varlığı çok mu farklıdır?

Bize deniyor ki, oralarda bir takım haklar var, o nedenle oradaki devlet burjuva demokratik devlettir. Evet, bu doğrudur. Çünkü burjuva demokratik devlet, çağımızda, tekelci polis devletidir. Haklara gelince, en az oradaki kadar "hak" bizde de var. Ama biz haklar istemiyoruz, dünyayı istiyoruz; sömürünün-savaşın bitmesini istiyoruz, özel mülkiyetin son bulmasını istiyoruz, özgürlük istiyoruz, insanın insana kulluğunu kaldırmak istiyoruz. "Oradaki haklar ve oradaki demokrasi" işte bunu anlamıyoruz. Biz bunu hamkafaca buluyoruz. Avrupa hayranlığı olarak görüyoruz, Kemalizm'in 'batılılaşmak' dediği şeyin etkisi olarak görüyoruz. Birincisi, oradaki (Avrupa'daki) "bir takım" hakların ne kadarı var olunca demokrasi olacak? Federal Almanya'da parlamentoya seçilenlerin hâlâ %40'ı eski sendikacı, yani bizdeki Cevdet Selvi vb. gibi. Oradaki işçi sı-

nıfı haklarından söz ederken dikkatli olmak gerekir. Evet işçi sınıfı bir takım haklara sahiptir. Ama sahip olduğu hakların çokluğu ya da azlığı burjuva demokrasisi mi, değil mi türünden bir devlet tartışmasının kanıtı olamazlar. Anlamak için yine Ekim Devrimi ile başlayan sürece bakmak gerekiyor. Ekim Devrimi'nin korkusu ve 1945'lerde Yunanistan, Almanya, İtalya, Fransa'nın devrime yakınlığı düşünülürse emperyalizmin, buradaki işçi hareketinin sosyalizme yönelişini önlemek için bazı hakların (işsizlik sigortası vb.) tanınması biçimindeki tavizi fazla değildir. Reform, her zaman devrime gidişi önlemek için, devrimci savaşımın bir yan ürünü olarak ortaya çıkıyor. Ama biz Lenin'in öğrencileri "oralardaki haklar"ın kaynağını da biliyoruz. Bu kaynak; emperyalist sömürü ve talandır. Bir dolar, geriye altı dolar olarak dönmektedir. Bu emperyalist yağmadan gelen kârın bir bölümü, her zaman işçi sınıfını satın almak için kullanılmıştır. Hele ki, II. Enternasyonal ve 2. Dünya Savaşı'nın sonunda açıkça İtalya, Fransa ve Yunanistan devrimlerinin satılmasında görüldüğü gibi devrimi ve işçi sınıfını açıkça satanlar var iken, bu para çok işe yarar. Diğer taraftan sessizleşmiş bir kitle olun siz de pek çok haktan yararlanırsınız. Cop, kendini, ancak karşı çıkan var ise acı verici bir alet olarak hissettirecektir. Ama o, siz karşı çıkmadan da vardır. Öyle ise, görüntüye aldanmamalı ve görüntünün gizlediği özü görmeye çaba göstermeliyiz.

İki ayrı sistemin varolduğu bir dünyada kapitalizmin sosyalizmi etkilemesini anlayabilen herkes için, sosyalizmin de kapitalizmi etkilemesi anlaşılırdır. Bugün, sosyalizmin çöküşünün hemen ardından tüm Avrupa'da (Fransa'da, Almanya'da, İsveç'te vb.) işçi haklarının budanması girişimi boşuna gündeme gelmiyor.

İkincisi, burjuva demokratik devlet, burjuvazinin feodal

soyluluğu devirdiği dönemden başlayarak, kapitalizmin devlet biçimidir. Elbette o da (burjuva demokrasisi de) tüm devletler gibi bir diktatörlüktür. Ancak tekelcilik eğer bir ekonomik olguya indirgenmiyorsa, tekelciliğin politik plandaki yansımasına da dikkat etmek gerekir. O devlet evrim geçiriyor, gelişiyor, dönüşüyor. Bugünün burjuva demokrasisi de budur. Üstüne üstlük sizler faşizmden söz ediyorsunuz. Peki faşizmin iktidara geldiği bir ülkede, faşizmin yenilgisi sonrasında, eğer sosyalizme yürünmüyorsa, devletin o eski burjuva devlet (siz burjuva demokrasisi diyorsunuz) olması nasıl anlaşılır? Bu diyalektik maddeciliğe aykırıdır (Böyle bir şeyin olması için tıpkı film şeridi gibi olayları geri almanız gerekir ki, bu son durumda bize yeni bir devlet olarak faşizmden söz etmemeniz gerekir). Burjuva devletin görevi sistemin devamını sağlamaktır, faşizmi yenmiş bir proletaryayı (diyelim ki, her ne nedenle olursa olsun, iktidarı alıp kapitalizme son vermemiş bir proletarya) bastırabilmek için burjuvazinin yapacağı nedir? İşte bugünkü Avrupa devletlerine burjuva demokrasisi derken, oportünistler, gerçekte sınıf savaşımının mantığını da anlamıyorlar.

Federal Almanya'da, İsviçre'de ve hemen tüm Avrupa ülkelerindeki teritoryal birlikler, iç savaş örgütleri, Nazi artıkları ile kurulan Gladio'lar ne işe yarıyor?

Bu baylar buna yanıt versinler. Sözde parlamento, seçimlerden ve genel oydan kopartılmış bir sistem "demokrasinin" kanıtı oluyor da, peki fişlemeler, teritoryal birlikler, sokak infazları (bakınız Almanya, İtalya, Yunanistan ve diğerleri), Gladio denilen örgütler, "mükemmel" hapishaneler, evet bütün bunlar neyin işareti oluyor? Avrupa'ya bu kadar safça ve gizli bir özlemle yaklaşım hem Avrupa'daki solun çözülmesinin nedenlerinden biridir, hem de ülkemizde devrime doğru kararlı bir gidişin engelleyicilerinden biridir. Artık burjuva ideolog-

larının bile 'demokrasi' demedikleri Avrupa, Amerika "hür dünya"daki bu devlete, demokrasi demek için insanın ar damarının çatlamış olması veya tam bir hamkafa olması gerekir.

Biz mevcut devleti anlatırken, onun esas olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında oturtulduğu gerçeğinden hareketle ve dünya devriminin etkisini gösterebilmek için zaman zaman emperyalizmin soğuk savaş stratejisine bakacağız. Aslında Ekim Devrimi nezdinde bir karşı-devrim saldırısı altında devlet şekillenmiştir. SA'lar ve Göbels'in yalan makinesi modernleşmiştir. Gerçekte "Gladio" da, ideolojisi de bu dönemin damgasını taşır.

Sosyalizmin çözülüşü ardından bizzat burjuva basın, burjuva ideologları tüm faşizm tanımlarının, doğal olarak demokrasi olarak algıladığı şeyin içyüzünü ortaya seriyor. Gladio olayına bir bakmak faydalı olacak.

"Gladio"nun öyküsüne geçmeden önce, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemdeki emperyalist stratejinin ne olduğunun bilinmesi gerekiyor. Bunun için, soğuk savaş döneminde emperyalizmin lideri olan ABD'nin politikalarına bakmak oldukça yararlı. Elbette bu politikanın liderinin ABD olduğu ne kadar net ise, diğer emperyalist devletlerin (başta İngiltere ve Fransa olmak üzere, savaştan yenik çıkan Almanya ve Japonya da dahil) bu politikanın başarısı ve sosyalizmin yenilgisine kadar kendi aralarındaki bazı sorunları ikinci plana iterek ABD'nin bu rolünü kabul ettikleri de o kadar nettir.

Günümüz devleti Ekim Devrimi ve sosyalizmin varlığından ve yayılmasından duyulan korku ve tekelcilik, emperyalizm çağı tarafından şekillenmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Truman Doktrini ve Marshall Planı ile emperyalizm Avrupa'da sosyalizme karşı 'bağışıklık' kazanacak bir bölge yaratmaya koyuldu. İlk ham-

lede devrimin yayılması (Yunanistan'da 1947'de 28.000 gerilla devlete karşı savaşmaktadır. Fransa'da komünistler direniş hareketinin başında ve etkindir, İtalya sallanmaktadır) önlenmeye çalışıldı.

Gerçekte, 1917 sonrasında İngiltere'nin liderliğini yaptığı Ekim Devrimi'ni 'kuşatma siyaseti', 1945 sonrasında, öncelikle devrimin Avrupa'ya yayılmasını önlemeye özel bir önem veren, ardından yine aynı kuşatma siyasetine dönüşen soğuk savaş döneminin bir anlamda ön hazırlığıdır.

1945 sonrasında Yunanistan, İtalya ve Fransa devrime gebedir. Emperyalizm hem devrimin yayılmasını önlemek, hem de daha ileri hedefler açısından Türkiye'yi NATO içine alacak denli politikalarında kararlıydı. Aşağıdaki üç alıntı bu süreci anlamak açısından önemlidir.

> Saldırgan bir dış politika izlerken gerek duyacağı ekonomik ve askerî kaynakları bulabilmek için, Truman'ın Amerikalıları Sovyet tehdidinin gerçekliğine ve büyüklüğüne inandırması zorunluydu. Bunu yapmak için, Truman, dramatik bir sorun ortaya atmalıydı *(Stephen E. Ambrose, **Dünyaya Açılım: 1938'den Günümüze Amerikan Dış Politikası**, Düzeltilmiş Altıncı Baskıdan Çeviren Ruhican Tul, Dış Politika Enstitüsü, Ankara 1992, s. 63).*

Elbette dramatik sorun Yunanistan'dı ve Yunanistan'ın kaybedilmesinin başka ülkeleri de etkileyeceği düşünülüyordu.

> Durumu Acheson açıkladı. Yunanistan kaybedilirse Türkiye'nin de muhafazasının mümkün olmayacağını vurguluyordu... Bu durum karşısında İtalya, Almanya ve Fransa'da halkın morali bozulabilirdi *(Stephen E. Ambrose, age, s. 64).*

> Kuvvet komutanları, Türkiye'yi Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da Sovyet saldırganlığına doğal bir engel olarak niteler-

ken; Vietnam Savaşı sırasında çok ünlenen Domino Kuramı'na benzer bir olaylar dizisini öngörmekteydiler. Yani, eğer Türkiye, Sovyet baskılarına karşı durabilir, Batıdan direnişine yardımcı olacak ihtiyaçlarını sağlayabilirse, tüm Ortadoğu ülkelerinin de komünizme karşı direnme kararlılıkları daha güçlenecekti. Yok eğer Türkiye, barış içindeyken boyun eğerse, tüm Ortadoğu ülkeleri de hızla Sovyet boyunduruğuna girerdi *(George Mc GHEE, **ABD-Türkiye, NATO, Ortadoğu...**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s. 56).*

Sepete konmuş elmalardan yalnız bir tanesi çürüdüğünde diğerlerini nasıl etkilerse, Yunanistan'ın kaybedilmesi de İran'ı ve tüm doğuyu etkileyebilir. Anadolu ve Mısır kanalıyla enfeksiyon Afrika'ya da yayılabilir *(Acheson'dan aktaran George Mc GHEE, age, s. 59).*

Emperyalizm, Avrupa'da da devrime bağışık bir bölge oluşturduktan sonra üçüncü dünya ülkeleri olarak isimlendirilen ülkelere dönük planlar öne çıkmaya başladı.

Savaş üçüncü dünyaya kaydı. Emperyalizm bu alandaki savaşı çok isteyerek değil, ama dezavantajlarının bilincinde olarak zorunlu biçimde kabul etti. Üçüncü dünyanın ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarıyla gerçekleştirdiği mücadelenin, emperyalizmi zayıf düşüreceği açıktı.

Dulles üzgündü, ancak yapabileceği bir şey yoktu. Öfkesi, savaş alanının artık özellikle III. Dünya'daki ekonomik ve siyasî etki sahasına kaymasından kaynaklanıyordu, bu savaş alanında Rusların çok büyük bir avantajı olduğu kesindi *(Stephen E. Ambrose, age, s. 128).*

Kennedy şöyle haykırıyordu:

Özgürlük idealinin savunulması ve yayılımı için mücadele, yerküresinin güneyinde, gelişen halkların topraklarında verilecekti *(Aktaran Stephen E. Ambrose, age, s. 156).*

ABD 1950'li yıllarla birlikte hemen her alanda işe koyuldu.

> Fakat pratikte Birleşik Devletler çoğu durumda askerî diktatörlüklerin yardımıyla Orta ve Güney Amerika üzerinde hegemonya benzeri bir hakimiyet kurmuştu. Doğu Avrupa'da yapılacak hür seçimlerin Sovyet-karşıtı hükümetler ortaya çıkaracağı bir gerçekti, ancak Latin Amerika'da yapılacak hür seçimlerin de anti-Amerikan hükümetlerin doğuşuna yol açacağı da bir başka gerçekti *(S. E. Ambrose, age, s. 56).*

İşte 'hür seçimlerin' aşığı demokratlarımıza devletin ne olduğunu anlamaları için CIA kaynaklarından bir yardım.

Gladio'nun öyküsüne geçmeden önce günümüz kapitalizminde devleti biçimlendiren sınıf savaşına ve bu savaşımın uluslararası yönüne biraz daha dikkat edelim.

> Üzgün Dulles, Guatemala'da başkan olan J. Arbenz Guzman'ı devirmek için (Guzman 'bazı toprak reformları gerçekleştiriyor ve Birleşik Meyve şirketinin 225.000 dönüm toprağına el koyuyordu. Bu yetirince kötüydü; ama daha da kötüsü Arbenz'in oluşturduğu Panama Kanalı'na yönelik tehditti) CIA ajanları Albay Carlos Castillo Armes'i darbe yapmakla görevlendirdi *(S. E. Amrose, age, s. 130).*

1953'te bu kez İran'da devreye girdiler.

> Dulles kardeşlere göre, başbakan Muhammed Musaddık, İran Komünist Partisi Tudeh'e çok yakınlaşmıştı... *(S. E. Ambrose, age, s. 130).*

Dulles, en iyi ajanı Kim Roosevelt ile General H. Norman Schwarzkopf'u Tahran'ı 'kurtarmaya' gönderdi.

> Roosevelt ve Schwarzkopf, su gibi para harcayarak -çünkü hesap vermek zorunda değillerdi- Tahran'da Musaddık'ı devirmeyi başaran gösteriler düzenlediler. Musaddık hapse

atılırken, genç şah sürgünden ülkesine geri döndü. Daha sonra yeni Başkan İran petrol üretimini CIA ihtiyaçlarına göre yeniden düzenledi. İngilizler %40'lık bir bölümü korurken, Amerikan şirketleri %40'lık, Fransızlar %6'lık, Hollandalılar ise %14'lük bir paya sahip oldular *(S. E. Ambrose, age, s. 130).*

Yıllar sonra Ekim Devrimi'nin ülkesinde, devrimi gerçekleştiren bir partinin başında Gorbaçov "emperyalizm üçüncü dünyanın sömürüsü olmadan varolabilir mi?" diye sorup olumlu (olabilir) yanıt veriyor. Oysa CIA kaynakları bunu açıkça reddetmiş olmuyor mu?

Ancak şimdi konumuz devlettir.

Soğuk savaş döneminde Birleşik Devletler'in sıklıkla kullandığı bir diğer kontrol yöntemi, küçük ülkelerin polis teşkilâtını ve ordusunu organize edip, silâhlandırmaktı *(S. E. Ambrose, age, s. 130).*

Küba Devrimi ABD'nin uluslararası alandaki savaş stratejisinde kontrgerilla taktiklerinin önemini artırdı.

Beyaz Saray ve Pentagon Amerika'nın konvansiyonel savaş kapasitesi ve Kennedy'nin özel bir önem verdiği gerilla savaşı yapabilen birlikleri, büyük rakamlara ulaştılar *(S. E. Ambrose, age, s. 159).*

Kendini dünyanın sahibi gören ABD karnının altında yeşeren Küba Devrimi'ni bastırmak için Domuzlar Körfezi çıkartmasını yaptı. Ağzının payını alınca,

Daha sonradan kendisini böylesine başarısızlığa uğratması yüzünden Castro'ya öfkelenen JFK (Kennedy), Castro'nun öldürülmesini istedi, CIA denedi, ancak emri yerine getiremedi *(S. E. Ambrose, age, s. 158).* Kennedy, komünizm tehdidine her düzeyde karşı koyabilmeyi amaçlıyordu. Asya'nın cangıllarında ya da Güney Amerika'nın dağlarında,

devrimcileri ya da isyancıları bozguna uğratabilecek bir kontrgerilla gücü oluşturan Kennedy, bu güç yardımıyla Dünya'ya milli kurtuluş savaşı denilen isyanların işe yaramadığını kanıtlamayı umuyordu *(S. E. Ambrose, age, s. 172).*

İşte demokrasiden söz edilirken akılda tutulması gereken bir nokta. Sınıf savaşımından, bazı gerçeklerden haberi olmayanlardır ki, demokrasiyi bugün darbelerin olmadığı her yerde varmış gibi görürler ve gösterirler.

Burjuvalar için demokrasi, her zaman halkın çoğunluğu, işçi ve emekçiler için diktatörlüktür. Bu diktatörlüğün dökeceği kan, sınıf savaşımına, güçler dengesine, uluslararası duruma bağlıdır. Kan miktarına göre devlet tarifi yapılmaz. Hakimiyet ve şiddet bu devletin özüdür.

Bu uluslararası görüntüye paralel olarak, devlet kendini bir polis örgütü gibi örgütlemiştir. Devlet örgütlenmesi iç savaşa göre şekillenmiş ve dışta ve içte komünizm tehlikesine karşı bir polis devleti yaratmıştır. EP'nin 31 Ocak-7 Şubat 1993 tarihli sayısında "Kontr-Gerilla'nın En Ünlü Örgütü: GLADİO, Resmi İllegalite" başlıklı bir yazı yayınlandı. Sözü edilen yazı oldukça öğreticidir.

SSCB'nin çözülüşünün ardından emperyalist merkezler arasındaki savaş su üstüne çıktı. Almanya-Avrupa ve ABD denetiminden kurtulmak için harekete geçti. Gladio denilen örgütün ortaya çıkışının nedeni budur. Tüm Avrupa ülkelerinde (demokrasinin nadide çiçeklerinde) varolan bu örgütü CIA yönetmektedir ve kurucusu, organizatörü CIA'dır. Elbette bu ülkeler SSCB'nin varolduğu bir dünyada böylesi bir örgütün, ortak amaç (ve ortak kâbus) olan komünizm tehlikesine karşı savaşmasına ses çıkartamazlardı. Ancak artık SSCB yok. Şimdi bize Gladio'nun ortaya çıkışını demokrasinin zaferi olarak nite-

leyenlerin, daha önce demokrasi dedikleri şeyin ne olduğunu da anlatmaları gerekir. Bu nedenle Gladio'nun niye ortaya çıkmış olduğu, niye bu ortaya çıkışın 1990'ların sonlarına denk geldiği önem kazanıyor.

> 1990 sonlarında Avrupa kamuoyu 'Gladio' skandalı ile çalkalandı [Ancak elbette demokrasiler Madonna vb. gibilerle, bürokratların milyarları iç etme yöntemleri konularında skandallara alışıktırlar]. Gladio İtalya'da, devlete bağlı, ama büyük ölçüde özerk hareket eden bir silâhlı yeraltı şebekesi olarak ortaya çıktı (Bu yer altı şebekesinin devlete bağlı olması önemli, çünkü İtalya'da ve elbette demokrasilerde, 'devlete bağlı olmayan' o kadar yeraltı şebekesi var ki). Bu şebeke, gizli servislere tanınan gizlilik ölçütlerini kat kat aşan, neredeyse denetim dışı 'resmi illegalite' içinde hareket ediyordu! İtalyan Başbakanı Andreotti'nin 'bütün NATO ülkelerinde benzeri örgütlenmelerin varolduğunu' açıklaması, skandalın çapını uluslararasılaştırdı. Çok geçmeden anlaşıldı ki, bu 'resmi illegal' örgütler hemen bütün Avrupa ülkelerinde vardır ve NATO'nun koordinasyonu altındadırlar. 8 Batılı müttefik ülkenin istihbarat servis temsilcilerinden oluşan (ABD, İngiltere, Fransa, Belçika, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, İtalya) bir gizli komite, 'Counterinsurgency' (ayaklanmalara karşı) diye adlandırılan bu faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamaktadır *(**EP**, age, s. 27)*.

İstihbarat örgütlerinden bile daha 'gizli' olan bu örgüt, demokrasinin beşiği 8 Batılı ülkede çalışıyor. Amaç ise 'ayaklanmalara karşı' ülkeyi korumak. İşte tam bir iç savaş örgütlenmesi. Ekim Devrimi'nin faşizmi yenmesi sonrasında burjuvazi sosyalizmden öylesine korkmuştur ki, iç savaş örgütleri organize etmeye yönelmiştir.

> Muhtemel bir işgale karşı hazırlık gibi 'vatanseverce' bir gerekçeyle meşrulaştırılan bu örgütler, yıllarca ülkelerinin siyasî hayatını, kamuoyunu -ülkelere göre değişen dozajda- terörize eden bir 'işgal gücü' gibi işlev gördüler *(**EP**, age, s. 27)*.

Elbette kontrgerilla örgütleri devletin bizzat kendisinin örgütlenmesidir ve bu nedenle 'işgal gücü' gibi değil, devlet olarak işlev görmektedir. Doğrudur, meşrulaştırılırken içte ve dıştaki komünizm tehlikesine yöneldiler ve 'vatanseverlik budur' dediler. Ama onları CIA'nın yönetmesi onları işgal gücü yapmış değildir. Yine de EP'nin değerlendirmesi, içinde gizli biçimde bugün Gladio'nun ortaya çıkarılmasının mantığını içermektedir.

"Vatanseverlikleri" bir 'dış güç'ün ABD'nin ve CIA'nın dolaylı veya kimi zaman epey dolaysız gözetim altında olmaları nedeniyle şaibe altındaydı. Birim amirlerinin/koordinatörlerinin gizli servis elemanı olduğu, ona bağlı çalışan 'personel'in ise, sivillerden oluştuğu hücreler biçiminde örgütlenen Gladio'lar, 'vatanı dışarıya karşı savunmak'tan çok ideolojik olarak 'dış güç'le özdeşleştirilen bir 'iç düşman'ı hedef alan, kronik bir 'iç savaş' hesabını veya beklentisini güden yapılardı.

> Düşman tanımı, NATO ortak stratejisine göre, komünizm olduğuna göre, 'iç düşman' da komünistlerden, sosyalistlerden solculara, giderek 'aşırı liberal'lere kadar uzanan bir yelpazede tanımlanıyor: 'vatansever' de elbette ateşli antikomünistlerden, çoğu durumda faşist gruplardan devşiriliyordu *(**EP**, age, s. 27-28)*.

Yukarıda anlatılanlardan çıkanlar nelerdir?

a) Avrupa ülkelerinde devlet iç savaşa göre örgütleniyor. Yoksa devlet daha da gizli örgütleniyor ifadesi yanlıştır. İstihbarat servisleri gizli örgütlenirler. Ama devletin örgütlenmesi-

nin bir parçasıdırlar.

b) Parlamento, seçimler, hükümetler biçiminde varolan, genel oy ile birlikte anılan mekanizmalar ile devletin ordu-polis vb.den oluşan mekanizmaları arasındaki ilişki, birincisinin diğerini örtmesi biçimindedir.

c) Devletin ideolojik işlevleri de polis örgütlenmesinin içinde düşünülmelidir. Üniversite profesörlerinin istihbarat servisleri içindeki konumları, basının yeri, ideoloji üretimi ile gizli servis faaliyetleri arasındaki ilişkiler bunu kanıtlıyor.

d) İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki sistem arasındaki savaş devletin şekillenmesinde de önemli belirleyicilerden biridir. Bir başka anlamı ile devletin sınıf savaşımı içinde şekillenmesi olgusu açıktır.

e) Devlet, mevcut devlet günlük işlerini yürütebilmek için teröre daha fazla sarılmak zorundadır.

> Gladio, 1970'lerde, darbe girişimlerini bir yana bırakarak 'La strategia della tensione'ya (gerilim stratejisi) yöneldi. Darbe girişimlerinin başarısızlığına ve 'acemiliklerine' karşılık İtalya'da 1969'dan sonra başlayıp sistematikleşen neofaşist terör eylemleri gerçekten 'başarılı' idi. Bu eylemlerde bugüne kadar 150'yi aşkın insan öldü. Eylemlerin en ünlüsü, 85 kişinin öldüğü Bolonya tren garının bombalanmasıydı *(**EP**, age, s. 28)*.

Demek ki, şiddet-terör devlet tarafından korkunun temellenmesi ve devlete her türlü başkaldırının son bulmasının yolunu açmaktadır. Korkan, sesini çıkarmayan, sürüleşen hastalıklı insan ya da insan olmaktan çıkan insan, tekelci aşamadaki kapitalizmin ayrılmaz hedefidir.

> Eylemlerde verilen gözdağından, değişik kesimler nasiplerini aldılar. Kimi yorumcular, bugün İtalyan Komünist Partisi'nin 1970'lerin başlarında 'Şili Sendromu'na kapılmasın-

da, yani seçim yoluyla iktidara gelmeleri halinde darbeyle düşürülecekleri kaygısının komünistlere hakim olmasında; dolayısıyla 1973'te 'Tarihsel Uzlaşma'yı ilan ederek 'yumuşama'ya yönelmesinde, Gladio'nun (Gladio korkusunun) rolünü tartışıyorlar *(**EP**, age, s. 29)*.

Yoruma gerek var mı?

Reformistlerin bize sunduğu, "tarihsel uzlaşma" formülasyonunun nasıl yeşerdiğini, hangi bataklığın ürünü olduğunu göstermek ve görmek için fazla söze gerek var mı?

Mafya denilen kanlı çeteler tekelci kapitalizmin ürünüdürler. Bugün pek çok ülkede "kara ekonomi" ya da "gizli ekonomi", "yeraltı dünyası ekonomisi" denilen ekonominin toplam Gayri Safi Milli Hasılanın (GSMH) %25'ini bulduğu gerçeği düşünülürse, mafyasız 'iş dünyası', mafyasız 'ticaret ve sanayi' neredeyse olanaksızlaşmıştır. Mafyasız bir devlet yönetimi ve mafyasız bir demokrasi olanaksızdır. Kapitalistler arası rekabet silâhlı çatışma, sabotaj vb. yöntemlere varmaktadır. Bu aşamadaki kapitalizmde demokrasiden, demokrasi için savaşmaktan söz etmek komiktir.

Demokrasi için savaşın başına sıfat eklenmelidir. Burada kimin için demokrasi istendiği anlatılmalıdır; proletarya için mi, burjuvazi için mi? Proletarya için demokrasi isteniyorsa, bunun tek bir yolu vardır; proletaryayı iktidar yapmak, egemen sınıf olarak örgütlemek. Bunun dışında "demokrasi" yoktur. Ancak burjuvaziye karşı yürütülen devrim savaşımının yasal olanakları genişletmesi, devleti çözmesi, yasaları çiğneyerek kaldırması vardır.

Mevcut devlet, emperyalist aşama ve Ekim Devrimi'nin etkisi anlaşılmadan kavranamaz. Yukarıda emperyalizmin İkinci Dünya Savaşı sonrası stratejisinin ana çerçevesine değindik. Kontrgerilla uluslararası alanda kullanılırken, Avrupa'da da iç

savaş için örgütleniyor. Bunlar birbirine bağlı olgulardır.

> Gladio'nun oluşum hikâyesi, Gehlen[1] tasarımının NATO ve CIA stratejileri çerçevesindeki uygulamasını yansıtıyordu. ABD'nin gizli servileri CIA ve OSS, 2. Dünya Savaşı'nın bitime yaklaştığı evresinde, Avrupa'da bir anti-komünist yeraltı mücadele ağı örgütlemeye girişmişti. Bu ağ için, iki görev öngörülüyordu. Birinci görev 'stay behind' (arkalarında durmak, durup engellemek) idi; yani Sovyet saldırısı halinde 'düşman' cephesini arkadan vuracak operasyonlar gerçekleştirmek.
>
> "Stay behind" tasarımı, 1951'de Kore Savaşı deneyiminden kalkarak geliştirilmişti. İkinci görev ise 'operation demagnetize' (mıknatıs etkisini yok etme operasyonu) idi; yani, Batı kampındaki ülkelerde komünist ve sol cereyanların cazibesini, itibarını aşındırmak. 1949'da NATO ülkesi olan İtalya, ABD'li stratejistlerce kapitalist dünyanın 'yumuşak karnı' sayılıyordu. Bu nedenle operasyonlar İtalya'da yoğunlaştı *(**EP**, age, s. 29)*.

Tekelci polis devleti; işte çağımızın burjuva devleti budur. Bu devlet hem faşizm diye tarif edilen şeytanımsı şeyden daha çok kan dökücüdür, hem de kendi yüzünü gizlemek için parlamento, seçimler, genel oy sistemini bir maske yapabilme yeteneğinin ifadesidir. Ama devlet de budur; hem egemen sınıfın çıkarlarını kayıtsız, şartsız savunacak, hem de sınıflar üstü imiş gibi görünecek. Emperyalizmin uluslararası stratejisinin mantığı ne ise, tek tek kapitalist ülkelerde yapılan da budur. Bütün, parçaya egemendir. Komünizm korkusu, devletin oluşumuna damgasını vurmuştur.

İkincisi devlet terör ile ideolojiyi birlikte düşünmektedir. İdeolojiyi terörle taşımaktadır. 'Sol cereyanların cazibesini, iti-

1 Hitler'in istihbarat şefi General Reinhard Gehlen.

barını aşındırmak' kontrgerilla eylemlerinin amaçlarının başında gelmektedir. Öyleyse ideolojik üretim birimlerinin polis teşkilâtı ile bir çatı altında olması oldukça mantıklıdır. Bugün ülkemizde Özel Harp Dairesi'ne (Özel Kuvvetler Komutanlığı) bağlı Toplumla İlişkiler Başkanlığı, kontrgerilla ve MİT bu nedenle bir aradadır.

> 1945'te Müttefiklerin işgali altındaki Almanya'da, Nazilerce 'Kurt Adam' adlı bir gizli direniş ağının örgütlenmesine girişilmişti. Amaç 'Alman halkına çektirdiklerinin bedelini düşmana kanla ödetmek, işgalcilere cephe gerisinde her türlü zararı vermek' olarak belirtiliyordu. Öngörülen, sivil unsurlara dayalı bir gerilla mücadelesi yürütmek idi. 'Kurt Adam' projesi birkaç suikast gerçekleştirdikten sonra, gelişemedi ve battı.
>
> Bazı araştırmacılar, CIA'nın öncülüğünde hemen bütün Batı Avrupa ülkelerinde örgütlenen Gladio'nun 'Kurt Adam'dan esinlenerek veya uyarlanarak projelendirildiği üzerinde duruyorlar *(**EP**, age, s. 28)*.

Alman faşizmi, dünyanın en büyük gerilla hareketi ile Sovyet topraklarında tattığı yenilgiye, kontrgerilla savaşı ile yanıt vermeye yöneliyor. ABD emperyalizmi Güney Amerika'nın dağlarında ve Asya'nın cangıllarında yürüyen gerilla savaşına kontrgerilla ile yanıt vermeye yöneliyor. İşte sınıf savaşımı içinde devletin kendini yenilemesi.

> Komünizm tehlikesinin tüm dünyayı sarması ve soğuk savaş döneminin başlaması, Batı dünyasında, Batı uygarlığının varlığını devam ettirebilmesi için, Naziler ile işbirliğine gidilmesi gerekliliği fikrini doğurmuştu. Bu amaca yönelik olarak birçok batılı ülke ile eski Naziler arasında oldukça yoğun görüşmeler başlatılmıştı. Bu yeni kurulan ilişkilerden İsrali'i en çok endişelendiren CIA'nın Hitler'in is-

tihbarat şefi olan Nazi Generali Reinhard Gehlen ile kurmuş olduğu ilişki idi. Bir general ve gizli servis şefi olan Gehlen, Rusya ile ilgili çok önemli gizli belgelere sahipti. Savaşın kaybedildiğini anlar anlamaz Gehlen gerekli olan tüm kıymetli bilgileri valizinin içine koyarak Berlin'den ayrılmış ve Bavyera'ya giderek kendisini yakalayacak olan Amerikalı İstihbarat subayı gelene kadar burada beklemiştir. Gehlen Amerikalılar ile bir anlaşma yaparak, onları yeni bir anti-komünist istihbarat kurulu oluşturabilmesi için kendisinin 200 milyon Paund'a gereksinimi olduğu konusunda ikna etmişti *(Richard Deacon, **İsrail Gizli Servisi**, Çev. Yaşar Onay, İstanbul 1993, Anahtar Kitaplar Yayınevi, s. 103)*. Her şeyin ötesinde en tehlikeli olan konu Batı uygarlığını koruma adı altında Hitler'in yönetim kadrosunda bulunan generallerin sadece Amerikan CIA'sı içinde değil Batı Alman Gizli Servisi içinde de büyük güç sahibi olmalarıydı. Dr. Adenauer, tüm şüpheleri ve suçları Dr. Otto John'un üstüne yıkarak savaştan sonra İngilizler'in de desteğini sağlayıp, Batılı Alman karşıistihbarat bölümünün başına getirilmişti *(Richard Deacon, age, s. 104)*.

İşte İsrail Gizli Servisi MOSSAD'ın kaygıları arasında bazı gerçekler çok açıkça dile getiriliyor. Giden faşizmin yerine gelen burjuva demokrasisi midir? Bunu söylemek için sadece diyalektik düşünme yeteneğini kaybetmek yetmez, ayrıca kapitalizm hayranı bir hamkafa veya uslanmış bir solcu olmak gerekir. Aynı hikâye, 'Kurt Adam' projesinin eski sahibi Gehlen'in ABD Gizli Servisi ile ilişkiye geçmesi hikâyesi, EP'de de yer alıyor.

Komünizm tehlikesine karşı yeraltı kontrgerilla ağının (yani Gladio'nun) tasarımında da 'Gehlen örgütü' birincil rol oynuyor. Anti komünistler kontrgerilla faaliyetinin sadece

savaş zamanını ve bir işgal durumunu beklemeyip 'barış' döneminde de bütün hararetiyle sürmesi; 'komünist' veya 'komünistlerle işbirliği yapabilir' sayılan herkesin izlenmesi, fişlenmesi; 'kritik' anlarda eyleme geçilerek 'tehlikeli' sayılan kişileri ve çevreleri terörize etmeye (icabında ortadan kaldırmaya) yatkın bir havanın olması, 'Gehlen Örgütü'nün CIA ve CIA kanalıyla bütün Batılı ülke gizli servislerine taşıdığı bir 'çalışma üslubu' *(EP, age, s. 28).*

İşte Gladio'nun öyküsü.

Gladio'nun öyküsü böyle, şimdi biraz da 'temsilî demokrasi'nin ('burjuva demokrasisinin') günümüzdeki durumuna bakalım. Biz sadece burjuva ideologlarını izlemekle yetinelim, onlar artık tüm kurtlarını ortaya döküyorlar.

Yukarıda adı geçen makalesinde Arthur Schlesinger Jr. şöyle yazıyor:

> Sonuçta, demokrasi, çeşitli gruplara bir temsil duygusu sunma becerisine göre değil, modern toplumları parçalayan ve yıldıran sorunlara karşı bulduğu çarelerin arkasında bir çoğunluğu toplamakta göstereceği beceriye göre ayakta kalacak ya da çökecektir *(Arthur Schlesinger, age, s. 15).*[2]

Bu 'liberal entelektüellerin en önemlilerinden biri' demokrasinin geleceğini 'temsil duygusuyla sunma' (temsil olanağı sunma değil) ile kendi seçeneği arasında arıyor ve tabii ki kendi seçeneğinde buluyor. Ona göre devlet aldığı kararlar konusunda kamuoyunun desteğini alıyorsa tamamdır. TV, kitle iletişim araçları, reklâmcılar, kamuoyu yoklamaları ne güne duruyor!

2 NPQ dergisi, yazısının girişinde yazarı "Onyıllardır Amerika'nın liberal entelektüellerinden, en önemli isimlerinden biri" olarak tanıtıyor.

Yine NPQ yazarlarından George Gilder[3] kamuoyu yoklamaları için, kendisine sorulan bir soruda şunları söylüyor:

> Walter Lipmann, bütün bu süreci 'hayalet kamuoyu' kavramıyla oldukça iyi özetlemiştir. Kamuoyu adlı kitabında, kamuoyu diye bir şeyin hiç olmadığını kanıtlamıştır. Çoğu meselede insanların ne iyi geliştirilmiş, ne de belirli fikirleri mevcuttur. Sonuç olarak bildik anketlerdeki en önemli girdi, sorunun kendisi ve soruluş biçimidir *(George Gilder, 'Tele İşlem: Hayalet Kamuoyunun Panzehiri', NPQ Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 28).*

Bizzat burjuva ideologları temsilî demokrasinin ve kamuoyunun ne olduğunu itiraf ediyor. Temsilî demokrasinin bir görüntü olduğu, şu ya da bu yolla halkı arkasına almasına önem verildiği ölçüde hükümetlerin şansının arttığı ve bu kamuoyu denilen şeyin medya (TV, radyo, basın, reklâmlar, ajanslar) ile yaratılan bir hayalet olduğu belirtiliyor. Elbette bu arada onun temsilî olmaktan çıktığı da belirtilmeli. Temsilî demokrasi çoğunluğun oyuna dayanır. Yani: %50+1 (ya da %51) oya dayanır. Oysa günümüzde bu sözde demokrasilerin hiçbirinde seçime katılma oranı %60'ı geçmemektedir. Böylece toplam oyların %30 civarındakini alan hükümet ediyor, yani seçime katılmayanlar her zaman hükümet olmaktadır.

> Peki genel oya bir baksak.
>
> Ancak, dünün kitle toplumlarında bile bu yüzde 51 ilkesi[4] kesinlikle kör, tümüyle niceliksel bir araçtı. Çoğunluğu belirlemek için oy verme, insanların görüşlerinin niteliği hakkında hiçbir şey söylemez bize *(Alvin ve Heidi Toffler, '21. Yüzyıl Demokrasisi: Zamanı Gelen Bir Görüş', NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 21).*

3 NPQ dergisi George Gilder'i "Amerika'nın en provokatif muhafazakâr seslerinden biri" olarak tanımlıyor.

4 Çoğunluk %51 ile ifade edildiği için %51 kullanılıyor.

Alvin ve Heidi Toffler, oy vermeyi ve seçimleri yeni bir biçimde kullanacakları 21. yüzyıl demokrasisinden söz ediyorlar. Oy vermeyi nasıl kullanacaklarını ise şöyle ifade ediyorlar:

> Dar kafalı[5] evet/hayır oyları peşinde koşmak yerine, potansiyel değiş tokuş *(alışverişin parasız biçimi mi? -Yazar)* konularını şu türden sorularla belirlemeliyiz: 'kürtaj hakkındaki tutumumdan vazgeçersem, sen de savunma harcamaları ya da nükleer güç hakkındaki tutumlarından vazgeçecek misin?' ya da 'Senin projene tahsis edilmek üzere gelecek yılki kişisel gelirimden küçük bir ek vergi alınmasına razı olursam, karşılığında sen ne vereceksin' *(Alvin ve Heidi Toffler, age, s. 21).*

İşte ölen genel oyun yerine geniş kafalı bir öneri. Sanırız Alvin ve Heidi Toffler'in sorunu Wilson'u okumamış olmaları.

> Kitle hareketlerine ve toptan ticarete dayalı yavaş değişen bir dünya için tasarlanmış modası geçmiş parti yapılarını atıp, azınlıkların değişen gruplaşmalarına hizmet edecek geçici modüler partiler-geleceğin tak fişi/çıkar fişi partilerini[6] yaratmalıyız *(Alvin ve Heidi Toffler, age, s. 22).*
>
> Temsilciler kendini bile temsil etmiyor artık *(Alvin ve Heidi Toffler, age, s. 22).*

Bu burjuva ideologları sosyalizmin yenilgisinin ardından ne kadar rahat, eteklerindeki taşları döküyorlar.

Kaldı ki genel oy %51 oya, yani seçmenlerin çoğunluğuna dayanır. Bugün hemen hiçbir kapitalist ülkede seçime katılma oranı %50-60'ları geçmiyor:

> Japonya'da son ulusal seçimlerde seçmen sayısı tüm zamanların en düşük seviyesine indi, böylece seçime katıl-

5 Bak sen, gören de önerinin geniş kafalı bir öneri olduğu sonucunu çıkaracak.

6 "Tak fişi/çıkar fişi" bölümü, yazıda aynen böyle geçmektedir.

mayanların partisi -Amerika'da olduğu gibi- en büyük parti oldu *(Michael Sandel, 'Ulus Sonrası Demokrasi Elektronik Bonapartizme Karşı', NPQ, Cilt I, Sayı 4, 1993, s. 6).*

Artık istatistiklerde seçime katılma oranları bile verilmiyor. Katılma oranının düşüklüğü Türkiye'de de aynıdır, Almanya'da da.

Son anketimiz gösteriyor ki Yargıç Thomas'a (halkın) %47'si profesör Hill'e %24'ü inanıyor ve hiç kimse Birleşik Devletler Senatörüne inanmıyor *(Kathleen Fankaric and Joyce Gelb, **'Public Opinion And The Thomas Nomination'**, Political Science and Politics, September 1992, s. 481).*

Bu örnekleri diğer ülkeleri kapsayacak şekilde genişletmek mümkün. Ancak sanırız bu kadarı yeterli ve hemen herkes günlük basında konuya ilişkin veriler bulabilir. Ötesinde ülkemizde yaşananlar da zaten bunlardır. Biz sadece, ülkemizdeki eğilimlerin ülkemize özgü olmadığını, tüm kapitalist dünyaya özgü olduğunu göstermiş oluyoruz.

HAKİMİYET İLİŞKİLERİ ve ŞİDDET; TEKELCİ POLİS DEVLETİ

Öyleyse yukarıda anlatılanlardan şu sonuçlar çıkıyor;

a) Temsilî demokrasi artık temsilî demokrasi olmaktan çıkmıştır. Parlamento seçimlerden koparılmıştır. Genel oy parçalanmış, devletin halkı kandırma aracı dışında işlev görmez olmuştur.

b) Bunun daha açık ifadesi genel oy ve temsile dayanan sistem artık işlememektedir. Parlamento, hükümet, muhalefet, siyasî partiler, seçimler gerçek devlet mekanizmasını örten birer şaldır. Bu şal bir kez kaldırıldı mı, devlet çarkı tüm çıplaklığı ile ortaya çıkacaktır.

c) Söylenenler göstermektedir ki, günümüz kapitalizminin her ülkede şu ya da bu biçimde vücut bulan ortak bir devlet biçimi söz konusudur. Bu devlet tekelci polis devletidir.

Yani devlet, faşizm ile burjuva demokrasisi arasında gidip gelmemektedir. Tersine, bu iki "devlet biçimini" de içermiştir. Mücadeleye bağlı olarak devletin zaman zaman ideolojik işlevleri öne çıkmakta, zaman zaman da, tersine mekanizmaları öne çıkmaktadır. Bu durum iki ayrı devlet arasında bir git-gel de-

ğildir. Mesele böyle konuldu mu, mesele faşizm ile burjuva demokrasisi arasında bir git-gel olarak ele alındı mı, elbette mücadele taktikleri de buna göre belirlenir. Oysa görülüyor ki ortada tek bir devlet vardır. Ve bu devlete karşı her yol ve araçla savaşmak zorunlu ve meşrudur.

Bizler bu devleti, tekelci polis devleti olarak isimlendiriyoruz. Tekelcilik hakimiyet ve şiddettir. Tekelci polis devleti bunun örgütlenişidir. Şiddet yönü herkes tarafından anlaşılıyor, hakimiyet yönünü anlamak ve anlatabilmek için basına bakmak yeterlidir. Ancak biz bunun öncesinde tekelci aşamanın devleti konusunda bazı çağrıştırmalar yapan 'tekelci devlet kapitalizmi' üzerinde duralım.

Tekelci aşamasındaki kapitalist devlet biçimi konusunda SSCB kaynaklı "tekelci devlet kapitalizmi" tanımı var. Ancak bu tanım ile Lenin'in devletle tekellerin bütünleşmesi konusunda anlattıkları birbirine karışmaktadır. Devlet ve tekellerin iç içe geçmesi, tekelci devlet kapitalizmi, devletin analizi anlamında, Lenin'de kullanılmamıştır. Gerçekte SSCB kaynaklı yayınlarda da tekelci devlet kapitalizminin bir devlet biçimi olarak analizine rastlayamazsınız. Orada anlatılan ekonomik anlamda iç içe geçmedir. Bu iç içe geçmenin biçimlerinden biri devlet yöneticilerinin şirketlerin üst düzey yöneticileri olmaları. Bu durum şirketlere önemli bir pazar, önemli olanaklara sahip olan devlet kademesindeki kapıların açılması ve değerlendirilebilmesi fırsatını sunar. İkinci olarak şirketlerin yöneticilerinin devlet kademelerinde görev almasıdır. Devletin, yukarıda açıklanan ekonomik işlevleri düşünülünce, tekellerin sıradan bürokratlarla işlerini yürütme döneminin sona ermesi, sıradan bürokratların yerine, tekeller adına düşünebilme yeteneğine sahip teknokratın geçmesi anlaşılacaktır. Temsilî demokrasiyi temsilî yapan sadece halkın temsilcilerini 'seçmesi' değil, aynı zaman-

da burjuvazinin bizzat devlet yönetiminin çeşitli kademelerinde yer almasının gerekli olmamasıdır. Ancak tekelci aşamada bu giderek azalır ve devlet yönetiminde holdinglerin üst düzey yöneticileri önemli ölçüde yer alır. Üçüncü olarak Sovyet bilimadam larının söyledikleri biçim, devletin ve holdinglerin işletmeler düzeyinde birlikteliğidir. Dördüncü nokta ise devletin çeşitli kurumlarının holdinglerin ortak bürosu haline gelmesidir. Örneğin Maliye Bakanlığı'nın tüm holdinglere hizmet sunacak çalışmaları yapması gibi. Tüm bunlar özellikle gerçektir. Ancak bunlar birincisi bir devlet biçimi olarak tekelci devlet kapitalizmi demeye yetmez. Tekelci devlet kapitalizmi, tekelci kapitalizmden başka bir şey değildir. İkincisi bu dört noktaya bakıldığında görülecektir ki, bu dört noktada hiçbir siyasal analiz yoktur.

Öyleyse tekelci devlet kapitalizmi isimlendirmesi ile Sovyet bilim adamları, bir anlamda devlet sorununun üstünden de atlamaya çalışıyorlar. Tekelci devlet kapitalizmi, tekelci kapitalizmden ayrı bir şey değildir. Tekelci devlet kapitalizmini, tekelci kapitalizmden ayırma girişimi, tekelci devlet kapitalizmini yeni bir evre olarak tarif etmeye yönelir ki, bu doğru değildir. Ancak yukarıda sayılan, devletin ekonomik alana müdahalesi ve tekellerle devletlerin artan iç içeliği doğru noktalardır. Bu doğruları yeni bir evrenin işareti olarak kullanmak, işte sorun buradadır. Sovyet Marksizm'i, devlet sorununun üzerinden atlıyor ve devleti ekonomik bir mantıkla ele alıyor. Muğlak bir tekelci devlet kapitalizmi kavramı ile, devlete ilişkin teoriyi yozlaştırıyor. Avrupa komünizminin barışçıl geçiş, devrimsiz geçiş tezlerinin kaynağı da bu aynı mantıktır. Kapitalist olmayan kalkınma yolu ile devrimi dışlayan, her şeye etki alanları olarak bakan bu aynı mantıktır.

Tekelleşmenin gelişimi, artan merkezîleşme, devletin rolü-

nü artırır ve "devlet müdahalesi" denilen şey budur. Bunca "özelleştirme ve devleti küçültme" çığırtkanlıklarına rağmen devletin tüm burjuva sınıf için ekonomik işler görmesi, yeni alanlara yatırım yapması (silâh sanayii araştırmaları, AR-GE faaliyetlerinin finansmanı vb.) bundandır.

Ayrıca mantık tümüyle ekonomist bir mantıktır. Tekelci devlet kapitalizmi isimlendirmesi ile devlet üzerine çalışmak gereksizleştiriliyor ve devlet ekonomik bir olgu haline getiriliyor. Bu anlayış, iki sistem arasındaki savaşımı ekonomik bir savaşım (ekonomik bir yarış) olarak gören reformist anlayışın devlet alanına uygulanmasının ifadesidir.

Görüldüğü gibi "tekelci devlet kapitalizmi" sanki tekelci kapitalizmin içinde bir evrim olarak ele alınıyor, bir devlet biçimi olarak değil. Devlete ilişkin ekonomik bazı olguların (devletin ekonomik rolündeki gelişmelerin) altı çizilmiş oluyor.

Bu ekonomik mantıkla yüründüğünde, anti-tekel devrim ya da anti-tekel savaşım söz konusu edilebilmektedir. Tekelciliği bir ekonomik olguyla sınırlandırmak sonuçta onu düzeltilebilecek bir aksaklık olarak algılayan görüşe çanak tutmaktır. Burjuva iktisatçıları nasıl ki tekelciliği düzeltilmesi gereken bir sapma olarak algılıyorlardıysa, aynı biçimde tekelci dönemdeki devleti de demokrasiyi ihlal eden ve düzeltilebilecek bir 'devlet' olarak algılarlar. Onların 'demokrasi mücadelesi' budur. Lenin, Kautsky'e karşı şunları yazıyor:

> ...Çünkü tröstlerin ve bankaların politikalarına karşı 'savaşım', bu tröstlerin ve bankaların ekonomisini temellerine dokunmadığı taktirde reformizmden ve burjuva barış severliğinden, yani iyi niyetli bir takım dileklerin zararsız ve masum ifadesinden öteye geçemez *(V. İ. Lenin, age, s. 83).*

Emperyalizm döneminde demokrasi beklemek budalalıktır; sınıf savaşımını anlamamaktır. "...politik bakımdan emperyalizm

genel olarak şiddet ve gericiliğe yönelir." *(V. İ. Lenin, age, s. 81)*. O halde bu noktada sosyalizmden bağımsız bir demokrasinin mücadelesi (günlük ekonomik-demokratik haklar uğruna mücadele değil, devletin demokratikleşmesi anlamında) olanaksızdır.

"Tekelleşme, kapitalizmin daha üst düzeyde bir düzene geçişidir." *(V. İ. Lenin, age, s. 79)*. Lenin burada yeni bir aşamadan söz ediyor. Tekellerin "toplumsal yaşamın tüm alanlarına engel olunamaz bir şekilde" sızması bize bu yeni aşamada devlet biçiminde değişiklikler olacağının işaretini verir. Faşizm bu yeni aşamanın devlet örgütlenmesindeki yansımasının bir ilk örneğidir. Devletin yeniden örgütlenmesi acil gereksiniminin işaretidir. Karşı-devrim saldırısının devlet örgütlenmesinde istediği değişikliklerin ilk örnekleridir. Ekim Devrimi'nin zaferi ve dünya devrimi tehdidi altında kapitalizmin kendini korumak için azgınca, olağanüstü (anlaşılamaz değil) saldırısıdır. Bu olağanüstü burjuva devletinin olağanlaşarak oturması, bazı güçsüz yanlarından (parlamentoyu bir görüntü olarak kullanmamak bir güçsüzlük sayılabilir) kurtulması doğal değil midir?

Burada olağanüstü bir devlet biçiminin olağanlaşmasından söz etmek çok önemlidir (ya da ilk biçimlerin giderek bulaşıklıklarından ve sivriliklerinden sıyrılarak gerçek yerine oturmasından). Bunun altı çizilmelidir. Zira bu olağanlaşma savaşın bir biçimi olarak soğuk savaşın gelişiminde de görülebilecektir. Soğuk savaş, sıcak savaşın olağanlaşmasıdır.

Tekelci kapitalizmin devlet biçimi, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenerek oturtulan, tekelci polis devletidir. Çağımızın burjuva demokrasisi budur. Şiddet ve tüm topluma hakim olma, onu tüm kanallarla denetleme bu devletin temel özelliğidir. Öyle ki, denetleme insanın insan olarak yok edilmesine varmaktadır. Şiddet ve hakimiyet, devlet mekaniz-

masında terör ve medya ile örtüşmektedir. Lenin, politik değinmelerinin ancak geçerken ve temkinlilikle yaptığını vurguladığı emperyalizm çalışmasında şunları yazıyor:

> Hakimiyet ilişkileri ve bunların kapsadığı şiddet: işte 'kapitalist gelişmenin en yeni aşaması'nın ayırt edici ilişkileri bunlardır: İşte ekonomi alanında mutlak erke sahip tekellerin oluşumunun kaçınılmaz sonucu olması gereken ve gerçekte olan budur *(V. İ. Lenin, age, s. 32)*..

Lenin, hakimiyet ilişkileri ve bunların kapsadığı şiddetten söz ediyor. Günlük yaşayışımızda tekellerin bir pazarı ellerinde tutmak için ne 'zorlu' ve ne kanlı savaşlar yürüttüklerini biliyoruz. Ekonomik alanda mutlak erke sahip olan tekellerin siyasal alanda da şiddete sarılmak durumunda oldukları ifade ediliyor. Lenin'in yukarıdaki sözlerine bir de Ekim Devrimi sonrasındaki dünyada burjuvazinin devrim korkusunu da eklemek gerekiyor. Devrim, iç savaş korkusu devlet örgütlenmesinde gizli servis (polis) örgütlenmesini geliştiriyor. Sınıf savaşımı, şiddetin nasıl örgütlendiğini de belirliyor. Polis devleti vurgumuz bunu ifade ediyor. Günümüz devleti hem ideolojinin üretiminde, hem de baskı aygıtında yoğun bir iç içe geçme yaratmıştır. Ülkemizde Milli Güvenlik Kurulu, Genelkurmay Başkanlığı ve ona bağlı birimler, devlet çarkının merkezidir. Tıpkı ABD'de Pentagon olması gibi.

Burjuva demokrasisi, apış arasını örten bir incir yaprağıdır. Burjuva demokrasisinin kurumlarından genel oy ve parlamento, gerçek devlet işleyişini örtmek, kitlelere kendilerinin karar verici olduklarını hissettirmek ve bu yolla onları düzene bağlamak, genel oy ve temsilî sistemin olmadığı sosyalist ülkeleri demokratik olmayan ülkeler olarak gösterebilmek amacına dönüktür. Parlamentonun hiçbir önemi yoktur. Kitleler de bunun farkındadır. Ancak parlamento yine de 'olağan' biçim-

de işler görünmektedir. Bir yandan kitleler apolitize edilirken, bir yandan kendilerini yönetenlerin işlerine karışmamayı öğrenirken, diğer yandan bilinçsizce de olsa tepkisini dile getirmekte seçime bile gitmemektedirler.

Bu parlamento, bu genel oy neyi gizliyor? Tüm baskı aygıtları "faşizmi" aratmayacak olan bir devlet çarkını gizliyor. Teritoryal birlikler bunun için vardır, kontrgerilla bunun için vardır.

Devletin mevcut örgütlenmesi bir iç savaş örgütlenmesidir. Ordusu da buna göre örgütlenmiştir; küçültülmüş, hareketli kılınmıştır. Kontrgerilla budur.

Devletin örgütlenişi tüm toplumu polis örgütlenmesi ağıyla işlemek üzerine kuruludur. Apartman yöneticisi, aile reisi, muhtar, taksi şoförü polis örgütlenmesinin uzantısıdır. Sözde savaş durumu için oluşturulan sivil savunma birimleri, artık iç savaş için çalışmakta, polise yardımcı olmaktadır. Devlet bu örgütlenmesini zorla, şiddetle genişletmektedir. Yıkılışı da şiddetle olacaktır.

Bu devlet Ekim Devrimi sonrasında kapitalist dünyanın, Ekim Devrimi'ne tepkisi olan faşizmin yenilmesi sonrasında oluşan devlet örgütlenmesidir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyalizmin ve SSCB'nin artan prestiji, sosyalizme saldırırken kapitalist dünyanın "demokrasiye" sarılmasına neden olmuştur. Öylesine sarıldıkları demokrasinin varlığını en başta, kendi ülkelerindeki insanlara göstermeleri gerekiyordu.

Gerçekten Ekim Devrimi, dünya devrimi, kapitalist devlet üzerinde bu oranda etkili oldu mu? Yanıtı Avrupa Yeniden İnşa ve Kalkındırma Bankası Başkanı ve Fransa Devlet Başkanı Mitterand'ın eski baş yardımcısı olan Jacques Attaki'den dinleyelim.

James Joyce'un Ulysses'indeki karakterlerinden biri, 'Tarih uyanıp kurtulmaya çabaladığım bir kâbustur' der. Bu yüzyılın çoğu dönemi boyunca Orta ve Doğu Avrupa tarihi de bugün hâlâ uyanıp kurtulmaya çabaladığımız kâbusa benzer bir şey olagelmiştir *(Jacques Attaki, "Avrupa'nın Kabileciliğe Dönüşü", NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 42).*

1989-1992 Haziran'ına kadar İtalya Dışişleri Bakanı olan Gianni de Michelis aynı şeyi biraz farkla şöyle ifade ediyor:

Oysa soğuk savaş yüzünden politik sistemin evrimi dondu kaldı. Mevcut liberal demokrasiler, komünizme karşı ölümcül bir mücadeleye[7] girmiş ve o noktada kilitlenmişlerdi; kendilerini güvende hissetmiyorlardı, dolayısıyla yenilenmenin kendi içlerinden gelebilmesi için yeterince rahat ve hazır değillerdi *(Gianni de Michelis, "Newton'cu Demokrasinin Ötesine Doğru", NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 11).*

Ekim Devrimi gerçekten de onlar için bir kâbustu. Dünya halkları, işçi sınıfı için nasıl bir ümit idiyse, onlar için de bir kâbustur. Bu kâbusun yayılmasını önlemek, diğer kapitalist ülkelerdeki devrimci hareketleri en başından, şiddetle bastırmakla olanaklıdır. Bunun için de devlet her gün artan şiddetle ayakta durmaktadır.

Ekim Devrimi dünyayı kızıla boyamayı başaramadı. Ancak kapitalist dünyanın yüreğine, hiç söküp atamayacağı derinliklere korkuyu saldı. Ekim Devrimi'nin ardından, kapitalist dünya sadece onu boğmaya yönelmedi. Onun yayılmasını önlemeye özel bir önem verdi. Ve hemen tüm kapitalist ülkelerde devlet örgütlenmesini buna göre düzenledi. 'Liberal demokrasilerin komünizme karşı ölümcül mücadelesi' budur.

7 Liberal demokrasiler komünizme karşı ölümcül bir mücadeleye girmişken, bazı 'komünistler'in liberal demokrasi için savaşması ne kadar büyük körlüktür.

Günümüz devletinin oluşumunda Ekim Devrimi'nin etkisi, sosyalist devrimlerin etkisi, gerilla savaşları ile kazanılan zaferlerin etkisi büyüktür. Değil mi ki bizler devletin oluşumunu, belirli bir altyapının üzerine yükselişini sınıf savaşları ile bağlıyoruz ve devletin bu sınıf savaşımlarına göre şekillendiğini söylüyoruz.

Tekelci polis devleti yanlış olarak ayrı bir devlet olarak görülen faşizmi ve burjuva demokrasisini içermiş bir devlettir. Bu devlet daha fazla şiddete başvurarak ayakta kalmak zorundadır. Bu daha fazla şiddet ile tekelci rekabet arasındaki ilişki açıktır. Sıradan işlerin silâhlı çeteleri ile, mafya ile gören tekelci sermayenin ekonomik alandaki hakimiyeti politik planda daha fazla şiddet ile ifade bulur. Tekniğin gelişimi bu hakimiyet ilişkileri içinde, tekelci sermayenin, burjuvazinin alanına en uygun tarzda organize edilir.

Yani tekelci polis devleti bir yandan dünya ölçeğindeki tekelci egemenlik ve diğer yandan sosyalist sistemin varlığı ve devrim korkusu koşullarında oluşmuştur. Tekelciliğin politik alana yansıyışı hakimiyet ve şiddettir. Sosyalist sistemin ve gelişen devrimlerin kapitalist devlet üzerindeki en büyük etkisi ise devletin iç savaşa göre örgütlenmesidir.

Hakimiyet ilişkileri ve şiddet, devlet aygıtlarının (ideolojik ve baskı aygıtları) birbirinin içine girmesini sağladı. Tekelcilik baskı ile ideolojik aygıtları iç içe geçirerek 'birleştirdi'. Klasik olarak ideolojik aygıt adını alan kilise, cami, okullar, üniversiteler ile polis gücü arasında sıkı ilişkiler kuruldu. Ancak daha da ileri, ideolojik aygıtlar içerisinde, tekelciliğe uygun olarak, reklâm şirketleri ve medya (basın, gazete, dergiler vb., TV, radyo) öne çıktı, belirleyici konuma yükseldi. Kamuoyunun 'hayalet' olduğunu anlamak için fazla uğraşa gerek yok. Basını, radyosu, TV'si, reklâm şirketleri aracılığıyla kısa süre-

de gündemi değiştirme gücü tekellerin elindedir.

Tekelci polis devleti bir yandan medyaya, diğer yandan ise gizli-açık polis örgütlenmesine dayanır. Bu iki dayanağın temel özelliği hakimiyet ilişkisi ve şiddetin iç içe girmesi, birlikte bir bütün oluşturmasıdır.

Yukarıda Gladio'nun öyküsünü anlatırken, baskı aygıtının nasıl örgütlendiğini gördük. Aslında sadece onunla da sınırlı kalmadık; emperyalizmin soğuk savaş stratejisi ile bağını da kurduk. Çünkü her savaş, gizli biçimde de olsa, şiddeti az ya da çok da olsa içte de sürdürülmek durumundadır. Soğuk savaşın başarısı sadece sosyalist sisteme, SSCB'ye saldırmakla olanaklı değildir. Buna ilave olarak, içerideki düşmana, devrimci işçi hareketine de göz açtırmamak gerekiyor. Bunun için içte yoğun bir terör söz konusudur. Öyle ki, sesini çıkartan, sıradan bir istemle öne çıkan herkes bu terörden, en vahşice yöntemlerle payını almaktadır. Bu nedenle biz de tam tersini ileri sürüyoruz, bu devlete, tekelci polis devletine karşı her yol ve araçla savaşmak zorunlu ve meşrudur.

Ancak hiçbir devlet sadece baskı ile yönetmez. Ona aynı zamanda ideoloji de gereklidir. İdeolojinin işlevi ise baskıyı, terörü daha da derinleştirmek, insanı yalnızlaştırıp, sürüleştirmektir. Gerçekte tekelcilik buna ekonomik açıdan da uygundur. Kitle üretimi, kitle tüketimi, tüketim toplumu ideolojisini doğurmuştur. Elbette bu ideolojinin üretimi reklâm ajansları ve medya tarafından sağlanmaktadır. Her gün, her an, aşağılanan, sürüleştirilen, yalnızlaştırılıp kabuğuna çekilen insan, modern aletler kullanan 'bir mağaza adamı' konumuna dönüşmektedir. Medya, ideolojiyi şiddetle birlikte taşımakta, şiddeti günlük yaşamın her alanında egemen ilişki haline getirmektedir. Gün oluyor mafya çetelerinin çarpışmaları güçlü kazanır mantığı ile meşrulaştırılıyor. Gün oluyor cinsel şiddete ilişkin binlerce ör-

nek anlatılıyor vb.

Şimdi, medya üzerinde duralım. Medya, en az 'Gladio' kadar önemlidir. Bu medyanın tekelci niteliğini de elbette hatırda tutmak gerekiyor.

Medya (reklâmı, haberi vb. aracılığıyla) değerleri değiştirmede, yeni değerler yaratmada birincil derecede önemli ve etkili bir silâhtır. Tekelci kapitalizm kitle üretimine ve kitlesel tüketime yol açar ve bu yolla ayakta durur. Kitle üretimi insanı makinenin uzantısı haline getirir. Onu niteliksizleştirir, mekanikleştirir. Tüketim toplumu ideolojisi ile, her gün reklâmlarla beyni yıkanan 'tüketici', tükettiği ölçüde varlık kazanan 'insan tipi' yaratılmıştır. Her iki yönden de (hem üretim ve hem de tüketim yönünden) insanı ruhsuzlaştıran, tepkisizleştiren, sürüleştiren bir sistemdir bu.

> Bizim bildiğimiz kitle demokrasisi, toptan üretim, kitlesel tüketim, kitle iletişim araçlarına, toplu eğlence ve kitle eğitimine dayalı toplumların politik ifade biçimidir *(Alvin ve Heidi Toffler, age, s. 18).*

Son ABD seçimlerinde adaylardan biri olan ve sonradan çekilen Perot, "elektronik demokrasi"den söz ediyor. İletişim teknolojisinin "halkın görüşlerini almakta" sağladığı hız nedeniyle, sık sık kamuoyu yoklamaları ve referandumlar yapılmasını öneriyor. Michael Sandel, NPQ'nun Perot'un 'elektronik demokrasi'si konusunda şunları söylüyor:

> Burada bahsettiğimiz şey aslında elektronik demokrasi değil, yığınlar adına en ileri iletişim teknolojileriyle takviye edilmiş kişisel yönetim anlayışı, elektronik Bonapartizm'dir *(Michael Sandel, age, s. 8).*

Hem sonra diyelim ki 'elektronik demokrasi' aracılığı ile insanların hayır dediği ile Pentagon'un (Kongre'yi bir yana bırakın, Kongre bizim Meclis'ten ne bir milim ileri, ne bir mi-

lim geridir) evet dediği durumda ne olacaktır? Eğer yığınlar isteklerini bir örgütlülükte ifade etmemişlerse, bu sadece Pentagon'a hangi filmin çevrilmesi gerektiği, reklâm mesajlarının ne olacağı, TV programlarının nasıl ayarlanması gerektiği, hangi programın hangi saatte yayınlanması gerektiğini gösterir.

> Aslında bir adaya ya da belli bir politikaya veya programa 'evet' ya da 'hayır' demek demokratik yaşamın son anıdır. Her şey, kablolu televizyonlar, telekomünikasyon ağları ve benzerleri aracılığıyla kamuoyuna hangi soruların ve seçeneklerin sunulduğuna bağlıdır *(Michael Sandel, age, s. 9).*

"Elektronik demokrasi" fikrinin babalarından Hazel Handerson Perot'a ilişkin şunları yazıyor:

> Perot'un yaptığı, eski politik partileri ortadan kaldırmak ve eski seçim süreçlerini devreden çıkarmak için yeni iletişim teknolojisinin bütün olanaklarını sergilemekti sadece. Perot dünyadaki bütün asilerin çoktan bildikleri şeyi, darbe yapmanın en iyi yolunun meclis veya hükümet binaları yerine televizyon istasyonlarını[8] işgal etmek olduğunu kavramıştı *(Hanzel Handerson, 'Demokrasi Araçlarını Mükemmelleştirmek', NQP, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 26).*

Bugün Türkiye'de (Kürdistan dahil) halkın %90'ı TV'ye sahip ve ancak %4'ünün TV'si siyah-beyaz. %20'sinin evinde çift TV var. Oturmuş belli başlı TV istasyonları bu evlere sorunsuz ulaşıyor ve insanlar ortalama günde 245 dakika (yani 4 saat+5 dakika, yani yarım iş günü) TV seyrediyorlar. Reklâm firmaları binbir yolla reklâm veriyor, seyirciye ulaşmaya çalışıyor. Uzaktan kumandalar reklâmların çıktığı anda reklâmlardan kaçmaya yaramıyor. İnsanlar giderek yoksullaşırken

8 Anlaşılan SSCB'deki darbe girişimcileri, henüz bunun farkına varamamışlar.

TV'de 'yarışma' programlarında araba, buzdolabı, TV vb. eşyaların dağıtıldığı birincilere gıpta ediyorlar. Yarışmalarda birinci olmayanlar, yarışmalara kabul edilmeyenler bunu 'başarısızlıklarına' yoruyorlar. Her gün yeniden şanslarını deneyip maaşlarını aşan telefon faturalarını da göze alarak 'Alo 900'leri arıyorlar. Tüm bunlar yeni yöntemlerle halkı kişiliksizleştirme amacını taşıyor.

Polisiye diziler (yalnız bizde değil ABD'de de, Rusya'da da), seks manyaklarını konu alan 'korku' filmleri uyuşturucudan bin kat daha etkilidir.

1940'larda ABD'de Basın Özgürlüğü Komisyonu şunları yazıyordu:

> Modern basın yeni bir olgudur. Tipik birimi, büyük kitle iletişim ajanslarıdır. Ajanslar, düşünce ve tartışmayı kolaylaştırabilir. Bunları boğabilir de. Uygarlığın gelişimini hızlandırabilir ya da engel olabilirler. İnsanoğlunu alçaltabilir ve adileştirebilirler. Dünya barışını tehlikeye atabilir, bunu da kazayla, bir dalgınlık anında yapabilirler. Haberlerin ve onların önemi üzerinde durabilir ya da durmayabilirler, duyguları körükleyip geçiştirebilir, kurgular veya kör noktalar yaratabilir, önemli sözleri yanlış kullanabilir ve boş sloganları büyütebilirler. Faaliyet alanları ve güçleri, yeni araçlar kullanımlarına sunuldukça günden güne artmakta. Bu araçlar, atalarımızın Anayasamızın ilk maddesine basın özgürlüğünü dahil ettiklerinde düşünebildiklerinden daha hızlı ve daha geniş bir biçimde yalanları yayabilirler *(Aktaran James D. Squires, 'Dördüncü Kuvvetin Ölümü', NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 36).*

Elbette bu ajanslar tüm bunları 'kendi kendine' yapmazlar. Kâr ve hakimiyet, şiddet ve yalanı doğuruyor. Önce sistemin işleyişine bir bakalım, sahiplerine daha sonra.

> Temelde mevcut sistem, bütün bilgilerin birkaç şebekede ve 1400 yayın istasyonunda toplandığı hiyerarşik bir yapıdan ibaret. Bu da teknolojisinin doğasına uyuyor zaten. Bu teknoloji yaratıldığında, mümkün olduğunca küçülerek, milyonlarca insana satabilecek ucuz bir TV alıcısı -aptal kutusu- elde edildi *(George Gilder, age, s. 29).*

Elbette tüm bu basın merkezleri holdinglerin elindedir. Bizde olduğu gibi dünyanın her yerinde medya tekelleri vardır. Ve haberler onların haberleridir. Jerry Brown, 10 yıl önce, üç ABD TV merkezini kastederek, üç büyük partiden (ABC, NBC, CBS) söz ederken gerçekten de haklıydı.

> Bir tekel, oluştuğu ve milyonlarla oynamaya başladığı zaman, politik düzen ve tüm diğer 'ayrıntılar' ne olursa olsun, toplumsal yaşamın tüm alanlarına, engel olunamaz bir şekilde sızar *(V. İ. Lenin, age, s. 54).*

Bu sadece basın özgürlüğünün değil, pek çok özgürlüğün sonunda tekelci egemenlik altında yok olduğunu gösteriyor. Kutsal basın özgürlüğü, kâr özgürlüğünün bir biçimidir. Ross Perot'un seçim kampanyasında iletişim direktörü, The Chicago Tribune'ün eski editörü James D. Squires şunları söylüyor:

> Ne var ki basın, bu belirleyici niteliğini[9] yitirdi. Bu da artık varlığını sürdürmek için başka herhangi bir iş alanında daha büyük bir şansa sahip olmadığı anlamına geliyor. Böyle de olmalı zaten. Yeni düzende gazete artık kendini kamu çıkarlarına adamış bir kurum değil de, yalnızca olası en yüksek kârı sağlama amacıyla çalıştırılan bir ticarî işletmedir *(James D. Squires, age, s. 34).*

James D. Squires, basının düzen için artık rol oynamayacağını söylerken yanılıyor ama artık onun rolü TV kadar önemli değil. Basın, kapitalizmde her zaman kâr eden bir kurum ola-

9 'demokrasinin korunması' (bakınız aynı yer).

gelmiştir. Ancak tekelcilik tüm özü açığa çıkartılan eski biçimleri parçalamaktadır. Olan budur.

Ülkemizdeki ünlü gazeteler arası ansiklopedi savaşında Sabah Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmeni'ne, kendi sözlerini kullanarak Milliyet Gazetesi'nin yönelttiği 'siz kâr amaçlı bir kuruluş olduğunuzu itiraf ediyorsunuz' yollu saldırıya yanıt verirken, Sabah Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni 'siz değil misiniz?' sorusunu soruyordu. Bizde bu eski biçimler son birkaç yıldır yıkılıyor ve bunun için hâlâ birileri kalkıp 'basın ahlâkı'ndan söz edebiliyor.

Basının kapitalizmdeki rolünü James D. Squires çok veciz bir biçimde ifade ediyor: "Basın iki asırdır, yöneten ile yönetilenler arasında güvenilir bir köprü olarak hizmet vermiştir." *(age, s. 34)*. Evet bu gerçekten de böyledir. Yalnız, insanın şu soruyu sorası geliyor: Kime hizmet vermiştir? Kimden yana (yönetenden mi, yönetilenden mi) hizmet vermiştir? Dün bu soruya pek çok gazeteci 'tarafsız hizmet' sözleriyle yanıt verirdi. Bugün bu soruya herkes 'demokrasiden yana', 'yönetenden yana' yanıtı verebilir. İşte sadece incir yaprağı kalkmıştır, gerektiğinde yeniden kullanılmak üzere.

> Ancak 1972'den bu yana, Amerika'da gazeteler yüzeyselleştikçe, kamuoyunun, karmaşık toplumsal ve politik konulara ilgisi ve bunları kavrayışı da, mevcut bütün ölçülere göre sürekli olarak azalmıştır *(James D. Squires, age, s. 35)*.

Aslında Bay Squires, bunun istenen bir hizmet olduğunun farkındadır. Yine de burada susuyor. Yine de olsun, Squires'i George Gilder tamamlıyor:

10 Bak sen! Demek ki, George Gilder komünizmsiz bir dünyada korkuların biraz olsun azalmasından yana olacak ki, 'gerçeğin yanlış gösterilmesi'nden söz ediyor.

"kamuoyu zemini" diye bir şey hiç olmadı ki. Medya, kendisini ve bizi böyle bir etkinin varlığına inandırmaya çalıştı, ancak bir kuruntudan ibaretti bu. Politik, reklâmcı ve kültürel bir elitin yönlendirici sunuşlarıydı sadece. Dahası, gerçeğin böyle yanlış gösterilmesi[10]-insafsızca dünyevi ve maddeciydi, asgarî müşterek düşünceye hoş görünmek için programlanmıştı- politik düzenden gerçek anlamda soğumaya ve yabancılaşmaya neden oldu *(George Gilder, age, s. 29)*.

İşte Perot'un derdi de burada. Tüm burjuva ideologları bu soğumanın gelecekte oluşturduğu tehlikeyi görüyorlar. Halkın aldatılmasında yeni yöntemler arıyorlar. Ancak anlatılanlar tekelci polis devletinde medyanın rolünü açığa vuruyor. Elbette bu medyanın en temel özelliği de tekelciliktir. Sahipleri tekellerdir.

ABD'de, "demokrasinin beşiği, hür dünyanın savunucusu" olan ABD'de, gerçekte üç büyük parti vardır. Bunlar üç büyük TV şirketidir: NBC, ABC, CBS. Peki bu üç büyük partinin sahibi kimdir? NBC, General Electric'in bir yan kuruluşudur. Uzatmaya gerek var mı?

Körfez Savaşı'nda CNN'in oynadığı rol, hepimizin aklındadır. Savaşın en büyük gücü CNN'dir.

1946'da medya sahipliğinin daha az sayıda fakat daha güçlü ellerde yoğunlaşmasının, bir düşünce tekeline ve demokrasinin değişik birimlerinin birbiriyle özgürce iletişim kurmada yetersiz kalmasına yol açacağından korkuyordu Komisyon. O sıralar, 117 şehirde birbiriyle hâlâ rekabet eden gazeteler, yedi veya daha çok gazeteye sahip bir düzine gazete zinciri, dünya çapında üç ayrı basın ajansı, dört ulusal radyo şebekesi, özel sektöre ait 200 ayrı yayınevi ve bir düzine ya da daha fazla dergi imparatorluğu vardı. An-

cak komisyonun önceden gördüğü eğilim, en çılgın hayallerinin de ötesine geçti. 1990'da gazetelerden sinemaya kadar bütün büyük medyalar 23 şirket tarafından ele geçirilmiş durumda. Ondört şirket yaklaşık 1600 (adet -yazar) günlük gazeteyi kontrol ediyor -yedi yıl önce bu şirketlerin sayısı yirmi birdi *(James D. Squires, age, s. 37).*

Daha da ötesi, birkaç ajans, birkaç tekelci firma tüm dünya haber kaynağını elinde toplamıştır. James D. Squires Körfez Savaşı ile ilgili bir olayı anlatıyor:

> Buna karşın, 25 yıl sonra Körfez Savaşı gazeteciliğinin en sıkı haberi, yani eski moda bir haber fotoğrafı, yeni Amerikan haber medyasında kendisine yer bulamadı. Körfez'de Time ile çalışan New York'lu foto muhabiri Ken Jarecke, savaşın özünü tastamam yakalamış, tüyler ürpertici o tek fotoğrafı, havadan bombalandıktan sonra alev alan bir kamyondan kaçmaya çalışırken kül olan Iraklı bir askerin fotoğrafını editörüne gönderdi. Fotoğraf sadece Time dergisinde yayınlanmamakla kalmadı. Associated Press'in fotoğraf editörleri de bu fotoğrafı geçmeyi reddettiler. Bu kararın suçunu da bugünkü basın kültürüne yüklediler. 'Gazeteler bize kahvaltıda poz almaları için insanlara bu tür fotoğraflar sunamayız diyecekler' dedi bir AP yetkilisi *(age, s. 35).*

İşte kâr amacının kutsallığı budur.

Yazısının girişinde "Eski Usul Muhabirler adına birkaç şey söylemek" istediğini belirten Bill Moyer, "Eski Haber İyi Haberdi" isimli makalesinde şunları yazıyor:

> Bugünün Amerika'sının aklı nerede? Bir anlamda bazı yayın organlarında diyebiliriz. Günümüzde insanlar, yılın en önemli belgeseli seçilen Gerçek Seks adlı diziyi önemseyip evde striptiz derslerini izleyebiliyolar. Ya da NBC'nin haberlerini es geçip Videoyu İzliyorum'a takılabiliyorlar.

Orada, bir polisin ölümünü, bu ölüm üzerine söylenenleri, yapılan ropörtajları, uğursuz bir müziğin eşliğinde izliyorlar. Ya da hamile bir kadının alevler içerisindeki bir binanın penceresindeki zavallılığını, en azından bir kere yavaş çekimde bakarak, birkaç kez izleyebiliyorlar *(NPQ, Cilt 1, Sayı 4, 1993, s. 39)*.

Bu son örnek bize medyanın korku içerilmiş ideolojiyi nasıl şırınga ettiğini, tüm toplumsal ilişkilerde şiddetin nasıl içerildiğini gösteriyor. En sıradan bir günde bile, gazete sayfalarında cinsel şiddete rastlamak mümkündür. İşte tekelci aşamasında meta toplumu. İşte devletin medya ile ideoloji yayma yolları. Tekelci polis devletinin, yalan üretmek için Göbels'lere ihtiyacı yoktur.

Basının rolü konusunda üç örnek daha sunacağız. Sanırız bu kadar yeterli olacaktır. EP'nin 14-21 Mart 1993 tarihli sayısında "ABD'de Medya Terörizmi; Ekranda Kan, Manşette Kan!" başlıklı bir yazı yayınlandı. Örneklerimiz bu yazıdan. Örneğimizin ilki "sahte peygamber" olayına ilişkin.

Sahte peygamberin kalesinin kuşatılması ve polisin saldırısı saniyesi saniyesine yerel bir TV ekibi tarafından filme çekilmişti. Washington Post gazetesi, BAYF mensubu 4 polis ve 8 tarikat üyesinin vurularak öldüğü bu olayın filmini Amerikan TV'lerinde oynayan "Cops" (Polisler) dizisine benzetti. Cops'ta her hafta, daha önce meydana gelmiş polisiye bir olay, mankenler aracılığıyla temsilî olarak yeniden canlandırılıyor. Post'un yazısında bir çelişki dikkat çekiyor: 'Polisin tutumu garip... Çoğu zaman operasyon yaparken gazetecileri, TV kameramanlarını yanına çağıran polis, başarılarını belgelemek amacıyla basını kullanmaya çalışıyor. Ama işler ters gidince de günah keçisi olarak basını hedef gösteriyor... *(EP, s. 56)*.

İkinci örnek bir sahte KGB ajanının öyküsü:

NBC, izleyici kazanma uğruna meslek ilkelerinden, ahlâk kurallarından taviz veren tek kuruluş değil. Şubat ayı sonunda ABC TV kanalında yayınlanan bir programda, bazı tutumları kuşkulu olan Amerikalı bir diplomat, bir KGB ajanına gizli belge ve bilgiler verirken ekrana çıkıyordu. Oysa ki söz konusu Amerikalı diplomat hem böyle bir suç işlememişti, hem de ekranda gizli kamerayla çekilen hakiki diplomat değil, temsilî diplomat yani mankendi *(**EP**, s. 57)*.

Üçüncü örnek bir cinayet:

"... TV Telemundo kanalı, Miami yakınlarında yaptığı bir naklen yayında, 15 el ateş ederek karısını öldüren bir adamın işlediği cinayeti getirmiş ekranlara. Şimdi bu cinayeti omzu, kolları, elleri, parmakları titremeden çeken kameramanın mesleki vicdanını övmek gerekir mi?" "... televizyon ekranlarının karşısında gözleri açık, elleri patlamış mısır dolu imaj tüketicileri, naklen cinayeti izlediklerinde ilk önce herhangi bir tepki göstermediler."

Bu kadar örnek fazla bile. Sadece bizim göstermek istediğimiz, medyanın her yerde, Türkiye'deki gibi işlev gördüğüdür.

Tekelci polis devleti tüm toplumu iç savaşa göre örgütlemeye çalışmaktadır. Toplumun polisleştirilmesi bu sürecin bir yönüdür, diğer yönü polis örgütlenmesi aracılığıyla insanların soludukları havanın bile denetlendiğini düşündüğü büyük bir şiddet ve baskının örgütlenişidir. Sokak infazları, fişleme sistemleri, apartman yöneticisi, muhtarı, belediye başkanı, valisi, polis örgütlenmesinin içinde ele alınmalıdır. Bu şiddetle, terörle yalnızlaştırılan, kendi dünyasına, evine çekilen, korkan bireye bencillik ve yeni yüce değerlerin şırınga edilmesi kolaydır.

TV ne güne durmaktadır?

Önceki burjuva devletler sistemin tehlikede olduğu, işçi sınıfının iktidara yürüdüğü, iç savaş durumunda kullandığı tüm yöntemler, gizlenmiş bir biçimde (kadife kılıf içindeki bıçak gibi) tekelci polis devletinde sürekli vardırlar, olağanlaşmış biçimdedirler.

Devlet sınıfsal özünü hiç bu kadar açık ortaya koymamıştır. Bunu gizlemek için demokrasi şalı (genel oy, seçimler, parlamento, partiler)'ndan çok, insanların sürüleştirilmesi, tepkisizleştirilmesine güvenmektedir. Öyle ki, bugün pek çok insan korktuğu ölçüde parlamentodan bir şeyler bekler görünmektedir. Ancak ona karşı mücadeleyi sonuçsuz, sonucu yenilgi olan bir mücadele olarak algılamaktadır. Bu durumda da toplumsal planda düşünmektense, kendini düşünmeye yönelmekte, buna önem vermektedir. Bunun anlamı şudur ki; bir kere devlete karşı güçlü ve sürekli mücadele başlatıldı mı, tekelci polis devletini tarihin çöplüğüne göndermek için yığınlar hızla harekete geçebilecektir. Sorun o noktada sadece böylesi bir mücadeleyi başlatabilmekte değil, başlatıp sürekli kılabilmektedir. Sürekli kılabilmek ise yığın içinde yer edebilmenin asgarî olanaklarının sağlanmasına bağlıdır.

İyi denizciler büyük fırtına öncesinde denizin çok sakin olduğunu bilirler. Tekelci polis devleti yel ekmektedir ve biçeceği fırtına sanıldığı kadar uzakta değildir.

VII- TC DEVLETİ

Devlet çalışmalarının en önemli ayağı, devlet sorununun devrim sorunu ile bağlanmasıdır. Bu çaba ise, mutlaka mevcut ülkedeki devletin de incelenmesini gerektiriyor.

Buraya kadar yazılanlardan, burjuva devletin evrimini izlemiş olduk. Ve gördük ki, bir burjuva devlet tipini kötülük yuvası olarak tanımlayıp, diğer burjuva devlet tipleri denilenleri aklamak birbirini koşulluyor. Egemen sınıfın egemenliğine bütünsel ve net bir bakışı önlüyor. Bu ise, düşmanın eksik tanınmasıdır. Düşmanı tanımadan kazanma ihtimali hiç yoktur.

TC devletini de bu gözle, yukarıda ortaya konulan teorik çerçeveye uygun olarak inceleyeceğiz. Tekrar olsa da, bir kere daha bir iki noktanın altını çizmek gerekiyor. Birincisi, devlet egemen sınıf adına sınıf savaşlarının tüm deneylerini biriktirir. İkincisi, altyapı ve üstyapı arasındaki ilişki, sınıf savaşları aracılığı ile kurulur. Üçüncüsü, devlet bu sınıf savaşımının sürekliliği altında daha önceki deneyleri içererek gelişir. Sınıf savaşımının sürekliliği içinde her iki sınıf da öğrenir. Burjuvazi, bu öğrenmeyi devlet denilen aygıtı, en gelişmiş örgütü aracılığı ile somutlar ve güce dönüştürür. Dördüncüsü, bu sınıf savaşımının alanı, kapitalizmle birlikte, tüm yeryüzüdür.

Buradan hemen anlaşılacaktır ki, proletaryanın partisi, burjuvazinin temel örgütü olan devlete karşı örgütlenir. Bu parti

sınıf savaşının sürekliliğini, bu sürekliliğin düşman cephesinde nasıl sağlandığını, karşısındaki devletin ideolojik, politik ve askerî alandaki özelliklerini iyice kavramak zorundadır. Elbette bunları yaparken sınıf savaşımının alanının tüm yeryüzü olduğunu, burjuvazinin başka ülkelerin burjuvalarından öğrendiklerini de içselleştirebildiğini unutmamak zorundadır.

Tüm bu noktalar, devleti bir bütün olarak analiz etme gücünü verecektir. Devletin, burjuva egemenliğin ya da burjuva sistemin bir yönüne karşı çıkarak ondan kopulamaz. Olsa olsa, ömür boyu onun muhalifi olunur. Ve bilinir, politikada, egemen güç her zaman kendi politikalarını uygulamak için çapraz muhalefete ihtiyaç duyar. Yani, sistemin tam karşısında konumlanmayı başarmaktır esas olan, yoksa çeşitli eleştirilerle onun bir yönünü düzeltme girişimi, burjuva egemenliği sarsmaz. Zaten devrimcilerin reformistlerden devlet ve devrim noktasında ayrılmalarının altında da bu yatar. Reformizm, sistemin kötü, aksayan yönlerine karşıdır. Zaman zaman, "daha eşitlikçi", "daha az sömürünün olduğu", "insan haklarına daha saygılı", "daha demokratik" gibi istemler duyarız. İşte bu istemlerin tümü, ayrı bir dünya istemek yerine, bu dünya içinde daha iyi bir yer istemektir. Ve tarih şahittir ki, böylesi istemleri haykıran örgütlerin, partilerin liderleri daha iyi yerler edinmişlerdir, ama asla ve asla bu istemleri adlarına istedikleri işçi ve emekçiler kurtulamamıştır, kurtulmaları bir yana sömürü ve baskı altında daha da ezilmişlerdir. Çünkü, işçi ve emekçinin kurtuluşunu istemek, ayrı bir dünya istemek demektir.

Bu çerçevede TC devletinin gelişimini ve belli başlı özelliklerini ele almak mümkün.

TC devletinin 600 yıllık Osmanlı geleneğinin devamcısı olduğunu vurgulamak gerekir. Bu ilk duyulduğunda "evet doğru" denilen ama anlaşılmasında da zorluklar olan bir konudur.

Evet doğru, denildiği halde anlaşılmayan bir olgudur bu.

TC devleti, gerçekte, Ekim Devrimi'ni kuşatma siyasetinin bir ürünüdür. Bu kuşatma siyasetinin başında, emperyalist-kapitalist dünyanın lideri İngiltere vardır. Fiil olarak M. Kemal'in İngiltere ile olan ilişkileri bir yana, Ekim Devrimi'ni kuşatma siyasetinin ürünü olan bir devletin İngiltere, Almanya, ABD ve tüm emperyalist dünya (onların çoğunlukla Batı dedikleri budur) ile bağları bu çerçeve içinde ele alınmalıdır. Böyle olunca, emperyalizme bağımlılık dışında bir kapitalizmin olamayacağı gerçeği, evet bu çok bilinen gerçek hatırlanacaktır. Burjuvazi emperyalizme bağımlılık dışında olamazdı ve olmadı. Bu üstü örtülen bir yöndür. Kemalizm'in iki kanadı ayrımı ve bu kanatlardan birinin anti-emperyalist olduğu yanılsaması, tamı tamına TC devletini bir milim anlamamanın ürünüdür. Kuşatma siyasetinin ve o dönemin dünyasının kavranamaması demektir. TC bu kuşatma siyasetinin ürünüdür.

Emperyalist güçler Ekim Devrimi'ni Kafkaslarda durdurmak için uğraşırlarken, en başta İngiltere ve onun ortağı ABD, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan üzerine oynadılar. Ekim Devrimi'ni durduracak bir Ermenistan belki tercih edilebilirdi. Ancak, Osmanlı zamanında önlem almıştı. İttihat Terakki, Birinci Dünya Savaşı sırasında, Ermeni ve Rumları kıyıma başlamıştı. 1919 yılına gelindiğinde bir Ermenistan'ın ABD ve İngiltere denetiminde bile Bolşevik tehlikeyi durduramayacağı ortaya çıkmıştı. O tarihe kadar bir milyonu katledilmiş bir Ermeni halkının, mallarına el konulmuş bir Ermeni burjuvazisinin böylesi büyük bir yayılışı durdurması çok zordu. İşte ABD'nin Ermenilerden desteğini çekerek M. Kemal'i desteklemesi bu yüzdendir. Halide Edip'in M. Kemal'e 1919 yılının yazında yazdığı mektuplar, ABD'nin bu konudaki isteklerini çok açık ortaya koyan belgelerdir.

Ünlü Wilson Prensipleri, Ekim Devrimi'nin hemen arkasından açıklanıyor: 1918 yılının Ocak ayında Wilson Prensipleri uluslara bağımsızlık sağlamayı amaçlamıyordu. Tersine emperyalist sömürgeciliğin saf örneği olarak, sözde bağımsız bir devlet altında ulusları köleleştirmeyi, Ekim Devrimi'nin halklar üzerindeki etkisini sınırlandırmayı hedefliyordu. Modern lejyonerlik sistemini kuruyordu. Ve TC tam da bu modern lejyonerlik sistemine göre kurulmuş bir devlettir..

> Bütün dünyada kuvvetli bir etki yapan ve yenilmiş millet-lere birazcık umut veren Wilson Prensipleri bizi de büyük çapta etkiledi. Ve İstanbul'da Wilson Prensipleri Cemiyeti tanınmış yazarlar ve avukatlar tarafından kuruldu *(Halide Edip Adıvar, **Türkün Ateşle İmtihanı**, Atlas Kitabevi, s. 22).*

Wilson Prensipleri Cemiyeti, ne ilginç! Dahası var;

> Halkın Amerika'ya karşı bu devirdeki duygularını Erzurum Kongresi'ndeki bir olay açıkça anlatır. Burada Mustafa Kemal Paşa Türk toprakları üzerinde gözü olmayan büyük bir devletin bize iktisadî, teknik ve siyasî yardım etmesi lüzumundan söz etmişti. O zaman İngiltere, Fransa, hatta İtalya da Türk topraklarını işgal etmiş bulunduklarından, bu teklifin Amerika'yı kastettiği hissediliyordu. Erzurum Kongresi'nde Doğu Anadolu'yu temsil edenlerden biri ayağa kalkarak Mustafa Kemal Paşa'nın hangi devleti temsil ettiğini sormuştu. Siyasî meselelerde çok anlayışlı olan Mustafa Kemal Paşa Doğu Anadolu'nun Amerika'ya karşı hislerini sezdiği için hangi devleti kastettiğini söylememişti *(age, s. 22).*

O zaman Amerika ile ilişkileri gizli yürütmek daha sağlıklı bulunmuş olmalı. Sivas Kongresi'nde bir Amerikalı gazeteci, gerçekte bir ABD temsilcisi olarak bulunuyor. Halide Edip, anılarında bu Mister Browne'den söz eder *(bkz. s. 51).*

> O günlerde, *diye yazıyor Halide Edip*, Türklerin görüşünü dışa bildirmek çok güçtü. Burada Amerikan muhabirlerinin ve bazı şahsiyetlerinin doğru düşüncelerine çok şey borçluyuz *(age, s. 25)*.

Elbette o gün bugün borç ödediğimize göre, bu borç çok önemli olmalı. Halide Edip, Sultanahmet meydanında konuşurken, "kürsünün önünde Wilson'un on ikinci prensibini belirten bir yazı vardı" *(age, s. 31)* diyor. Halide Edip, burada bir dipnotta bu prensibi aktarıyor. Daha doğrusu kürsünün önünde yazılan yazıyı aktarıyor;

> 12. madde: Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk unsurunun egemenliği sağlanmalı, fakat onların yönetiminde olan azınlıkların da her türlü gelişmeleri güven altında olmalıdır. Çanakkale bütün milletlerin gemilerine ve ticaretlerine milletlerarası garanti ile açık bulundurulacaktır *(age, s. 31)*.

Demek ki, sahibinin kim olduğu belli olmayan Osmanlı için ABD, Türk unsurunun egemenliğini uygun görüyor. ABD, Bolşevik Devrimi'ni durdurmanın yolunun buradan geçtiğini görüyor. Üstelik modern mandacılığı, zamanında düşünüyor.

TC bir ulusal kurtuluş savaşının ürünü değil, bu kuşatma siyasetinin ürünüdür ve Osmanlı'nın yerine burjuva egemenliğin geçişinde bu nokta önemle akılda tutulmalıdır.

TC devletinin kurucuları, en son noktaya kadar Osmanlı'dan hiç kopmamışlardır. Vahdettin'in askeri olarak "Anadolu'ya çıkmışlardır." Tüm belgeler bunu çok açık ortaya koymaktadır. Ancak, kendini garip bir biçimde İslam karşıtlığı ile tanımlar hale gelen Kemalist sol gelenek, Kemalist resmî tarih dışında hiçbir kaynağa inanmadığı için, tüm bunları gerçekler olarak değil de saldırı olarak algılamaktadır. Üstelik bugün bile. İslam kaynakları bu konuda haklıdırlar.

TC devleti, tüm tarihi boyunca halkları birbirine kırdırmış-

tır. Aynı birbirine kırdırma siyasetini sol ile İslam arasında da başarı ile uygulamıştır. Komünizm ve İslam karşıtlığı, devlete, bu iki kesimi de biçimlendirme olanağı sunmuştur. Komünizmi ahlâksızlık olarak tanıtan İslam, devletin kolu olarak işlev görmüştür. Aynı biçimde sol "laik"liğin koruyucusu ve İslam'ın frenleyicisi olarak kullanılmıştır.

TC'nin 600 yıllık Osmanlı geleneğinin devamcısı olması konusunu biraz daha açabilmek için, Osmanlı'nın çöküş sürecine biraz daha yakından bakmalıyız. Viyana saldırısında aldığı yenilgi Osmanlı'nın çöküş sürecinde bir yeni ivme demektir. Daha önce içeride biriken çöküş dinamikleri, bu yenilgi sonrasında ağır ağır yüzeye çıkmaya başlarlar. Tarihi boyunca, sürekli fetihlerle ve oradan elde ettiği ganimetlerle ayakta kalmış bir imparatorluk için bu yenilgi çok büyük önemdedir. Osmanlı'nın askerî gücü ve devlet yönetimi içinde Kapıkulu geleneğinin yeri hatırlanırsa, yenilgilerin ne anlama geldiği de daha açık hale gelecektir. Fatih ile birlikte Osmanlı, kendisini himaye eden Bizans'tan kurtulmuş, onun varlığına son vererek bir imparatorluk olmuştur. Ama gerek öncesi ve özellikle Fatih'ten sonrasında Osmanlı sürekli ganimetler üzerine varlık kazanmış, sürekli kılıcın varlığı ile egemenlik sürmüştür. Özellikle yenilgilerin başlaması ile ekonomik gücünü kaybetmeye başlamış, bunun sonucu olarak egemenliği altındaki topraklarda feodal sömürü ağırlaşmaya başlamıştır. Yani sistem her yönü ile sarsılmaya başlamıştır. Viyana yenilgisinden yaklaşık 100 yıl sonra, 1800'lerin başlarında, çöküş ve çözülüş her yönü ie açığa çıkmıştır. Ya da artık Osmanlı yönetiminin de kabul ettiği boyutlara gelmiştir.

1700'lerin sonları ve 1800'lerin başlarının Avrupa'nın burjuva devrimlerle sarsıldığı, burjuva devrimlerin tüm kıtayı kapladığı, kapitalist gelişimin hızlandığı bir dönem olmasına da

dikkat edilmelidir. Çöküş süreci içerisinde Osmanlı, Avrupa'daki bu yükselişi de seyretmektedir. Burjuva uluslaşma, Avrupa'da pazarın birleştiricisi olarak yeni bir rol üstleniyor. Ama daha hemen ilk adımında burjuvaziyi iktidara taşıyan devrim, işçi sınıfının tarih sahnesine çıkışı ile, her alanda gerçek yerine, devrimin başını çeken burjuvazinin tarihi ufkuna uygun bir yere oturuyor. Bu süreç, bir yandan Batı'nın gündemine, doğunun paylaşılması temelinde bir "Doğu Sorunu"nu taşıyor. Doğu; Çin'i, Hindistan'ı, Ortadoğu ve Balkanları kapsayan Osmanlı'yı ve İran'ı anlatıyor.

Çöküş sürecine geçen Osmanlı'nın 1800'lerden başlayarak tarihi de sömürgeleşme tarihi oluyor. Başkası mümkün değildir. Osmanlı bir yandan bağımsızlık için harekete geçen halkları bastırmaya çalışıyor, diğer yandan ise, yeni duruma ayak uydurmaya çalışıyor. Nihayet "Batıcılık"ı kabul ediyor. Batıcılık, sömürge olmaya doğru atılan büyük bir ideolojik adım anlamına geliyor (Bu konuyu daha detaylı olarak başka bir çalışmada ele almak gerekiyor. Şimdiden söylemek gerekir ki, Türkiye solunda mevcut olan Batı hayranlığı, Kemalizm'le yerleşmiş, imha ve inkâr politikasının bir devamıdır. "Batı demokrasileri"ne hayranlık, bizde, TC devletini ve genel olarak devleti anlamanın önündeki engellerin başındadır).

Böylece, Osmanlı, ilk kez, küçülen imparatorluğu yapıştırıcısı olarak "Osmanlı" kimliğini seçiyor. Bu Abdülhamit'e kadar devam ediyor. Osmanlı kimliğini savunanlar, imparatorluk için bir kurtarıcı ideoloji bulmuş olduklarını sanıyorlar ve muhalifliklerinin nedeni, yine Osmanlı'yı kurtarmaktır. Abdülhamit, biraz da daralan sınırlar içinde kalan yerlerde İslam'ın yapıştıracağına güvenerek, Osmanlı kimliğine, "İslam" kimliğini de ekliyor. Bu sayede Müslüman Arap halklarını ve Balkan, Kafkas halklarını kendine bağlamak istiyor. Bu kimlik sorunu-

nun önemini anlamak için bir alıntıya izin verilsin.

> Ölümünden altı ay önce (1868), Fransa'nın Nis şehrinde istirahat ederken, tutulduğu amansız hastalıktan kurtulamayacağını anladığı günlerden birinde eski sadrazam ve hariciye nazırı *(bugünkü dışişleri bakanı - DA)* Fuat Paşa şu raporu yazıp Sultan Abdülaziz'e göndermişti *(N. N. Tepedelenlioğlu, **Sultan Abdülhamit ve Osmanlı İmparatorluğunda Komitacılar**, Toker Y., s. 76-77).*

Yazar bu raporu uzun uzun aktarıyor. Ölecek bir eski sadrazamın satırları oldukça açıklayıcı. Raporun bir yerinde şu noktaya değiniyor;

> İç politikamızda en çok dikkat edilecek bir konu da Anadolu, Suriye ve bütün Arabistan'da yaşayan halkı tek millet haline sokmaktır. Çeşitli ırklardan gelen, dilleri ve dinleri ve gelenekleri birbirine uymayan insan topluluklarından tek millet yaratmak azmi ile yapılacak teşebbüslerde müsbet netice elde edilmezse Osmanlı devletinin yok olmaması kulunuza aşağı yukarı imkânsız gibi görünmektedir. Zira bu koca devlet ne Rumların, ne Slavların, ne şunun ne bunundur. Fakat kimindir? Bu da hâlâ belli değildir.
>
> Şu halde bu devlete sahip olacak milleti yaratmak lazımdır *(age, s. 88).*

Kitabında haklı olarak Abdülhamit'in önemli bir padişah olduğunu anlatan ve bir devlet adamı olarak yazan bu gazeteci, tam bu noktada rapora bir dipnot düşüyor, dipnot şöyle;

> Bu ana dava, elli yedi yıl sonra, Gazi Mustafa Kemal Paşa devleti 'resmen' eline geçirdiği anda hâlâ halledilmemiş bulunuyordu *(age, s. 88).*

Keçizade Fuat Paşa, bu raporu yazdığı dönemde, Tanzimat ile başlayan Osmanlı ulusu yaratma projesi uygulamada idi.

Ama görülüyordu ki, artık o da imparatorluğu kurtaramayacaktı. Hatta kendilerine "Yeni Osmanlılar" diyen N. Kemal, Ziya Paşa ve diğerleri de bu noktada devletten ayrı hiçbir hat ortaya koymamışlardı. Yani Abdülhamit'in İslam'ı öne çıkaracağı dönem yaklaşıyordu. Ama Abdülhamit bunu uygulamaya koymak için, o ünlü 93 Harbi'nin (yani Ruslarla 1878'de yapılan ve Osmanlı'nın yenilgisi ile sonuçlanan harp) yaşanması gerekiyordu. Balkanlarda Sırp, Bulgar bağımsızlık hareketleri birkaç kere bastırılmıştı. Ama 1878 yenilgisinden sonra Osmanlı neredeyse Balkanları kaybetmişti. Öyle ki, o tarihe kadar nüfusun çoğunluğunu oluşturan Hıristiyanlar, artık ayrılmaya başlamıştı. Bu Balkanlar, aynı zamanda kapitalist gelişimin nispeten hızlı yaşandığı bir alandır. Balkan Harbi yenilgisi ile Balkanların kaybı tümüyle kesinleşir ve böylece Türklük tarih sahnesine çıkmaya hazırlanır. Türkçülük kadrolarını oluşturan İttihat Terakki, 1889 Mayısı'nda kurulduğu günlerde, yalnız Müslümanları üye kabul etme önerisini reddediyor.

> Giritli Muharrem, İslam olmayan kişilerin kabul edilmemesi tezini ileri sürmüşse de bu fikir red olunarak, iş görebilecek ve itimat edilecek her Osmanlı'nın, gayet itiyatkârane ve her türlü tecrübeden geçirilerek kabulü cihetine karar verildi ***(İbrahim Temo'nun İttihat ve Terakki Anıları, Arba Y., s. 17)***.

Yani henüz Türkçülük ortada yok ve hâlâ Müslümanlık daha çekici bir kavram. Ne zaman ki, Ortadoğu'da da ayrılmalar gündeme gelir ve bugünkü Misak-ı Millî şekillenmeye başlar, işte o zaman Türklük öne çıkmaya başlar. Kendisi devletçi, yöntemleri çöküş nedeniyle radikal olmaya mecbur bir İttihat Terakki iktidarı alır. Ama Osmanlı'nın yaptığı şeyi yapmaya devam ederek, Osmanlı devletini korumayı birinci amaç edinerek.

Böylece bir tek içerde Müslüman olmayan kesim olarak Ermeni ve Rumlar kalır. Ve esas olarak ticareti elinde tutan, burjuvalaşmış olan da bunlardır. İşte şimdi sıra bunların "temizlenmesi" ve mal varlıklarına el konulması noktasına gelmiştir. Denilebilir ki, bu sermayeye el koymak ve sonra onu müdafaa etmek Anadolu eşrafı ile, M. Kemal'in temel amacı olmuştur. İttihat ve Terakki'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında Ermeni ve Rumları temizlemek için başlattığı korkunç katliam, Kemal ve adamlarınca devam ettirilmiştir. ABD ve İngiltere denetiminde, Kürtler ile ittifakları ise İslam olmak temeline dayanır. Ne zaman ki Türklük öne çıkar ve İslamlığa saldırılır, Şeyh Sait aldatıldığını anlar ve İslamî bir çerçeve içinde ayaklanır.

Devleti tanımak için yakın dönemde yaşanan Ermeniler nezdinde tüm halklara yönelen kıyıma kısaca bakmak gerekir.

> Bu eşkiya ve katil sürüsünün yapmış olduğu büyük günah ve cinayetin feci şeklini kalem yazmakta utanmaktadır *(Mevlanazade Rıfat, **Türkiye İnkılabının İçyüzü**, Pınar Y., s. 142).*

Ama bizim anlatmaya çalışacağımız konu katliamın planlanışıdır. Aynı kaynakta bu konuda birkaç noktaya göz atmak yeterli. Bu katliam için kurulmuş üçlü İcra Komitesi (Dr. Bahattin Şakir, Şükrü, Dr. Nâzım) aralarında bu katliamı hangi kuvvetlere yaptırabileceklerini tartışırlar. Mevlanazade Rıfat aktarıyor; (Bahattin Şakir konuşuyor)

> ...O halde kabul etmek lazımdır ki; asker, jandarma bizim yaptırmak istediğimiz imha işinde bize yaramaz. Bunu böyle kabul edince bize yarayacak kuvveti ve şahısları nereden bulacağız? İşte meselenin esası bu noktada toplanmaktadır. Ben bize yarayacak şahısları ve kuvveti bulduğumu zannediyorum. Ben bu şahısları nereden mi buldum? Söy-

leyeyim. Ben bunları hapishanelerde buldum. Yapmış oldukları kötülüklerden dolayı askerlikten istisna edilmiş kimselerdir. Bunları tahliye ettirip, idaremiz altına alır, takımlara ayırıp, sanırım gayet güzel bir teşkilât-ı mahsusa meydana getirilmiş olur *(age, s. 136).*

İşte kirli işleri yaptıracak bir teşkilât. Bu TC'nin ruhunda vardır. Her biri birer "mavi gözlü Türk" olanlar, Ermeniler nezdinde halkları sindirmeye çalışıyor, böylece içerde de mal varlıklarını paylaşmaya çalışıyorlar. Bu yüksek bir devlet ve egemenlik bilincinin işaretidir. Burjuvazi varlığını bu kan üzerine kurmuştur. Sonra Ermenileri savaş nedeniyle tahliye kararı alınır. Birinci Dünya Savaşı fırsat bilinerek, TC'nin sınırları içinde etnik temizlik başlatılmış olur. Ermeni ve Pontuslar mal varlıklarına el konularak kıyılır, sürülür. Dün bu kıyımı alkışlayan herkes, artık sıranın kendisine geleceğini de bilir. Ve şimdi Kürt halkı kıyılırken aynı şey yapılmaktadır. Bir farkla ki, artık TC'nin sorunu bir mal varlıklarına el koyma sorunu değildir. Onun için, TC kendisini çözen Kürt devrimini evcilleştirerek, alt-emperyalist bir güç olmaya çalışıyor. Bölgenin lideri olmaya çalışıyor. Hem Kürt devrimine saldırıyor, hem Kürt halkını kıyıyor, hem de onlarla uzlaşma üzerinden Ortadoğu ve Kafkaslara uzanmaya çalışıyor. Bunun için örtülü ödenekten ve CIA'nın astronomik rakamlara varan Türkiye bütçesinden beslenen yeni bir Teşkilât-ı Mahsusa kuruyorlar.

Ve TC'nin temelleri, tümüyle Abdülhamit döneminde atılıyor. Yine İslam, kendi kaynaklarından en çok bu dönem uzaklaştırılıyor. Aslında Abdülhamit ile Osmanlılığı savunanlar (mesela N. Kemal) iki ayrı yolun yolcusu değildir. Tersine çökmekte olan bir devlette, aynı amaç için iki ayrı yol seçmiş kişilerdir. Fakat tarih bunları neredeyse düşman diye gösterir. Kemal tarihi bu iki kolun birleştiricisidir, bir başka de-

yişle bunlara direkt bağlıdır. Fakat kendisini görünüşte bu iki kanattan da ayırır izlenimini verir. Sözde N. Kemal çağdaş, Abdülhamit ise tutucu olur. Oysa, N. Kemal tamamen efendilerinin kullarındandır. Bu abartılı farklılıklar, böylece başka çatışmaların üzerini örtme işlevini görür ve tarih, bunların arasındaki sözde çatışmanın tarihi oluverir. Hem "Genç Osmanlılar" ve hem de "İttihat ve Terakki" ile Osmanlı devleti, muhaliflerini kullanmasını da öğrenmiştir. Osmanlı'yı ayakta tutmak için yapılan bu girişimler, zaten böylesi bir sürece de olanak tanımaktadır. Özellikle İttihat ve Terakki ile, geleceğin iktidarını kuracak olan burjuvazi, devletten vazgeçmeden devlet dışı bir güç odağı örgütlüyor. Böylece muhaliflerin gideceği adres de belirlenmiş oluyor. Bu olaya tümüyle baştan planlı bir çerçeve vermeye çalışmıyoruz. Tersine, örgütün amaçları buna olanak tanıyor. Bunu söylüyoruz.

Belki dikkatinizi çekmiştir; TC 73 yaşında olmasına rağmen, "Türk polis teşkilâtı" 100 küsurıncu yılını kutlar. Bunun nedeni üzerinde azıcık düşünmek yeter. TC, Osmanlı'nın devamıdır. Türkçülük de bunu gösteren önemli bir kanıttır. 1906-1908 arasında, Kafkasya'dan, Balkanlardan Türkçülük ağır ağır öne çıkmaya başlar. Hasta adam olan imparatorluğu kurtarmak için, Abdülhamit'in gizli örgütünü "atlatacak" bir örgüt kurma girişimi, ordu içindeki subaylarca başlatılır.

Burada Abdülhamit'in gizli örgütü üzerinde bir miktar duralım.

> ...Ama Abdülhamit hiç de bu kanaatte değildi. Zira tahta çıkışı üzerinden geçen iki ay içinde dar kadrolu fakat kuvvetli bir casus şebekesi kurabilmişti. Spiridon Mavroyeni bu şebekenin ruhu idi. Haberler onda toplanıyor ve doktor her sabah nabzını da bildiriyordu *(N. N. Tepedelenlioğlu, age, s. 500).*

Spiridon Mavroyeni bir Rum asıllı doktordur ve Abdulhamit'in aile doktorudur. Ama esas işinin Abdülhamit'i tahta hazırlamak ve sonra da gizli teşkilâtının "ruhu" olmak olduğu anlaşılıyor. Osmanlı'da da, TC'de de hep Rum veya göçmenlerin devşirilmesi ile devlet ayakta tutuluyor. Devam edelim;

> Sonradan pek genişleyecek ve dünya ölçüsünde büyük bir gizli kuvvet halini alacak olan bu şebekenin İstanbul'dan sonra büyük merkezi Viyana'da çalışıyordu ve çok garip görülecek ama hakikat budur ki, İstanbul'da en verimli kol Fener Patrikhanesi idi *(age, s. 500)*.

İttihat Terakki'nin radikalliğini Abdülhamit koşulluyor. Ve Osmanlı, Abdülhamit'e kadar yeterince güçlü bir devlet aygıtı oluşturamıyor. Abdülhamit hem işin ideolojik yönünü, hem de devletin işlevlerini yürütecek baskı gücünü örgütlemeye çalışıyor. Onun için TC'nin temelleri o dönem atılıyor. M. Kemal'in cumhuriyeti, tümüyle onun mirasıdır.

İttihat Terakki, tüm radikal yöntemlerine rağmen, amacı imparatorluğu kurtarmak olan bir örgütlenmedir. Yöntemlerdeki radikallik, çöküşün ve çürümenin boyutlarına tepki olarak algılanabilir. Bir yandan burjuva bir egemenlik isteminin izleri, bir yandan da ağır basan Osmanlı'nın kurtarılması istemi İttihat Terakki'yi anlamak için önemli iki bileşendir.

Osmanlı, tarihi boyunca barbarlık ile suçlanmıştır. Barbarlığı reddetmek için Osmanlı, kendi tarihinde Türklüğü hep aşağılamıştır. Her halde "Ya devlet başa ya kuzgun leşe" sözü bunu anlatan bir tepkidir. Tepkinin Türkmenlerden gelmesi de doğal. Ama yıl 1908 olunca ve arkasından Balkan yenilgisi de gelince, o güne kadar tutmayan Osmanlı ve İslam kimliğine bir üçüncüsünün eklenmesi gerekiyordu. İşte Türkçülük bu dönemin ürünüdür. Yalnız, biraz tarih kitaplarını karıştırmış ve Kemal'in tarihi dışında okuma yürekliliğini göstermiş herkes

şunu düşünecektir; neden Türkçülüğün tüm ateşli savunucuları arasında, köken olarak Türk, Türkmen vb. yok. Ziya Gökalp bilindiği gibi Kürt'tür. M. Kemal, Atatürk soyadını alarak, "mavi gözlü Türk" soyunu başlatıyor. Bugün, Kemalist tarihin etkisi altında insanın aklına böylesi sorular gelmesi bile fazla görülmektedir. Ama okuyucu dikkat etsin ki, 1910'larda kimse, Türk olmadığı halde kendine Türk deme eğiliminde değildi. Öyle ya, ortada, ne bu boyutuyla bir Türkleştirme vardı, ne bunu bu boyutu ile yapmış bir TC ismi vardı.

Osmanlı devleti bir imparatorluk haline gelirken kurduğu sistem "kapıkulu" sistemidir, devşirme sistemidir. Kişiyi, daha çocukken kendi yaşamından koparma ve devlet için yetiştirme üzerine kurulu bir sistemdir bu. Burada kişinin başkaca bir varlık temeli de kalmaz. Sanırım, CIA'nın filmlerde anlatılan kimsesiz çocuk yurtlarından adam yetiştirmesi de bu esasa dayanır. TC, bu mirasa olduğu gibi konmuştur. Mavi gözlü Türkler böyle anlaşılabilir. TC'nin tarihine bakılsın, bir başbakan, bir cumhurbaşkanı, bir üst düzey general yoktur ki Türk veya Türkmen'dir. Tersine bunların çoğunluğu "mavi gözlü Türk"tür. Bunlar kendi halklarını inkâr edebilen, Türk'ten çok Türk olma iddiasındaki "Türk"lerdir.

TC devletini anlamak açısından bu devşirme sisteminin önemini kavramalıyız. TKP'nin kadrolarını devşirerek kendilerine tarih yazmışlardır. Solu, bir muhalif grup olarak, düzeni ayakta tutacak bir unsur olarak kullanmışlardır. Dinci çevreler ile solu bu temelde karşı karşıya getirmeye çalışmışlardır. Her iki tarafı da yönetmeyi başarmışlardır. Bugünkü laik-anti-laik çatışması da tam buraya oturmaktadır.

Türçülük de kendi içinde evrimler geçirmiştir. Amaç, elde kalan sınırları içinde, bir ölçüde bir Avrupalı büyük güce dayanarak, imparatorluğu kurtarmak idi. Bir devrim, bir kurtuluş

savaşı hedefi hiç yoktur. Tersine başından tümüyle Osmanlı adına yola çıkılmıştır. İşte onun için M. Kemal, ortada hiçbir düşünce ve plan olmadığını gösterircesine, bir gece yatmadan önce, "yarın cumhuriyeti kuracağız" der. Aralarındaki kavga, özellikle Balkan Harbi yenilgisinden sonra başlar. Alman yanlısı Enver, Birinci Dünya Savaşı'nın gelişimine de bağlı olarak, İngiliz yanlılarını devre dışı bırakır. Ama bu arada devre dışı bırakan da, devre dışı kalan da Batıcıdır, imparatorluğu kurtarmak yanlısıdır. Tüm bu sürede, ta 1919'a kadar Cumhuriyetin kurucu kadrosu olacak kesim, ortada yoktur. Sonuna kadar Osmanlı politikasının hizmetindedirler. Daha sonra sözde padişaha başkaldırdıkları söylenecektir ve bu tarihi, yazık ki, bir dönem TKP saflarında olmuş modern "sınıf kapıkulları" yazacaktır. İşte onun için biz Anadolu solcularının işi çok zordur. Devlet solu kendine bağlamıştır ve bir muhalif unsur olarak, özellikle sözde laikliği korumak için dinî çevrelerle çatıştırmıştır. Aynı şeyi dinî çevrelere yapmıştır ve radikal İslam, hâlâ bu cendereden kurtulamamıştır. Sol böylece düzen içi bir düzenleyici olarak işlev görmüştür.

Türkçülük, önceleri arka planda kalmıştır. Zaman zaman İslamcılık ve zaman zaman ise Osmanlıcılık ile iç içe, yan yana kullanılmıştır. Kemalizm, ilk mecliste, İslamcılığı öne çıkarmıştır. Üç Tarz-ı Siyaset budur. Hangisi gerekli ise onu öne çıkarırsınız (Bugün de bir yandan SSCB'nin çözülüşü, diğer yandan Kürt Devrimi'nin çözücü etkisi altında burjuvazi, yeniden "üç tarz-ı siyaset"i tartışıyor). Ardından, giderek Türklük ön plana çıkmıştır. Hem Kürt isyanlarının bastırılması, hem de İslam temelli muhalefetin susturulması, bunu gerektirmiştir. Ama 1919'da önceleri halklar boğazlanmıştır. TKP, Yeşil ordu ve çetelerde (Çerkes Ethem hatırlansın) ifadesini bulan halk hareketi, binbir dolapla bastırılmıştır. Kemalizm bunlarla savaş-

mıştır. Bu konudaki taktikleri ise, Osmanlı ordusundan, Osmanlı yönetiminden öğrenmiştir.

TC devleti, halkların imhası ve inkârı üzerine kurulmuştur. Bu bir gerçekliktir. Biz devrimcilerin, komünistlerin, "yıkıcıların" devleti kötülemek için uydurduğumuz şey değildir. Tarihleri budur; inkâr et, karşı koyanı birbirine kırdır, imha et. Bu konuda Osmanlı'dan aldığı mirası çok daha ileriye taşımıştır. Yukarıda sözünü ettiğimiz gibi, M. Kemal ve Kemalistler, hiçbir zaman halk güçleri dışında kimseye karşı savaşmamışlardır. 1916 yılında başlayan iç savaş, 1919 yılına gelindiğinde, Büyük Ekim Devrimi'nin de etkisi ile, Anadolu'da bir anti-emperyalist, anti-feodal savaşa dönüşme potansiyeli taşıyordu. Bir yandan komünistlerin önderlikte gecikmeleri; çeteler, Yeşil Ordu ve TKP arasında ilişki zayıflığı, öndersizlik; diğer taraftan ise, Osmanlı yönetimi ve burjuvazinin süreci iyi görüp tam zamanında müdahale etmesi ile bu potansiyel kırılmıştır. Söylendiği gibi, bir anti-emperyalist kurtuluş savaşı olmamıştır. Kemal ve adamları, halkları kırmak, TKP'yi yok etmek, Çerkes Ethem'i ezmek için savaşmışlardır. Bunun dışında sadece Yunan orduları ile ve sonu önceden belli bir savaş yürütülmüştür. Öyle ise onların "kurtuluş" dedikleri şey, gerçekte, halkın iktidarından, sosyalizmden kurtuluştur. Bu, işçi ve emekçiler için, halklar için hapishane, ölüm, kan demektir. 73 yıllık tarih bunlarla doludur.

1917'de proletaryanın Sovyetlerdeki zaferi, tüm kapitalist-emperyalist sistemi sarsmıştır. Pazar paylaşım savaşımı, pazarlarının bir bölümünde yeni bir dünyanın doğuşunu müjdelemiş, tüm halklara ümit olmuştur. Kapitalist dünyanın o dönemdeki lideri İngiltere, kendi topraklarında işçi sınıfını satın almak için bir dizi "haklar vermiştir." Bu, korkunun ve tehlikenin büyüklüğünü göstermektedir. Bu tarihten itibaren, emperyalist politi-

kalarda değişiklikler başlamıştır. Feodalizmden devraldıkları sömürgeleri, emperyalist burjuvalar ellerinde tutmak için modern lejyonerler sistemi kurmuşlardır. TC devletinin yöneticileri bu modern lejyonerlerdendir ve Batıcılık, bu lejyonerliği halka kabul ettirmenin temel biçimidir. Kaldı ki, Sivas Kongresi tamamen ABD mandacılığını kabul etmiştir. Ekim Devrimi gerçekleşmiş, Anadolu'da üç yıldır Çerkes Ethem, Yeşil Ordu ve komünistler etrafında şekillenen, dağınık ve önderliği netleşmemiş bir halk hareketi mücadele içinde şekillenmektedir. İşti M. Kemal bu noktada harekete geçiriliyor.

> Halbuki, Mirvala M. Kemal Paşa'yı Anadolu'ya gönderen Damat Ferit Paşa Hükümeti'ydi. Kuvvet veren de Sultan Vahdettin Han Hazretleriydi. Verilen vazife görünüşte Ordu Müfettişliği, hakikatte ise ordu dışıda bir ihtiyatı kuvvet hazırlamaktı. Babıali kendisine geniş bir selahiyet vermişti. Padişah, paşanın eline ayrıca bir Hatt-ı Hümayun vermişti *(Mevlanazade Rıfat, age, s. 234)*.

Yazar ayrıca bu sözü edilen 14 Mayıs 1919 tarihli Hatt-ı Hümayun'u yayınlamıştır *(age, s. 238)*. Halide Edip ile telgraflaşmaları ise, tamamen ABD mandasını kabul ettiklerinin kanıtları ile doludur. Sivas Kongresi'nde ABD resmi temsilci de bulundurmuştur. Ancak, Halide Edip'ten farklı olarak ABD, açık bir manda ifadesinin yandaşı değildir. Artık Kafkaslara da ulaşan Ekim Devrimi'ni durdurmak için kurulacak bir TC devletinin görünüşte bağımsız olması gereği açıktır. ABD bunu kavramıştır, İngiltere bunu kavramıştır.

Sözde bağımsız, gerçekte birer lejyoner devlet olan sömürge (yarı-sömürge terimi bir geçiş anını, bir pretik durumu anlatır. Gerçekte çağımızın sömürgeleri görünüşte bağımsızdır. Onun için yarı-sömürge kavramını kullanmak açıklayıcı değildir. Sömarge demek gerekiyor ve emperyalist sömürgecilik bu-

dur. Feodal sömürgecilik "tam", emperyalist sömürgecilik "yarı" değildir. Ancak Osmanlı bir imparatorluktan sömürge olmaya geçerken böylesi bir yarı-sömürge olma anı yaşamıştır. Hepsi budur. Bunun üzerine teori de kurmamak gerekir. Aynı süreci Çin ve İran'da da görürüz. Çin'de tıpkı bizim Kemal hareketine benzer bir Komintag deneyi vardır. Ve Enternasyonal, ABD patentli bu politikayı yutmuştur. Çin'de Komintag'ı, Anadolu'da ise M. Kemal'i yanlış değerlendirerek desteklemiştir. Çin'de Enternasyonal'in taktiğinin yanlışlığı, önceleri Mao'nun kurtardığı sonraları ise onun karşısında savaştığı süreç içinde Çan Kay Şenk deneyi ile öğrenilmiştir. Ama bizde M. Kemal'e karşı savaşı sürdüren çıkmamıştır ve böylece bugünlere kadar Kemalizm etkisini sol içinde sürdürebilmiştir) devletler oluşmaya başlamıştır. Halkların gerçek kurtuluş yolunu kapatmak için bu sözde bağımsızlığa izin verilmiştir ve emperyalist-kapitalist çağın sömürgelerine de bu durum uygundur. Feodalizmde sömürgecilik fiili askerî işgali gerektiriyordu. Oysa, kapitalizm ile birlikte buna gerek de kalmamıştır. Sermaye ihracı, sözde bağımsızmış gibi görünen devletlerin varlığı koşullarında sömürgeleştirmeyi olanaklı kılmıştır (Yeri gelmişken, kapitalizmin eski ve yeni sömürgeciliği yoktur. Eski sömürgecilik feodalizmden devralınandır ve yenisi de emperyalist sömürgeciliktir. Öyle ki, kapitalizmin bir dünya sistemi haline gelişinden sonra -yaklaşık 1900'lerin başı- sosyalizm dışında, ulusal kurtuluş hiç gerçekleşmemiştir. Ulusal kurtuluşu gerçekleştirenler, ulus olma iradesini göstermenin yanı sıra sosyalizmi kurma iradesini gösterenlerdir; yani toplumsal kurtuluşu gerçekleştirenlerdir). TC bunun ilk örneklerindendir. Yine ortada bir ulusal kurtuluş da yoktur. Hangi ulus kurtulmuştur? Tersine ortada bir sömürge (hafifletici olacaksa bir modern yarı-sömürge) vardır ve feodal sınıf, yerini burjuvaziye bırakmıştır. Bu emperyalizme bağımlı ülkede, kurtulan tek bir halk yoktur ve

tüm halklar için bir hapishane yaratılmıştır. Bu açıktır ki, bir burjuva çözümdür, ama bir ulusal kurtuluş değildir. Ekim Devrimi'nden bu yana, sosyalizmi kurmak dışında hiçbir ulusal kurtuluş gerçekleşmemiştir. Bir devlet olmak ayrıdır, ulusal kurtuluş ayrı. Bizde gerçekleşen, 1920'de, Osmanlı'ya göre daha dar bir toprak üzerinde burjuva egemenliğin kuruluşu ya da bir burjuva devlettir.

Halkların imhası ile "ulus" olunmuyormuş. Öyle ya, Kürtleri, Rumları, Ermenileri, Lazları, Çerkesleri kıymak veya susturarak Türkleştirmek, bugün görülüyor ki, o kadar da olanaklı olmuyormuş. Bugün pek çok burjuva ideoloğu, "Türkiye'nin kültürel çeşitliliği" veya "Türkiyeli" kavramına sarılıyor. Demek ki, o eski elbise artık parçalanıyor ve egemen sınıf egemenliğini tarif edebilmek, halka kabul ettirebilmek için yeni yollar, çözümler arıyor.

1908'den başlayarak gelişen Türkçülük, aynı zamanda halkların imhasını beraberinde getirmiştir. TC'nin kendi kuruluşunun savaşı dediği "kurtuluş savaşı", tamamen halklara, komünistlere karşı yürütülmüş bir savaştır. İşte TC devleti de bunun üzerine oturuyor, böyle oluşuyor. Kuruluşunu takuben, kıyımlar devam ediyor. Kürtlerin, Lazların, Rumların kırılması bunun sadece birkaç örneği. Bu öylesine bir kırımdır ki, kendileri aslen Türk olmayanların Türklük adına yürüttükleri, burjuva egemenliği sağlama kıyımıdır. Kıyımın şiddeti bugün bile ortadadır. Herkesin soyadı, 1930'lardan beri, Öztürk, Asıltürk, Türkkan, Türksoy vb.dir. Bu soyadlar genellikle, kıyımdan kurtulmak için, soylarını kıyımdan kurtarmak için bulunmuş çarelerdir. Kıyım sadece Müslüman olmayan halklara yönelmemiştir. Müslüman olmayan halkları kırarken, komünistleri kıyarken destek verenler de kıyımdan geçiriliyor. Yalnızca şapka giymedi diye öldürülenlerin sayıları tüyler ürperticidir.

1925 sonrasında gerçekleşen Kürt kıyımları hâlâ hatıralarda canlıdır. Bugün de aynı kıyım politikası sürdürülmektedir. Baskı ve şiddet altında halklar kendi kimliklerini ya tümüyle silmiş ya da evlerinde, gözlerden ırak dört duvar arasında saklamışlardır. Böylece ortaya hakkını aramayan, geçmişinden korkan, her hareketinde açık vermemeye çalışan kontrollü, her özelliği ile dalga geçilen, aşağılanan bir insan tipi çıkmıştır. Deyim yerinde ise, halklar mozayiği Anadolu, betonlaşmıştır. Betonun altında nefes almaya alışılmış, bir hapishane kafalarda taşınmış, kişiliğin parçası haline getirilmiştir. Hakkını arama, karşı koyma geleneği yok edilmiştir. Bundan en büyük zarar işçi sınıfının, devrimin, sosyalizmin çektiğini vurgulamaya sanırız gerek yok.

TC devleti, en başından beri işçi sınıfına saldırı üzerinde varolmuştur. Daha en başından beri varlığını, işçi sınıfı ve komünistlerin ezilmesi ile sağlamış bir devlettir karşımızdaki. Kendinden önceki egemen sınıf ile kavgaya tutuşmuş değil, bu kavga için işçi ve köylülerle ittifak yapmış değil, tam tersine işçi, emekçileri düşmanı olarak görmüş ve öylesi bir savaşla kurulmuş bir devlettir karşımızdaki. "Sınıfsız imtiyazsız" olmak, 1920'lerde, karşı çıkanın öldürüldüğü bir "homojenliği" anlatırdı. Şimdi de aynı şeyi anlatıyor. Dün de, bugün de, işçi ve emekçilerden "ülkemiz" adına fedakârlıklar istenerek, kapitalistler kârlarına kâr katıyor ve sistem krizleri hafifletiyor. Ama bunun nedeni, bugüne kadar sınıf adına hareket edenlerin de bu çerçeveyi kabul etmiş olmalarıdır. Bunu sağlayan ise, kan ve şiddettir. Kemalizm'i tanımak bu anlamda çok ama çok önemlidir.

Kemalizm, bu topraklarda burjuva egemenliği sağlayan burjuva ideolojisidir. Kemalizm'in iyi kötü kanadı ayrımları bu nedenle anlamlı değildir. Faşizm tanımı ile, nasıl ki, kapitaliz-

min tüm günahları faşizme yıkılarak sistem (burjuva devlet) aklanmış ise, aynı şekilde Kemalizm'in kötü (faşist) kanadı ile Kemalizm bir bütün olarak aklanmaktadır. Hâlâ ülkemizde sol hareket Kemalistlerle ittifaktan söz edebilmektedir. Hem de tarihini M. Suphi'lere dayandırarak. Suphi'leri, Çayan'ları ve daha nicelerini katleden devlet aynı devlettir. Birini faşist devlet, diğerini başka bir devlet katletmedi. Bu aynı devlettir, burjuva devlettir. Bugün bu devletin adı tekelci polis devletidir. Bu devlet onlar için demokrasidir. Burjuva demokrasisi budur. Ama bu devlet biz işçi ve emekçiler için yani halkın %80'i için katıksız bir diktatörlüktür.

Bu anlamda, 1920'lerde, 1946'larda, 1960'larda gibi, belli bir tarih kesitini ele alıp bu dönemde burjuva devlete bir isim aramak, devletin evrimini, TC'nin evrimini anlamanın önünde engeldir. 1920'lerdeki devlet için pek çokları "Bonapartist" devlet nitelemesini yapmaktadırlar. Bu bakış, her şey bir yana, devlet meselesine teorik olarak yaklaşımda da bir geriliktir. Bir devletin belli özelliklerini ele alıp, onu bir başka devlete benzetme eğilimi, devletin bir sınıf egemenliği aygıtı olarak özünü görmeyi engelliyor. Biçim öylesine öne çıkıyor ve devletin oluşumu ve evrimi sınıf savaşımından öylesine koparılıyor ki, her ana özgü bir devlet biçimi keşfediliyor. Bu öyle kafa karıştırıcıdır ki, her gün gelip giden devlet biçimlerini izlemek teorik faaliyetin ana alanı oluyor. Gerçekten devlet meselesine verilen önemden dolayı değil, sadece teorik körlüğün en büyük körlük olmasından dolayı, hep aynı noktalara takılınıp kalınıyor.

TC devletini anlamak için onun evrimini, tarihini incelemek bunun için çok büyük öneme sahip. Bu tarihe bir bakılınca görülecektir ki, varlığı Ekim Devrimi'nin emperyalist odaklar üzerine saldığı korkuya dayanan bu devletin kendisi de,

tümüyle komünizm korkusuna göre örgütlenmiştir. En başından beri emperyalist-kapitalist dünyanın, daha açık deyimi ile dünya burjuvazisinin çıkarlarına göre örgütlenmiştir. Bu her devlet için geçerlidir. Onun için giderek her devlet, bir iç savaş örgütü olma yönünü daha çok açığa vurmaktadır. Ama TC devletinin farkı, hemen Ekim Devrimi ülkesi ile sınır oluşturmasıdır. Eğer Ekim Devrimi olmasa idi, Fransızların, İtalyanların vb. silâhlarını bırakarak işgal bölgelerinden çekilmesi olanaklı olur muydu? Bunu Kemalist devlet en başından biliyor ve buna uygun yol alıyor. Her zaman, komünizm tehdidine göre adımlarını atıyor. Hem sömürge, hem Ekim Devrimi'nin yanıbaşında olmak, hem içerde halkların imhasına dayalı onlarla barışık olamama bu devleti şekillendirmiştir.

Hiçbir nesnel, hele hele hiçbir öznel temeli olmamasına rağmen Celal Bayar'ın her kış komünizm beklemesinin, komünizm korkusunun devlet örgütlenmesindeki rolünü anlatır bir örnek olduğu kanısındayız. En başından beri işçi eylemlerini yasaklayan, kan ve hapis ile işçilere saldıran, "eğer komünist parti lazımsa onu da biz kurarız" diyen, eğer sendika lazım ise onu da biz kurarız diyen bir devlettir söz konusu olan. Bugünlerde 1 Mayısları kana bulayan da bu devlettir. Bizim bazı sol çevrelerimiz, hâlâ 1 Mayıs'ta radikal gruplar polisi kışkırttı diyebiliyor. Bir tarihe bakın göreceksiniz ki, bu devletin kışkırmak için hiçbir dış etkene ihtiyacı yoktur ve her katliamı önceden planlamıştır. Bu gözle bakılırsa 1 Mayıs 1996'da tutmayan devlet hesabının kitlenin kaçmadan yanıt vermesi olduğu görülecektir.

Tarihi bu olan, tarihi boyunca kılıç üzerine varlık kazanmış, halkların ve işçi sınıfının tescilli düşmanı, en başından beri sınıf bilinci ekonomik varlığına göre daha gelişmiş bir burjuvazinin devletidir bu devlet. Bu devletin bugünkü örgütlen-

mesi, tekelci polis devletidir. Demokrasi tartışmalarının sınırı da burasıdır. Devletten hak, hukuk, yasal çerçeve ve demokrasi beklemek, hem genel olarak burjuva devlete karşı karşılıksız müşfik duygular içinde olmaktır, hem de TC devletini hiç tanımamaktır. Deniz'lerin, Mahir'lerin, İbrahim'lerin, 15'lerin ve daha nicelerinin katillerine karşı çok ama çok kinsiz olmaktır. Halkları kıran, imha eden bu devlettir. Çerkes Ethem'e sahip çıkmaktan korkmak, bu Kemalist tarihin derin izlerini taşımaktır. İşte bu aynı izlerdir ki, bizi duygusuz yapmaktadır, tarihimizden koparmaktadır. Onun için bir olumlu iradeyi, bir iktidar olma ve sosyal kurtuluş iradesini gösteremiyoruz. Yani devleti eksik tanıyoruz ve düşmanı eksik tanıyanların yaşadığını her tarih kesitinde yeniden yaşıyoruz. Devletten kopmadan, tarihimize de sahip çıkamıyoruz.

ÇÖZÜLÜŞ İÇİNDE "YENİDEN YAPILANMA"; TC DEVLETİ ÜZERİNE

TC devletinin tarihi biliniyor. Devletçi olmak, burjuva egemenliği sürdürmek temel olmak üzere, her şeyi yapıyorlar. M. Kemal, gerekli olduğunu gördüğü an, bir "komünist" partisi de kuruyor, muhalefet de örgütlüyor. Bunu yaptırdığı adamları, günü geldiğinde harcıyor, asıyor ve tüm bunları yapanlar da, yaptıranlar da, sonuçta harcananlar da, hep devlet için çalışıyor.

Bunu kolaylaştıran bir neden var. Burjuva egemenlik, aslında burjuvazinin kendi sınıfsal çıkarlarını, ulusal çıkarlar olarak ortaya koyması, örgütlemesine dayanıyor. Yani ulusal çıkar, her zaman ve her zaman burjuva sınıfın çıkarlarının dolaysız ifadesidir. Burjuvazi, sınıfsal çıkarlarını ulusal çıkar adına tüm toplumun çıkarları olarak sunduktan sonradır ki, bu çerçevede bir ideolojik yapıştırıcı elde ediyor. Tüm toplum, en ücra köşesine kadar, bu ulusal çıkarlara göre şekilleniyor. Vatan ve vatan hainleri de böyle belirleniyor. Bu ulusal çıkara, burjuvazinin çıkarlarına karşı çıkan herkes vatan haini oluyor. Böylece her şeyin üzerinde bir ulusal çıkar, her şeyin üzerinde bir ulusal birlik oluşuyor. Ama bu ulusal birlik ancak burjuva devlete, sömürü ve aşağılanmaya karşı çıkmama temelinde gerçekleşiyor. Daha açık söylemek gerekirse, sömürülenlerin, ezilenlerin, kendi çıkarlarını görmemeleri, kendi sınıfsal

gerçekliklerinin bilincine varmamaları gerekiyor. Böylece işçi sınıfı, burjuvaziye karşı, ulusal çıkara karşı olmamak adına savaşamaz hale geliyor. Burjuva devlet, burjuva çıkarlara ters düşen her şeye, "bu ulusal çıkarlarımıza ters" diyerek saldırıyor, tüm toplumun saldırmasına zemin hazırlıyor.

Bir güncel örnek iyi olacak. M. Ağar, cep telefonlarının dinlenmesi için giriştikleri operasyonu, "insan haklarına ve özel hayatın gizliliğine" karşı suç olarak görenlere, devletin üstün çıkarları adına sesleniyor: "Bunu yaptık" diyor, "bunun detaylarını konuşmak vatana ihanettir" diyor. Örnek bununla bitmiyor. Kredi kartları ile bir banka dolandırıcılığı yapan kişi, devletin çıkarları için daha fazla şey söylemem, diyor. Söylemez çetesi de devlet için yaptıklarını anlatıyor. Tüm bunlar, gerçekten vatana hizmettir. Onların vatanına. Onların vatanı budur. İşte vatan dedikleri, işte ulusal çıkar dedikleri, işte ulusal birlik dedikleri budur.

Hep söylenir; bir avuç azınlık olan burjuvazi nasıl çoğunluğu yönetir. Kabul etmek gerekir, bunun sırrı, önemli ölçüde ideolojidedir, yüzyıllardır süren alışkanlıklar ve önyargılardadır. Kabul etmek gerekir ki, soru terstir. Soru, doğru biçimi ile şöyle sorulabilir; "üreten, yaratan, toplumun yüzde seksenini oluşturan çoğunluk neden kendi çıkarları adına davranmıyor, neden kendi kaderini eline almıyor, ne yapmalı ki, bu çoğunluk yöneten durumuna gelsin?"

Proletarya iki ayrı vatan olduğunu bilince çıkarmalıdır. Bu vatan onların vatanıdır. Onların vatanı çek defterleri ve kasaların içindeki paralarla belirlenir. Bu açıdan burjuva egemenliğe karşı koyan herkes vatan hainidir. Hukuk da burada biter. Hukuk, egemen sınıfın, kendi çıkarlarını ifade edeceği bir yasalar ve kabuller sistemidir. Öyle ise proletaryanın, devrimcilerin ayrı bir vatanları ve ayrı bir hukukları vardır. Mesela bi-

zim hukukumuzda, bu düzene karşı her yol ve araçla savaşmak meşrudur. Zulme, zalime karşı savaş başka türlü yürütülemez.

Burjuvazi egemenliğini sürdürmek için "ulusal çıkar" ardına gizlenir. Ülkemizin egemen sınıfı, burjuvazi ise, bu açıdan daha iyi tanınmalıdır. Osmanlı'nın yerine oluşturulan burjuva egemenlik, aynı zamanda bir modern sömürgenin, modern lejyonerlik sisteminin oluşturulması anlamına gelmekteydi. Onun için, Misak-ı Millî içinde egemenlikleri, tam bir lejyoner cumhuriyetinin kuruluşunu ifade ediyor. Mandacıdırlar ve bunu gizlemek için anti-emperyalist oldukları yalanına dayanırlar. İşbirlikçidirler ve bunu gizlemek için "bağımsız"lıktan söz ederler. Dini her zaman kullanmışlardır ve bunu örtmek için "laik"likten söz ederler. Ülkeyi satmışlardır ve onun için "ulusal kurtuluş"tan söz ederler. Halkları imha etmişlerdir, onun için dış güçlerin oyunları ve komünizm zehirinden söz ederler. Katliamlarını gizlemek için, ırk ayrımı yoktur, diye bağırırlar. İşçi ve emekçileri her fırsatta yok etmişlerdir, her fırsatta komünistleri, hakkını arayanları imha etmişlerdir, onun için "sınıfsız, imtiyazsız bir toplum"uz derler. Yani, bu topraklarda burjuva egemenlik, o özlü sözlerinde olduğu gibi, "sınıfsız imtiyazsız" planyadan geçirilmek demektir.

Ulusal çıkarlarının ifadesi olarak öne çıkarılan Türkçülük, gerçekte, Türk halkına ya da Türkmenlere dayanmaz. Tersine, ta Osmanlı döneminden beri imha ettikleri, Alevi Türkmenleridir. Kendi kültürü yok edilmiş, silinmiş bir halkın kimliğini, en tehlikesiz kimlik olarak gördüklerinden Türklüğü ulusal birleştirici olarak seçmişlerdir. Bu yolla herkesi zorla Türkleştirmişler, Laz'ın, Arap'ın, Pontos'un, Abhaz'ın, Adige'nin, Kafkas halkların, Pomak'ın vb. kültürünü, Türk kültürü olarak yutturmuşlar. Hem Türk kültürünü yok etmişler, hem de bu kül-

tür adına tüm halkların kültürlerini yok etmişlerdir.

Türkçülük, öylesine belirsiz, öylesine şekilsiz bir çerçevedir ki, nereye çeksen oraya götürülmüştür. Gerektiğinde İslam'a düşman olabilmiştir. Gerek görmüşlerdir, Türklük, bu kez en çok İslamcı olmuştur. Böylesine şekilsiz bir tarif, istenildiği yere çekilebilmiştir. Gerektiğinde Türklük, komünizm ile ilişkilendirilmiş, tarihten gelen sol gelenek olmuştur, gerektiğinde Bozkurt ile faşistlikle bağlanmıştır.

İşte dünya çapında burjuva egemenliğin tüm deneylerini içselleştirmede bir başarı. Burjuva ideolojisi bitmiş, köhnemiş bir toplumu ayakta tutmak üzere var. Böyle olunca, felsefî anlamda pragmatizm, onun içeriğidir. Yani her gelişme karşısında istenilen yöne çekilebilecek bir şekilsizlik içinde burjuva çıkarları ulusal çıkar olarak ifade edebilme "esnekliği". İşte Kemalezm, bunu başarmıştır. Bel kemiği öylesine esnektir ki, bir gün dinci, bir gün din düşmanı olabilmektedir. Böylesi bir ideolojiyi halklara kabul ettirebilmek için ise, mutlaka ve mutlaka halkın kimliksizleştirilmesi gerekiyor. Baskı, imha, her tür saldırı ile halklar sindirildikçe kimliksizleşmiştir. TC devleti, tarihi boyunca en çok değer verdiği kişiliği, ihanetçi kişilikte bulmuştur. Kapıkulu sistemi de budur. Pek çok general, devlet görevlisi ve etkili kişi, ailesi olmayan, dolayısıyla ailesi dahil ihanet edemeyeceği hiçbir değeri olmayan kişilerden yetiştirilmiştir. İşte onun içindir ki, ideolojileri bu kadar çürük, bu kadar etkili olabilmiştir. Yine işte onun içindir ki, burjuva egemenliğe karşı savaşım, tüm halkların da dirilişinin, Anadolu'da insanın dirilişinin ifadesidir. Halkların kendi kimliklerine sahip çıkması, burjuva egemenliğin yıkılarak sosyalizmin kurulmasını zorunlu kılmaktadır.

Bugün, işte bu egemenlik aygıtı çözülmektedir. Türk dışında başka halkların da var olduğu artık sır değildir. Kürt

devriminin deneyimi göstermiştir ki, katliam ve zor ile halkları yok saymaya alışmış bu sistem, kendi anladığı dil ile, zorla yıkılacak, parçalanacaktır. Artık, Kürt vardır, artık Karadeniz dağlarında köyleri boşaltmaya başlamalarından da anlaşılacağı gibi, Laz ve Pontos vardır. Artık, ihanetçi dedikleri Çerkes Ethem'in halkı vardır (Çerkes Ethem, burjuva gerçekliği çok geç anlamaya başlamıştır. Onun için ihanetçilikle suçlanmaktadır. Başlangıcında Teşkilât-ı Mahsusa'da birliktedirler). Bunları artık herkes kabul etmek durumunda. Burjuvazi de, devlet de kabul ediyor.

Şimdi, bu devletin tarihine şekil vermiş taktik gündeme gelecektir. Tehlike sınırını geçmediği ölçüde, önce bu halkların varlığını kabul etmek, sonra da bunları tekrar imha etmek. Bunu ilk uygulayacakları halk ise Kürt halkı olarak görülüyor.

Devlet çözülüyor. Halkların imhası ve inkârı üzerine kurulu, işçi ve emekçilerin imhası üzerine kurulu, her şekle girerek her türlü inanç ve değeri dejenere ederek burjuvazinin çıkarlarına hizmet eder hale getirme üzerine kurulu bu sistem, çatırdıyor. Yalnız artık çatırdadığını bizim kadar burjuvazi de görüyor. Onun için, çözülüşün içinden daha güçlü çıkmak için daha kapsamlı planlar yaptıkları anlaşılıyor. En azından bu devletin tarihine bakarak, bunu beklemek gerekiyor. TC devleti kurulurken, nasıl M. Suphi ve Çerkes Ethem adına şekillenen halk hareketini boğabilmiştir? Bunu yeniden hatırlamak gerekiyor. M. Suphi. M. Kemal'e bu kadar güvenecek ölçüde sınıf çıkarlarının anlamını unutmuştur. Çerkes Ethem'in önemi de buradadır. Çerkes Ethem, M. Kemal çizgisindeki bu modern lejyonerlerin kendi amaç ve ideallerinin düşmanı olduğunu görebilmiştir. Onlara teslim olmaması, onun hakkında yürütülen karalama kampanyasının da temelidir. Çerkes Ethem'i, M. Suphi'den daha devrimci kılan nokta da buradadır. Eğer kişinin

eylemine bakacaksak, eğer eylem bakış açısının ifadesi ise, bu açıdan M. Kemal'e güvenip güvenmemek bir ölçü olmalıdır. Yeterli olmasa da ciddi bir ölçüdür. Demek ki, burjuvazinin oynadığı oyunlar, sadece saldırı, sadece hapis vb. değildir.

Burjuva egemenlik, bu topraklara kendi egemenliği dışında hiçbir değerle bağlı hissetmemektedir. Kadrolarını da bu nedenle tüm değerlerinden arındırarak, ailesinden koparılmış kesimlerden seçmesi boşuna değildir. Modern kapıkulu sistemi de tam budur. Bu noktada vezirlerini Hıristiyan köle çocuklarının değerlerinden koparılması yolu ile yetiştiren Osmanlı'dan geri kalır değildir. Devleti hizmeti her şeyin üzerinde tutan, bunun ilk sınavı olarak, kendi kişisel geçmişine ihanetle işe başlayarak yetiştirilen bir kadrodur söz konusu olan. Onun için bu düşmanı hafife almak yanılgıdır.

Yıllardır bu devlet çözülmektedir. Tam da Birinci Dünya Savaşı öncesi bir dönemi hatırlatacak tarzda. Yine emperyalist merkezler arasında pazar paylaşım savaşımı gündemde. Yine bu savaşımın merkezi bu topraklar, bu kez Osmanlı gibi paylaşılmayı bekleyen bir yarı-sömürge imparatorluk yerine, her biri bir emperyalist gücün sömürgesi olan devletlerin sahip değiştirmesi, yeniden paylaşımı söz konusu. Yine egemen güçler içinde iktidar kavgası, bu paylaşım savaşına bağlı olarak şekilleniyor. Yine emekçi halklar bir kere daha yok edilmek, kişiliksiz kılınmak isteniyor. Ama yine önemli bir farkla ki, bu kez Kürt halkının bir diriliş mücadelesi var. Farklılıklarla birlikte, tam Birinci Dünya Savaşı öncesini hatırlatır bir tablo var.

Bu noktada Marx'ın Hegel'den aktardığı satırları hatırlayalım. "Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i"nde şöyle yazıyor: "Hegel, bir yerde, şöyle bir gözlemde bulunur: bütün tarihsel büyük olaylar ve kişiler, hemen hemen iki kez yinelenir. Hegel eklemeyi unutmuş: birinci kez trajedi olarak, ikinci kez ko-

medi olarak." Şimdi bu satırları, böylesine bir benzerlik içinde olduğunu söylediğimiz bölgemize uygulamak, en azından bu çerçevede düşünmek gerekiyor. 1- Eğer böylesi bir ortamda mücadele bir halkın kurtuluşunu amaçlıyorsa, o dönem bir trajediye dönüşen Ermeni ve Pontos mücadelesini hatırlamak gerekli. Ermeni ve Pontoslar, emperyalist güçlere güvenmenin, bu güçlerden birine oynamanın sonuçlarını ağır bedellerle ödediler. Ermenilerin ödediği bedel biliniyor. Pontosların aynı yıllarda dağlarda 14.000 asker kaçağı, savaşçı bulundurdukları biliniyor. 14.000 gerilla niye yenilir? Ne için savaştığını bilmediğinden, ideolojinin eksikliğinden, kurtuluşu kendi gücünde görememekten, kendi bilincine varamamaktan. Sınıfsal çıkarların önemini kavramamaktan, bir emperyalist güce güvenmekten. Böyle olunca, tarihlerine de sahip çıkamadılar. Şimdi, Kürdistan devrimi, çevresini kuşatan bu kurtlar sofrasına yem olmaktan, ancak onu bugüne taşıyan devrimci çizgiye sonuna kadar bağlı kalarak kurtulabilir. Sadece kendini kurtarmakla kalmaz, tüm bölgeyi tutuşturacak bir ateşi körükleyebilir. 2- M. Suphi'nin, M. Kemal'e güvenerek onun kuvvetlerinin yanına gelmesi bir trajedi ise, yeniden, Anadolu solunun Kemalizm ile bağlarını kesip atamaması, mutlaka bir komedi ile sonuçlanabilir. Çerkes'in başından içinde olduğu Teşkilât-ı Mahsusa'yı geç kavraması, geç anlaması kendi trajedisini hazırladı. Ama bugün, devletin hizmetine girmeye gönüllü olan Çerkeslerin sonunun bir komedi olacağı kesin. 3- Burjuva cephеden bakalım, M. Kemal, Enver Paşa'nın komiğidir. Onlar çoktan komiklerini bulmuşlardır. Herkesin bir komiği de şart değil ama, acaba M. Kemal'e göre komedi kim olacaktır? Mesela, iki yıl teşhisi mümkün olmayan siroz yerine, teşhisi mümkün ama tedavisi olmayan Pentagon virüsü AIDS'ten mi ecele teslim olacaktır bu kişi? Yoksa, sahte ulusal bağımsızlık yerine komedi olarak "komik bir devlet" mi kalacaktır ellerinde? Acaba bir tra-

jedi idiyse İttihat Terakki, komedisi ne olacaktır?

Devrim cephesinin komiği, halkların kurtuluşunun sosyalizme bağlanmamasını savunan anlayış ve bunun temsilcileri, kendini burjuvaziden koparamamış ve ona güvenerek devrimcilik yapmayı sürdüren anlayış ve onun temsilcileri olacaktır.

Bu noktaya girerek, TC'nin çözülüşüne güvenip, yan gelip yatmanın ya da devrimin isteklerine yanıt vermemenin muhtemel sonuçlarını göstermiş olduk kanısındayım. Şimdi de çözülüş içinde TC'nin yeniden yapılanma, yani rehabilitasyon çabalarını görmek gerekiyor.

Bu açıdan olup-biteni anlamak için, bir perdenin önüne, bir de perdenin arkasına bakmak gerekiyor. Burjuvazi de çözülüşü görüyor ve artık, köşe yazarlarının diline düşecek ölçüde de kabul ediyor. Öyle ise çözülüş artık sadece bir verili durumdur. Çözülüşü sağlayan şey, en başından, yukarıda anlatılan tüm TC tarihini sarsarak gelişen Kürdistan devrimi, onu çok geç de olsa izlemeye başlayan Anadolu devrimi ve emperyalistler arasında, SSCB'nin olmadığı koşullarda kızışan pazar paylaşım savaşıdır.

Bu etkenleri de düşmanın gördüğünü bilmek gerekiyor. Öyle ise TC'nin bu koşullardaki temel hedefi, iki devrimi bastırmak ve bölgede süren paylaşımdan güçlenerek, bir bölgesel güç olarak çıkmak olarak belirginleşmektedir. Bu hem nesnelliğin sonucu böyledir, hem de TC ve ABD'nin böylesi planları olduğu her gelişme tarafından açığa vurulmaktadır.

TC, kısa vadede ve acil olarak iki devrimi bastırmak hedefine kilitlenmiştir. Ama bunu sadece şiddet ile yapmaya kalkacağı ise safça bir anlayış olacaktır. Evet, elinde şiddet dışında kalan tüm yönetme araçları işlevsizleşmektedir. Ama tarihe bakınca, bir şeyden vazgeçmeyecekleri de açıktır.

Kürt devrimi açısından bakalım, TC acaba ne zaman, "eğer bir Kürt devleti lazım ise onu da biz kuralım" diyecektir? Bunu komünist partisi kurma noktasında yapmışlardı. Çerkes Ethem'in çıkardığı sosyalist Yeni Dünya dergisini onun elinden almak için, Yeşil Orducu ve Kemal'e göre çok daha temiz olan İ. Hakkı'yı kullanmışlar ve sonuçta Yeni Dünya ölmüştür. Hem de Çerkes Ethem'in "Bolşevizm için çok ama çok propaganda lazım" dediği bir dönemde. Tarihteki sahte ya da resmi TKP gibi, bir Kürt hareketi devşirme politikalarının tümden başarısız olduğunu söylemek olanaklı değildir. Bir yandan komünistlerle iyi ilişki, bir yandan da sahtekârlık. Sonuç; devşirme kadro oluşturma. Bu politikanın şiddetle beslenmesi. Bunun başarılması için ise, dumanlı bir hava yaratılması. Öyle ya, kurt dumanlı havayı sever. Bozkurt'un da başka bir havayı seveceğini sanmamak gerekir.

Öyle ise anlaşma istekleri, oyalama ve dost gibi aracılar, bu işin hep kullanılan yöntemleri olmalı. Olmalı ne kelime, işte tarih, işte Çerkes Ethem'in tasfiyesine gidiş şekilleri. Üstelik Ethem, bir noktadan sonra, bunlarla yollarını ayırmış ve bunlara hiç güvenmiyor. Verdikleri her güvencenin, Osmanlı'nın pusu geleneğinin ifadesi olduğunu biliyor. Ethem, en iyi pusu atış şekillerinin, "gel düello edelim"e kadar varan mert savaşçı taktiklerinden geldiğini biliyor. Bunların pusuları, Orta-asya bozkırlarında pusu atan insanlardaki, düşmanına düşman diyebilme erdeminin zerresini taşımıyor.

Diğer yandan federasyona kadar bir çözüm bile TC'nin kendini rehabilite ederek, daha güçlü kurmasının olanaklarını da taşıyor. Ama bu federasyonun TC tarafından kabul edileceğinin işareti olmamalıdır. TC için, bugün, düşmanını hareket sahasına çekme, tehlikeyi evcilleştirme söz konusudur. Ama yine de TC'nin eski yapı üzerinde, olduğu gibi, yeniden kendi

egemenliğini sürdürebileceğini düşünmek yanlış olacaktır. Onun için bir rehabilitasyon gereklidir ve bunun ayakları da bu sürecin içinde vardır. Bir yandan liberal İslam, bir yandan devletçi-az Kemalist bir liberal Kürt hareketi ve en kolay görünen liberal bir sol. TC işte kurtarıcı olarak bunları görmektedir. Buna bağlı olarak "ulusal çıkar"larını yeniden tarif etmektedir.

Bu hareketlerden yararlanmanın risklerini bilmektedir. Ama tarihi boyunca hiçbir değerle bağlı olmayan bir egemenlik için, bu riskler, bizim dünyamızdan algılandığı kadar fazla değildir.

İşte devrimci hareketin ciddi sınavı buradadır. Devleti bir egemenlik aygıtı ve burjuvazinin sınıf çıkarlarının cisimleşmiş tarihi olarak kavramak, bu açıdan belirleyici önemdedir. TC için a) bölgesel bir güç olma, b) Kürt sorununu çözme ve içeriyi tümden temizleyerek iki devrimi bastırma, c) yeniden kendini yapılandırma, aynı denklem içine girmiştir. Bu açıdan savaş, içeride bunun gerektirdiği düzenlemelerle birleşmektedir.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde Almanya ve İngiltere-Fransa ekseninde kendine yer arama ile, içeriyi temizleme birleşmişti. Bunun gereği olarak, savaşa girme ile halkların imhası birleştirilmiş, bunun öncesinde onyıllar süren bir doldur-boşalt siyaseti ile devlete bağlı güçler yaratılmıştır. Topal Osman güzel bir örnektir. Acaba Topal Osman'ı Laz ve Pontosların imhasında M. Kemal'in kılıcı yapan şey ile, Söylemezler'i, Ağar-Çatlı eksenini bir arada düşünmek tarihi çok mu zorlamak olur?

Devrimciler ve işçi sınıfı açısından ise, halkların kurtuluşu ve sosyalizm savaşımı iç içe geçmektedir. Anadolu, halkların hapispanesi olmaktan çıkmaya yöneldikçe, tüm bölgede sosyalist kurtuluşun ateşleyicisi olacak tarihi ve güncel dinamikleri biriktiriyor. Ortadoğu devrimleri ile Anadolu devrimleri

arasındaki bağ artıyor. Paylaşım savaşının bölge çapında keskinleşmesi, Kürdistan ve Anadolu devrimlerini bölge devrimi perspektifi ile birleştiriyor. Tüm bölge halklarının tarihleri ile hesaplaşmak üzere dirilişi yakınlaşıyor. Eski dünyanın bu büyük parçasında sosyalizm, yenilenmiş olarak doğmak üzere toprağı tekmeliyor. Şafak, bu pislik yığınını, bu kirlenmiş toprakları temizlemek, bu kan gölünü kurutmak üzere, zorlu doğuşunu müjdeliyor.

Kaynakça

Adıvar, Halide Edip, *Türkün Ateşle İmtihanı*, Atlas Kitabevi, 1994

Ambrose, Stephen E., *Dünyaya Açılım: 1938'den Günümüze Amerikan Dış Politikası*, Düzeltilmiş Altıncı Baskıdan Çeviren Ruhican Tul, Dış Politika Enstitüsü, Ankara 1992

Deacon, Richard, *İsrail Gizli Servisi*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, Çev. Yaşar Onay, İstanbul 1993

Dimitrov, G., *Faşizme Karşı Birleşik Cephe*, 4. Basım, İstanbul 1975

Engels, F., *Almanya'da Burjuva Demokratik Devrim*, Sol Yayınları, Çev. Kenan Somer, Birinci Basım, Ankara 1975

Engels, F., *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, Sol Yayınları, Çev. Kenan Somer, Sekizinci Baskı

Horkheimer, *Frankfurt Okulu Kökeni ve Önemi*, BFS Yayınları, Çev. Ahmet Özden, İstanbul 1989

İbrahim Temo'nun İttihat ve Terakki Anıları, Arba Yayınları

Lenin, *Devlet ve İhtilal*, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 6. Baskı, Ankara 1978

Lenin, *Kapitalizmin Sonuncu Aşaması: Emperyalizm*, Konuk Yayınları, (Çev. Erden Akbulut, Altuğ Yaralı, Uğurhan Berkok), İstanbul 1978

McGhee, George, *ABD, Türkiye, NATO, Ortadoğu...*, Bilgi Yayınevi, Çev. Belkıs Dişbudak Çorakçı, Ankara 1992

Marx, K., *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i*, Sol Yayınları, çev. Sevim Belli, Birinci Baskı, 1976

Marx, K.-Engels, F., *Seçme Yapıtlar Cilt 1*, Sol Yayınları, Birinci Baskı, Ankara 1976

Miliband, Ralph, *Kapitalist Devlet*, Belge Yayınları, Çev. Osman Akınhay, İstanbul 1989

Moore, S. V., *Marx, Engels, Lenin'de Devlet Kuramı*, Simge Yayınları, 2. Basım, İstanbul 1989

Poulantzas, Nicos, *Faşizm ve Diktatörlük*

Poulantzas, Nicos, *Kapitalist Devlet Sorunu*, İletişim Yayınları, Çev. Yasemin Berkman, İstanbul 1990

Rıfat, Mevlanazade, *Türkiye İnkılabının İçyüzü*, Pınar Y.

Rowthorn, Bob, *Kapitalizm, Çelişki ve Enflasyon Siyasal İktisat Denemeleri*, Birey Toplum Yay., Çev. Cemil Günay, Ankara 1985

SSCB Bilimler Akademisi, *Günümüzde Tekelci Kapitalizm*, Bilim Yayınları, İstanbul 1977

SSCB Ders Kitabı, *Ekonomi Politiğin Temelleri*, May Y. İstanbul 1976

Tepedelenlioğlu, N. N., *Sultan Abdülhamit ve Osmanlı İmparatorluğunda Komitacılar*, Toker Y., İstanbul 1992

EP, 31 Ocak-7 Şubat 1993 tarihli sayı, "Kontr-Gerilla'nın En Ünlü Örgütü: Gladio, Resmi İllegalite"

EP, 14-21 Mart tarihli sayı, "ABD'de Medya Terörizmi; Ekranda Kan, Manşette Kan!"

Fankaric, Kathleen and Gelb, Joyce, 'Public Opinion annd The Thomas Nomination', *Political Science and Politics*, September 1992

Gilder, George, 'Tele İşlem Hayalet Kamuoyunun Panzehiri', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Gold, David A. vd., Marksist Kapitalist Devlet Teorisinde Son Gelişmeler, *Birikim*, Sayı 21-22

Handerson, Hanzel, 'Demokrasi Araçlarını Mükemmelleştirmek', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Michelis, Gianni de, 'Newtoncu Demokrasinin Ötesine Doğru', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Morss, Elliott R., 'The News Global Players: How They Compete and Collaborate', *World Development*, Vol: 19, No: 1

Moyer, Bill, 'Eski Haber İyi Haberdi', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Sandel, Michel, 'Ulus Sonrası Demokrasi Elektronik Bonapartizme Karşı', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Schlesinger Jr., Arthur, 'Sorun Yönetim, Temsil Değil', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Squires, James D., 'Dördüncü Kuvvetin Ölümü', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Therborn, Göran, 'Sermaye Egemenliği ve Demokrasinin Doğuşu', *Birikim*, Sayı 50-51-52-53, Çev. Şirin Tekeli

Toffler, Alvin ve Heidi, '21. Yüzyıl Demokrasisi: Zamanı Gelen Bir Görüş', *NPQ*, Cilt 1, Sayı 4, 1993

Ad ve Konu Dizini

1. Paylaşım Savaşı 35
II. Dünya Savaşı 35, 110, 111, 116
II. Enternasyonal 68, 81, 114
III. Enternasyonal 81
12 Eylül 23, 36
24 Ocak Kararları 23
21. yüzyıl demokrasisi 131
93 Harbi 161
1848 Alman Devrimi 36
1929 bunalımı 99, 109
1960 Darbesi 27

A

ABD 22, 25, 38, 50, 55, 91, 99, 100, 102, 105, 106, 112, 113, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 127, 138, 143, 145, 146, 148, 155, 156, 157, 162, 169, 170, 184
ABD mandası 169
Abdülhamit 160, 161, 164, 165
açık faşizm 80, 89, 111
Alman faşizmi 100, 127
Almanya 20, 34, 37, 38, 52, 55, 75, 81, 85, 100, 102, 114, 115, 116, 117, 121, 122, 127, 132, 155, 185
altyapı 13, 17, 20, 21, 42, 44, 46, 47, 77, 141, 153
Andreotti 122
anti-tekel devrim 86, 110, 136
anti-tekel mücadele 29
anti-tekel savaşım 136
araççı devlet 42
Armes, Carlos Castillo 119
askerî diktatörlük 90, 119
askerî faşist diktatörlük 111
asker-sivil bürokrasinin devleti 24
aşamalı devrim 83, 86
aşamalı devrim teorisi 84
Atina demokrasisi 59
Attaki, Jacques 139, 140
Avrupa 33, 34, 35, 62, 85, 100, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 140, 159, 167
Avrupa komünizmi 14, 15, 16, 25, 29, 47, 135
Azerbaycan 155

B

Balkan Harbi 161, 167
Balkanlar 159, 161, 164
Batı Alman Gizli Servisi 128
Batıcılık 159, 169
Batı demokrasisi 61, 159
Bernstein 49
Birinci Dünya Savaşı 38, 155, 162, 163, 167, 181, 182, 185
Birleşik Cephe Hükümeti 83, 84
Bolşevik Devrimi 157
Bonapartist devlet 38
Bonapartizm 46, 143
Brailsford 77, 78
burjuva demokrasisi 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 48, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 59, 60, 61, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 77, 79, 80, 85, 88, 89, 108, 111, 114, 115, 128, 129, 133, 134, 137, 138, 141, 173
burjuva diktatörlüğü 35, 52, 71, 74, 75, 77, 80, 82, 87, 108
bürokrasi 16, 42, 45, 60, 61, 62, 63, 75, 78
bürokratik devlet 111

C

Carter 72
CHP 29
Churchill 85
CIA 38, 58, 113, 119, 120, 121, 123, 126, 127, 128, 129, 163, 166

Ç

Çerkes Ethem 168, 169, 175, 180, 181, 184
Çin 159, 170

Çin Devrimi 35
D
demokrasi 7, 32, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 65, 71, 72, 74, 89, 92, 100, 111, 112, 113, 115, 116, 121, 122, 125, 129, 130, 136, 137, 139, 147, 148, 152, 173, 175
demokratik devrim 84, 86, 110
demokratik halk devrimi 86
devlet müdahalesi 136
devşirme sistemi 166
diktatörlük 18, 32, 34, 35, 38, 49, 72, 93, 115, 121, 173
Dimitrov 69, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 113
Doğu Sorunu 159
Domino Kuramı 118
Domuzlar Körfezi çıkartması 120
Dr. Bahattin Şakir 162
Dr. Nâzım 162
Dulles 118, 119
dünya devrimi 50, 69, 73, 87, 98, 102, 107, 108, 110, 111, 116, 137, 139
E
Ekim Devrimi 9, 10, 13, 35, 38, 66, 68, 69, 76, 87, 98, 99, 100, 108, 109, 110, 111, 114, 116, 117, 120, 122, 125, 137, 138, 139, 140, 141, 155, 156, 168, 169, 171, 174
elektronik demokrasi 143, 144
Engels 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 42, 43, 45, 46, 47, 52, 61, 62, 63, 64, 67
Enternasyonal 68, 70, 73, 78, 79, 81, 85, 109, 110, 170
Enver 167
Enver Paşa 183
Ermenistan 155
Erzurum Kongresi 156
F
faşizm 8, 10, 12, 13, 33, 36, 38, 39, 41, 43, 50, 53, 55, 61, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 122, 126, 128, 133, 134, 137, 139, 144, 173
faşizme karşı birleşik cephe 79, 80
FBI 38
Federal Almanya 113, 115
Franko 73, 77
Fransa 20, 34, 55, 64, 75, 80, 100, 102, 105, 111, 114, 116, 117, 122, 139, 156, 160, 185
Fransız Komünist Partisi 86
Fuat Paşa 160, 161
G
Gehlen 126, 128, 129
Genç Osmanlılar 164
genel oy 60, 61, 62, 63, 65, 66, 110, 115, 124, 126, 130, 131, 133, 138, 139, 152
gerilim stratejisi 124
gizli ekonomi 125
gizli faşizm 89, 111
Gladio 115, 116, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 142, 143
globalleşme 101
Gorbaçov 120
Göbels 116, 150
Guatemala 119
Guzman, J. Arbenz 119
H
Halide Edip 156, 157, 169
hayalet kamuoyu 130
Hitler 36, 38, 42, 50, 72, 73, 85, 99, 110, 127, 128
Hitler faşizmi 38, 85, 111
Horkheimer 87
İ
İ. Hakkı 184
İkinci Dünya Savaşı 41, 50, 58, 86, 99,

100, 116, 124, 125, 137, 139
İkinci Enternasyonal 84
iktidar bloğu 25, 26, 88
İngiltere 55, 56, 84, 85, 100, 102, 105, 116, 117, 122, 155, 156, 162, 169, 170, 185
insan hakları 39, 42, 154, 177
İran 118, 119, 120, 159, 170
İran Komünist Partisi, Tudeh 119
İslam 158, 160, 161, 162, 164, 166, 167, 168, 179, 185
İsrail Gizli Servisi MOSSAD 128
işçi-köylü bağlaşıklığı 86
İtalya 115, 117, 122, 124, 126, 140, 156
İtalyan Komünist Partisi 124
İttihat Terakki 155, 161, 162, 165, 183
İttihat ve Terakki 162, 164
J
Japonya 55, 56, 100, 102, 116, 131
K
kafatasçı faşizm 38
Kafkaslar 155, 163, 169
Kafkasya 164
kapalı faşizm 80
Kapıkulu geleneği 158
Kapıkulu sistemi 166, 179, 181
kapitalist demokrasi 58, 59, 60
kara ekonomi 125
Kemalizm 39, 113, 155, 159, 167, 168, 170, 173, 182
Kennedy 72, 118, 120, 121
kitle demokrasisi 143
Komintern 50
kontrgerilla 35, 44, 80, 120, 121, 123, 125, 127, 128, 139
Komünist Enternasyonal 109
Kore Savaşı 126
köleci demokrasi 59
Körfez Savaşı 148, 149
Kurt Adam 127, 128
Küba 35
Küba Devrimi 120
Kürdistan 144, 182, 183, 186
Kürt Devrimi 36, 163, 168, 179, 184
L
Lenin 7, 8, 9, 10, 12, 13, 42, 48, 54, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 86, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 108, 109, 114, 134, 136, 137, 138, 146, 163
Lüksemburg 122
liberal demokrasi 140
M
mafya 98, 125, 141, 142
M. Ağar 177
Marksizm 10, 48, 56, 57, 135
Marksizm-Leninizm 10, 42
Marshall Planı 116
Marx 9, 10, 11, 13, 15, 19, 42, 43, 44, 45, 46, 63, 181
Miliband, Ralph 42, 43, 47
Misak-ı Millî 162, 168
M. Kemal 16, 36, 155, 156, 162, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 176, 180, 181, 182, 185
M. Suphi 173, 180, İ82
Mustafa Kemal 16, 37, 156, 157, 161
Musaddık 119
Mussolini 42, 73
N
NATO 100, 117, 122, 123, 126
N. Kemal 161, 164
O
operation demagnetize 126
Ortadoğu 117, 118, 159, 162, 163, 185
Osmanlı 37, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 178, 181, 184
Ö
Özel Harp Dairesi 127
Özel Kuvvetler Komutanlığı 127

P
parlamenter demokrasi 71, 89
parlamenter faşizm 80, 89
parlamento 59, 61, 62, 64, 80, 90, 110, 111, 113, 115, 124, 126, 133, 137, 138, 139, 152
Pentagon 120, 138, 143, 144, 182
Perot, Ross 143, 144, 146, 148
popülist devlet 111
Poulantzas, Nicos 42, 43, 47, 70, 87
proletarya demokrasisi 34
R
Roosevelt 100, 119
Rusya 86, 128, 145
S
serbest rekabetçi kapitalizm 88
sermaye ihracı 35, 101, 102, 109, 170
sermayenin uluslararasılaşması 97, 98, 101, 102, 103, 107
Sivas Kongresi 157, 169
soğuk savaş 50, 99, 110, 111, 116, 117, 120, 127, 137, 140, 142
sosyal devlet 99
sosyalist demokrasi 49
Sovyetler Birliği 50, 51, 70
Spiridon Mavroyeni 165
SSCB 10, 35, 58, 65, 80, 85, 86, 100, 111, 121, 134, 139, 142, 167, 183
stay behind tasarımı 126
sürekli faşizm 89
Ş
Şeyh Sait 162
Şili Sendromu 124
Şükrü 162
T
Tanzimat 161
tarihsel uzlaşma 125
TC 25, 30, 34, 36, 37, 38, 92, 113, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 183, 184, 185
tekelci aşama 17, 25, 26, 28, 33, 34, 69, 76, 88, 89, 110, 113, 124, 134, 135, 150
tekelci burjuvazi 16, 27, 29, 55, 79, 88
tekelci devlet kapitalizmi 7, 134, 135, 136
tekelci polis devleti 36, 38, 51, 53, 55, 61, 68, 70, 80, 85, 108, 109, 113, 126, 133, 134, 137, 141, 142, 150, 151, 152, 173, 175
temsilî demokrasi 59, 63, 64, 65, 66, 129, 130, 133, 134
Teşkilât-ı Mahsusa 163, 180, 182
TİP 29
TKP 29, 166, 167, 168, 184
Topal Osman 185
Toplumla İlişkiler Başkanlığı 127
Truman Doktrini 99, 116
tüketim toplumu ideolojisi 142, 143
U
Uğur Mumcu 39
ulusal çıkar 176, 177, 178, 179, 185
ulusal demokratik devrim 86
Ü
Üç Tarz-ı Siyaset 167, 168
üstyapı 13, 17, 21, 42, 44, 47, 153
V
Vahdettin 37, 158, 169
Vietnam Savaşı 118
W
Wilson Prensipleri 156
Wilson Prensipleri Cemiyeti 156
Y
yapısalcı devlet 42, 43
Yeni Dünya 184
Yeni Osmanlılar 161
yeraltı dünyası ekonomisi 125
Yeşil Ordu 168, 169, 184
Yunanistan 80, 111, 114, 115, 117, 118
Z
Ziya Gökalp 166
Ziya Paşa 161

Deniz Adalı

Tekelci Polis Devleti

"Demokrasi üzerine bunca önyargının oluşmuş olduğu, burjuvazinin gözüyle bakmanın bu denli yaygınlık kazandığı bugün, şu basit olguyu tekrarlamamız her halde fazla bulunmaz; burjuva demokrasisi, burjuva diktatörlüğüdür, burjuvazinin işçi sınıfı ve halk üzerindeki egemenliğini anlatan bir devlettir ve faşizm denilen şeyden daha az baskıcı değildir. Günümüzün burjuva devleti, günümüzün burjuva demokrasisi ise tekelci polis devletidir. Artık faşizm ile burjuva demokrasisi arasında tercih yapmak zorunda değiliz. Çünkü gerçekte böylesi bir tercihin bizim cephemizde bir anlamı yok. Daha da ilerisi tercih yapılacak iki ayrı şey yoktur ortada. **Tekelci Polis Devleti**, tekeller çağının burjuva demokrasisini, onun örgütlenişini anlatıyor."

ISBN 975018062-3

KALDIRAÇ
yayınevi